

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

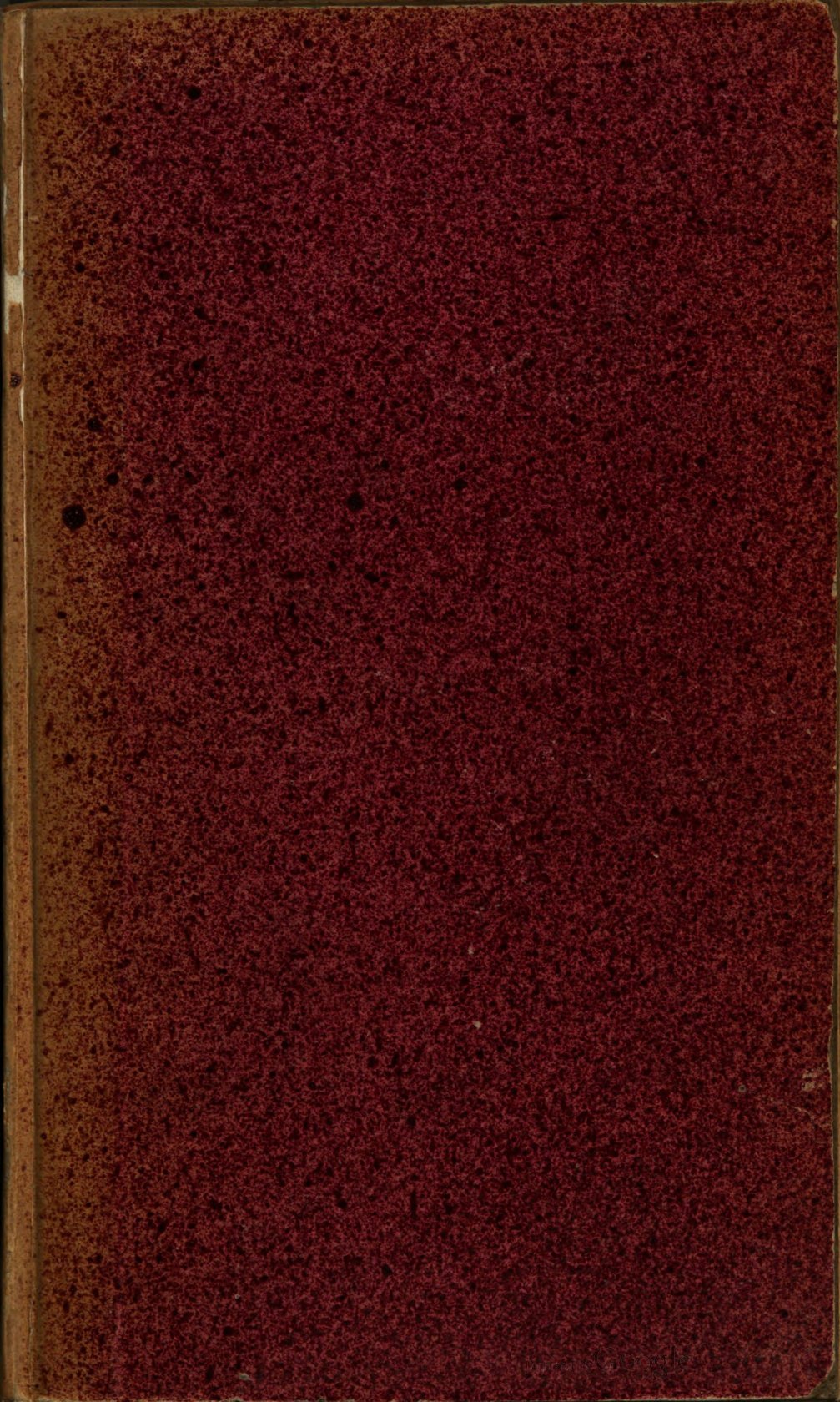
Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

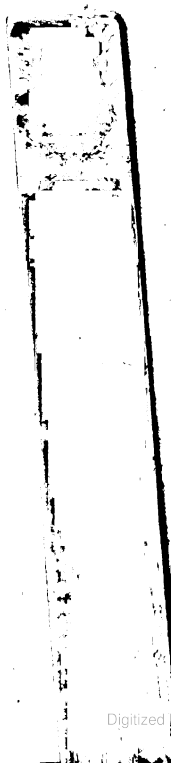
- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

669.
C 23

ANTONII SCHULTINGII

NOTÆ AD TIT. DIG.

**DE VERBORUM SIGNIFICATIONE
ET REGULIS JURIS.**

ANTONII SCHULTINGII,

QUONDAM IN ACADEMIA LUGDUNO-BATAVA

JURIS ANTECESSORIS CELEBERRIMI,

NOTAE AD TITULOS DIGESTORUM

D E

VERBORUM SIGNIFICATIONE

E T

REGULIS JURIS.

EDIDIT, ATQUE ANIMADVERSIONES
SUAS ADJECIT

NICOLAUS SMALLENBURG,

IN EADEM ACADEMIA JUR. CIV. PROF. ORD.

LUGDUNI—BATAVORUM,
TYPIS HONKOOPIANIS,

MDCCXCIX.

Qui jus civile contemnendum putat, is vincula revellit non modo judiciorum, sed etiam utilitatis vitaeque communis: qui autem interpretes juris vituperat; si imperitos ~~juris esse dicit, de hominibus,~~ non de jure civili detrahit. Sin peritis non putat esse obtemperandum: non homines laedit, sed leges ac jura labefactat.

CICERO *pro Caecina.*

LECTURIS

S. P. D.

NICOLAUS SMALLENBURG:

Et si forte non deērent, quibus mirum videatur, me in tanto Juris Romani contemptu, quo multorum hominum animos hodie inscitia implevit, has *notas Schultingianas* in lucem emittere; ingenue tamen fateor, hunc ipsum contemptum non minimam fuisse rationum, quae, ut manus operi admoverem, me impulerunt.

Juris Romani laudes atque virtutes multis verbis celebrare, neque in animo habeo, neque, si haberem, necesse foret. Praeterquam enim quod jam multi ante me hoc stadium decurrerunt, sunt illae quoque adeo perspicuae & in oculos incurrentes, ut vix demonstrationis egeant. Quapropter, quotquot hujus juris intelligentes sunt, praestantiam ejus prae-

ceterarum quarumvis gentium jure civili agnoscunt omnes, atque uno ore fatentur, haud facile dictu esse, quid magis in Veterum legibus admirari debeas, divinam, quam spirant, sapientiam, an summam, qua conspicuae sunt, aequitatem.

Cum igitur istius contentus causa in ipso Jure Romano nulla, omnis in hominum inscitia versetur; unica profecto & efficacissima est ratio, qua contentui occurramus, si Juris Romani studium, quocumque fieri possit modo, augeamus, atque homines ad ejus discendi laborem impellamus.

Quae cum animo reputarem, atque cogitarem, quantae e turpi Juris Romani neglectu redamaturae sint calamitates, cum in societatem civilem, quae sine recta justitiae administratione nulla est, tum etiam in bonas literas, quae ut Juris Romani cultu suum honorem & gloriam magnam partem tutatae sunt, ita vicissim Juri Romano tantum & roboris & ornamentum impertiunt, ut in eo sine illis nihil praecleari a quoquam praestari possit; haec igitur quum mecum reputarem, factum est, ut porro quaerere coeperim, an forte & ego illorum virorum conatibus, qui Juri Romano consultum cupiunt, adferre aliquid adjumenti pro viribus possem. Qua in cogitatione nihil mihi aptius huic consilio visum est, quam has no-

tas

tas Schultingianas in lucem proferre. Si quid enim est, quod possit hominum animos movere, hoc sane est SCHULTINGII nomen, Viri illius praeclari, quem, si Cujacium excipias, omnium Jctorum principem merito dixeris: cujusque adeo notis, nondum editis, edendis, inque usum omnium evulgandis, non modo mihi videbar magnam apud Juris Romani fautores atque patronos gratiam initurus, sed etiam reliquos, quorum in pectore hujus juris studium frigescere coepit, excitaturus, ut aliquantum temporis illi rursus impendant.

Sed quid opus pluribus exponere, quae ad has notas edendas me impulerint. Quae commemoravi sufficiunt, ut quilibet intelligat, non nisi honesta ratione motum, hunc me laborem suscepisse. Verum quod sciri magis interest, quodque adeo paulo plenius explicandum, naturam spectat indolemque harum notarum, & quam ego rationem in iis edendis tenuerim. Atque haec duo mihi praecipua hujus praefationis capita erunt.

Nimirum Schultingius, merito existimans, Juris Romani intelligentiam ex ipsis praecipue Romanorum legibus petendam esse, quemadmodum harum maxime studio oblectabatur, sic quoque, ut erat laboris longe patientissimus, nihil omittebat, quod videretur ad eas exor-

nandas illustrandasque conferre aliquid posse. Hinc non modo optima quaeque suae aetatis de Jure Civili scripta perscrutabatur, sed, quod utinam in usu omnium versaretur! externos quoque auctores veteres cum Graecos tum Latinos accuratissime legebat, ne Patribus quidem, qui vocantur, Ecclesiasticis neglectis*, eorumque lucubrations in usum inque rem suam diligenter convertebat.

Hoc autem pacto quotidie eum insignes collegisse opes, nemo, nisi fungus sit, non intelligit. Sed, ne forte illae memoria exciderent, eas usui, ad quem destinatae erant, sedulo accommodabat, unumquodque, qua erat ingenii acie, ad eum juris locum referens & in marginē adnotans, ad quem exornandum illustrandumque videbatur spectare, suasque subinde, si res id postularet, animadversiones adjiciens.

Hinc jam natae sunt illae *notae Schultingianae*. In quibus colligendis a quo tempore initium fecerit Vir Clar., mihi non apparuit, licet nullus dubitem, quin mature jam id factitare consueverit: profecto, longo satis tempore opus esse ad tam immensas divitias ex omni antiquitate sibi comparandas, quis ibi inficias?

Vide-

* Vid. Orat. J. J. Vitriarii in obitum Clar. Schultingii, adjectam ejus thesibus controver. p. 527. & p. 604. in fin. & seq.

P R A E F A T I O.

Videtur autem Schultingius primum notas suas adposuisse ad editionem Corporis Juris Dion. Gothofredi in 4to. a. 1652. Sed, cum illud exemplar continuo usu fere esset contritum, adeo ut notata sine difficultate legi amplius non possent, in animo habuisse videtur, illa omnia ad aliud exemplar transcribere: quin & transcripsit ad editionem Corporis Juris, quam procuravit Sim. van Leeuwen a. 1663. in fol. Attamen hanc operam non perduxit ultra Institutiones, ad quas pauca tantum notavit, & Digesta; sive quod tempus ipsum defecit, sive forte, quod minus necessarium existimavit eandem reliquis diligentiam adhibere, quippe quae minori etiamnum difficultate legi possint.

Mortuo autem Schultingio, ex testamento ejus omnia, quae reliquit, Mss. & observationes ineditae *, adeoque & duo illa Corporis Juris

* Vid. laud. orat. p. 611. Ipse quoque Clar. Rucker ad exemplar in fol. haec adscripsit:

Hos stupendae eruditionis thesauros collegit, suaque manu huc congescit V. C. Antonius Schultingius, Joh. Filius, Jctorum post Cuzacium princeps, Antecessor Leidenfis: Ex Ejusdem Summi Viri ultima voluntate has Schultingianae Jurisprudentiae gazas possideo Joannes Conradus Rucker, Jctus. Leidae d. 24. April. 1734. Vid. V. C. J. J. Vitriarii Oratio funebris in obitum Schultingii.

Juris exemplaria, pervenerunt ad Virum egregium, quem merito multum semper dilexit Schultingius, JOH. CONR. RUCKERUM: quo item mortuo, emta sunt satis grandi pretio a Curatoribus Academiae Lugduno-Batavae, & in Bibliothecam publicam illata: ubi adhuc servantur. Cujus aditus, quo fruor, copiam mihi fecit, has notas in usum omnium evulgandi.

Quae breviter a me exposita sunt, sufficere arbitror, ut, quanti pretii illae notae aestimandae sint, quodammodo judicari possit. Continent enim illae, ut jam intelligitur, veluti summam lectionum cogitationumque, quas per totam fere vitam de Jure Civili instituit Vir eruditionis, sapientiae, ingeniique fama praeclarissimus. In quibus adeo merito expectamus multa reperiri exquisitioris doctrinae, quaeque apud alios Juris interpretes frustra quaesiveris: multa, quae Juris nostri locis obscuris novam lucem adfundant: multa item, quae aliis locis, haud

Et ad alterum exemplar in 4to. sequentia:

Huic Corpori Juris Civilis notas perpetuas manu sua adscripsit Jctorum post Cujacium princeps, V. C. Antonius Schultingius, Joh. Filius, Antecessor Leidensis: Ex summi hujus Viri ultima voluntate hos Schultingianae eruditionis thesauros possideo Joannes Conradus Rucker, Jctus. Leidae d. 24. April. 1734. Vid. Viri Cl. J. J. Vitriarii oratio funebris in obitum Ant. Schultingii.

haud dubiam licet interpretationem habentibus, majorem addant auctoritatem & elegantiam. Et profecto hanc spem nostram nos non fefelisse, attenta, quam merentur, ipsarum notarum lectione, abunde experiemur.

Ut adeo mirum sit, has divitiarum Schultingianarum copias tamdiu latuisse, neminemque adhuc fuisse repertum, qui iis in usum omnium evulgandis operam dederit: nisi forte molestiae, quae hic quamplurimae oboriuntur, alios, quo minus opus aggredierentur, deterruerint; quaeque etiam me deterruissent, nisi uberrimi, quos inde elegantiori Jurisprudentiae Romanae sperabam, fructus, & aetas laborum patiens, has maximam partem dispulissent.

Venio ad alteram hujus praefationis partem, qua via atque ratio, quam in hisce notis edendis tenuerim, paucis mihi exponenda est.

Primo itaque, notas illas edendas curavi, quemadmodum eas adscripsit Schultingius ad editionem Corporis Juris Sim. van Leeuwen in fol.; non tantum quod annotata possunt ibi melius & facilius legi, quam in altero exemplari; sed imprimis hanc ob causam, quod Vir Clar., quando notas suas transcripsit, subinde eas castigavit, nonnunquam etiam emendavit & auxit; ut adeo has posteriores merito *curas secundas* dixeris. Quod tamen non ita acci-

accipi velim, quasi priores plane neglexerim: immo vero est apud me tanta Schultingii auctoritas, ut nihil quicquam ab eo scriptum proditumque ullo mihi unquam modo negligendum putem. Igitur & has quoque continuo contuli, & si quando in iis varietas alicujus momenti appareret, illud ad finem paginae indicavi.

Deinde, cum memoriae Schultingii deberi videretur, ut ejus annotationes, quantum fieri posset, accurate castigateque in lucem proferrentur; non tantum singula loca e Jure Civili, quae allegavit, sedulo perlegi, sed unumquemque adeo ab illo memoratum & ad partes vocatum, vel Juris interpretem, vel alium auctorem sive Graecum sive Latinum, diligenter contuli. Quae res, molesta saepe licet, nec sine magno temporis dispendio peracta, hunc tamen mihi fructum attulit, ut non modo complura loca accuratius & plenius edere poterim, quam quidem a Schultingio erant notata; sed etiam nonnullos errores animadvertarim, quos Vir Clar. in Legum locis, auctoribusque allegandis hic illic commisit: qui tamen, cum haud raro, ut fit, ex illa quam dixi transcriptione orti sint, saepe facili negotio collatione alterius exemplaris corrigi poterunt. Ceterum haec a me navata opera non solum fructuosa mihi multis nominibus, sed aliquando etiam prorsus necessaria fuit. Etenim,
cum

cum Schultingius annotationes illas non in aliorum, sed in suum maxime usum conscripserit, non necesse habuit, singula tam accurate & tam plene notare, quam quidem alioquin haud dubie fecisset: hinc autem factum, ut non raro admodum difficile sit discernere, ad quae verba, aut ad quam legis periodum, nota adscripta pertineat, praesertim si plures diversas annotationes ad eandem legem adposuit, caeque in sola fere consistunt locorum auctorumve allegatione: quo in negotio summa non tantum attentione opus esse, ut mentem Viri Clar. recte adsequaris, sed omnem etiam laborem saepe frustra esse, nisi ipsa loca auctoresque allegatos inspicias consulasque, unusquisque facile percipit.

Denique, notis Schultingii adjeci etiam nonnullas animadversiones, de mea penu depromtas, sive longiores sive breviores, prouti res postulare videbatur. De quarum pretio aliquid statuere, meum non est. Hoc unum tantum dicam, non esse illas studiose a me conquisitas, ut occasionem aliquid scribendi haberem: hac enim cupiditate non afficior: sed natas esse unice omnes ex diligenti ipsarum notarum Schultingianarum meditatione; qua factum, ut modo aliquid animadverterem, quod post Schultingium ab aliis quoque observatum esset; quorum adeo virorum opiniones & conjectu-

jecturae auctoritate Schultingii confirmarentur: modo aliquid observarem, egregium illud quidem, sed adeo breviter & concise notatum, ut sine ulteriore quadam illustratione a paucis tantum intelligeretur: modo denique deprehenderem, quod vel ab aliis post Schultingium melius explicatum esset, uti Vir Clar. & veritatis amanissimus, si viveret, ipse agnosceret; vel quod ab ipso praetermissum, aliave qua ratione, quam adhuc factum, forte esset exponendum. Has igitur animadversiones, si res tanti esse videretur, hic illic indicare non dubitavi, summorum virorum auctoritatem secutus, ut & molestias, quae ex continua Legum auctorumque collatione necessario oriebantur, diligentiori quadam ipsarum rerum, de quibus agebatur, indagatione aliquanto jucundiores mihi redderem, eorumque commodis, qui jurisprudentiae Romanae operam navant, pro viribus consulerem.

Ceterum, si cui forte mirum videatur, me initium cepisse ab edendis Schultingii notis, quae sunt ad titulos Digestorum *de verborum significatione & regulis juris*, ejusque consilii rationem quaerat, candide dicam.

Nimirum, licet dubitare vix possim, quin nomen SCHULTINGII apud nonnullos paulo erectiores homines aliquid ponderis & auctoritatis habiturum sit, ea tamen est, quae vivimus,

P R A E F A T I O.

xi

mus, temporum ratio, ut, quis suscepti hujus laboris eventus futurus sit, nemini augurari liceat. Quod eo magis dico, quoniam hae notae Schultingii, sicuti & reliquae quae de Jure Civili reliquit scripta, ejus generis sunt, ut non omnium usui inservire possint; sed, si inde eam, quam praestare possunt, utilitatem petere velis, animum requirant valde attentum & haud vulgari Juris Civilis scientia jam instructum. Quapropter consultius duxi, praemisso aliquo veluti specimine, eruditorum hominum judicia prius experiri; hosque igitur titulos selegi, quippe qui non adeo magni molimini, absolutum tamen quodammodo opus per se continent; ea autem mente, ut, si eventus consilio respondeat, justusque sit numerus eorum, qui has notas Schultingianas possidere cupiant, non tantum quantocyus Viri Clarissimi ad alia Juris capita annotationes in lucem proferre, sed &, si Deus mihi vires largiatur, notas Schultingii, quas ad unamquamque Corporis Juris partem adposuit, publici juris facere constituerim.

Quae igitur meae partes futurae sint, a forte pendebit, quam hae pagellae experientur, quae si spei voluntatique nostrae responderit, eadem industria, qua institui, in opere perficiendo pergam; sin minus, tempori cedam & a proposito desistam, contentus, me saltem

60-

*conatum esse, aliquid mea opera conferre ad
Jus Romanum exornandum, ejusque studium,
quod magni ego facio, apud alios quoque in
communem utilitatem excitandum & augendum.*

*Scribebam Lugduni-Batavorum Idib. Sep-
temb. MDCCXCVIIL.*

ANTO-

ANTONII SCHULTINGII

NOTAE AD TIT. DIG.

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

Titulos de *verborum significatione & de regulis Juris* non debuisse conflare *, sed quodque relin-
quen-

* Verissimum est, quod monuit Bynkersh. *Obs.* VII. 18. *In regulis & sententiis Juris Civilis, quamvis generaliter scriptis, si quis non recurrat ad ipsos libros JCorum, unde desumptae sunt, easque exponat ex argumento, quod ibi prae manibus est, nat ille saepe perniciosissime erraverit.* Add. Eckhard. *Hermen. Juris* I. 5. §. 202. *seqq.* Sed recte quidem inde colligitur, majore hic cautione opus esse, ne forte Legis verba, ultra quam par est, extendas; adeoque operae pretium fecisse illos Viros Doctos, qui quodque Fragmentum ad materiam, ad quam pertineat, referre conati sunt; quo in negotio noster Schultingius quoque admodum diligens fuit, & reliquis saepe palmam praeripuit. Verum minime inde sequitur, Titulos illos construi non oportuisse, quorum egregium, modo prudentes simus, in Jure interpretando usum nemo facile negaverit. Add. Jac. Gothofred. in *praefat.* & *Comm. ad rubr. tit. de regul. Juris.*

A

quendum fuisse suo loco, vult Pard. Pratejus in *Jurisprud. Med.* I. 30. [in Thef. Otton. Tom. III. p. 520. & seq.]

In verborum proprietate atque origine indaganda Stoicos imitati sunt Jcti. Merill. *Qbs.* I. 10. & 26. *

¶ Ciorum summus circa verborum proprietatem labor est. Quintilian. *Instit. Orat.* V. ult. in fin.

Verborum significatio & usus pro temporibus differunt, & quae olim usitata fuere verba, glossematum loco nunc habentur. Marc. Anton. IV. §. 33. ubi vid. Gatak.

L. I.

ULPIANUS lib. I. ad Edictum.] Cujacius refert ad cautionem damni infecti**; sed Charondas ad Tit. *Si quis jus dic. non obtemperaverit.* Quod magis probarem.

Verbum hoc, si quis, tam masculos, quam feminas compleditur. Vid. Nonium Marcellum *voc. cuis.* p. 197. [edit. Paris. 1614.] Facit Cyprianus *de discipl. & habit. virgin.* §. 3. *In masculino simul significatur & femina.*

Tam masculos, quam feminas. *Υερον αγερον.* Vid. Charond. ad l. 7. §. 2. *de pactis.* Cujac. in *Not. posteriorib. ad Tit. Instit. de Lege Aquil.* Petr. Fabrum *Semestr. I.* 23. † Exemplum quoque est apud. Ulpian. in *Fragm. tit. II. pr.*

L. II.

* Add. Eckhard. *Hermen. Juris* I. 4. §. 129. ibique Walchium.

** Sive ad eam partem Edicti de damno infecto: *si quis postulaverit sibi caveri &c. l. 4. §. 8. de damno infect.* Ita quoque Pothier. in *not. ad h. l.*

† Add. Clar. Jac. Voorda, *Interpr.* III. 10.

L. II.

PAULUS lib. I. ad Edictum.] Agens de Jurisdictione. Charond. quod probo.

Urbis appellatio &c.] Conf. l. 87. & l. 139. h. t. Dio. Cass. Histor. lib. XLVIII. p. 383.

Quod latius patet.] Vid. Dionys. Halicarnass. Antiq. lib. IV. p. 218. & seq.

§. 1.

Cujusque diei major pars est horarum septem primarum diei, non supremarum.] Basilic. habent 12. sed apud Eustath. *ων* *ἑπτὰ*. *Διαρρη. ἀπὸ* *ἑπτα*, legitur *ἑπτα*, uti hic. Vid. Cujac. & Goedd. h. *

Pris

* Ad alterum exemplar in 4to. haec annotavit Schultingius: Basilic. habent 12. quod miror omittere Cujacium, apud quem & Goedaecum multa sunt bona, & ex quibus dubitare quis posset, an Basilicorum lectio non sit vera. Eustath. tamen vulg. tenetur.

Basilicorum lectionem probant quoque Aas. Faber Conject. XX. p. 19. & Nic. Catharinus Obs. II. 35. in Thef. Meerman. Tom. VI. p. 782. Sed septem legitur etiam in Paed. Florent. Quod ad rem ipsam pertinet, parum immergisse arbitror, utram lectionem sequaris. Scil. de die naturali hic agi. manifestum est. Dies naturalis autem, uti novum, est tempus decurrens ab ortu solis usque ad occasum. Hoc tempus Romani sive aestate sive hieme dividebant in XII horas. Qua de re videndus est Gronov. ad Seneca in Hercul. furem. vs. 342. & Drakenb. ad Sil. Italic. IV. vs. 89. Add. Fabrot. Exercit. I. in Thef. Oxon. Tom. III. p. 1163. & seq. Proinde dimidiam cujusque diei partem efficiebant sex horae: quibus adeo impletis, ita ut hora septima jam esset inchoata, major diei pars praeterierat. Nam

A 3

quin

Primarum] i. e. ab ortu folis. Aliter Ant. Augustin. *Emend.* IV. 13. [in Thef. Otton. *Tom.* IV. p. 1546.] non bene.

L. III.

ULPIANUS *lib.* II. *ad Edictum.*] Ad materiam *vadimonii* pertinet.

§. I.

*Ejus, qui apud hostes decessit, dici hereditas non potest, qui * servus decessit.*] Conf. Paulum in *Sentent.* III. 4. §. 8. & Ant. Fabrum *Jurispr. Papin. scient.* p. 647.

L. IV.

PAULUS *lib.* I. *ad Edictum.*] Ad materiam *formularum* referunt.

No-

quin major pars recte dicatur, quae vel uno momento alteram vincit, nullum potest dubium habere. Si igitur *sex* legas, tunc intellige *sex horas impletas*, ita ut *septima* jam sit inchoata. Si vero *septem*, tunc quod in lege docetur, ita accipiendum est, ut sufficiat, horam *septimam* esse *inchoatam*. Et sane *emphasis* in lege non statuenda est in voce *septem* vel *sex*: quae enim ratione quantitatis habenda esset major *diei* pars, quilibet intelligebat, neque opus, illud lege definire: sed in voce *primarum*. Quod manifesto quoque ostendunt verba finalia *non supremarum*. Add. Cujac. *ad libros Pauli ad Edict.* in *explic. h. l.*

* Al. *quia*, rectius. Duae hae voces saepius permutantur. Vid. Auctor. *Obs. Jur. Civ. cap.* 7. & Clar. Herm. Cannegieter. *Obs. Jur. Rom.* p. 393.

Nominis] Basilic. *νεματαις* non bene.*

L. V.

IDEM lib. II. ad Edictum.] Et hanc legem ad tractatum de *formulis* refert Charondas. Jac. Gothofred. in *Comm. ad l. 106. de reg. jur.* ad quaestionem de *vindicis*. Junge & l. 15. de *tutor.* & *curat. dat.* unde alius casus.

*Rei appellatio latior est, quam pecuniae, quae** etiam ea &c. cum pecuniae significatio ad ea refertur, quae in patrimonio sunt.*] Festus h. v. *Pecunia sacrificium fieri dicebant, cum frugum fructuumque causa mola pura offerebatur in sacrificio, quia omnis res familiaris, quam nunc pecuniam dicimus, ex his rebus constaret.*

§. I.

* Nec tamen, ut videtur, male: *nominis* enim & *chirographi* appellatio ejusdem fere potestatis est. Vid. l. 44. §. 5. de *Legat.* 1. & l. 59. de *Legat.* 3. Eodem modo idem vocabulum Graeci quoque verterunt in seq. l. 6. Unde satis certum, eos hic legisse *nominis*, uti & Florentiae est. *Vulgatam* tamen lectionem *pecuniae* Goeddaeus aliique sequuntur; sed sine necessitate. Videntur enim Graeci legem bene interpretati, vocem *rem* vertentes *παρασχημισιον περιγυμα*, i. e. *rem debitam*. Exemplum vide in l. 59. in *fin. de Legat.* 3. De occasione autem, qua haec scripserit Paulus, vid. Cujacium ad *libros Pauli ad Edict.* in *explic. h. l.*

** Florentiae legitur *qua*; sed Graeci *πρωτην εν*, quia etiam. Leunclav. *Notat.* II. 126. in *Thef. Otton. Tom. III. p. 1530.* Quae duae voc es *qua* & *quia* saepe locum mutant. Vid. Bynkersh. *Obs.* VII. 1. in *fin.* & 25. add. Best, de *rat. emend. leg. cap. I. num. 7.*

§. 1.

Opere locato conducto, &c.] Junge l. 1. de oper. serv. vid. Scip. Gentil. de divid. & individ. obligat. cap. 16. [oper. Tom. I. p. 151. seq.] & Nerium Analect. I. 29. [In Thes. Otton. Tom. II. p. 362. & seq.] Facit l. 51. §. 1. loc. cond. & l. 80. §. 1. ad Leg. Falcid.

L. VI.

Nominis & rei] Basilic. *νεαπαρτινῆς καὶ νεαγυμάλος.*

§. 1.

Verbum, ex legibus, &c.] Ad l. 7. de Jurisdic. refert Cujacius, Sed hic Ulpianus interpretatur verbum *ex legibus*, de quo ibi nihil.

L. VII.

Sponsa] *Συμβίη* Basilic., sed nimis lato.

L. VIII.

Verbum, oportebit, &c.] Al. *oportet*. Sed Basilic. *προερίβη*, uti hic. Nihil mutandum; etsi velit Cujacius h. & ad Nav. 7. Basilic. Scholia dant casum.

§. 1.

Actionis verbo non continetur exceptio.] In edicto de edendo, de quo hoc libro egit Paulus, & sic Scholia Basilic. Aliter in l. 1. Cod. de poen. jud. qui mal. judic. ubi vid. Cujac. in paratitl.

L. IX.

* Sed illud *rei* hic potius sumendum a nominativo *res*. Vid. Grotium in Flor. spars. p. 303.

L. IX.

ULPIANUS *lib. V. ad Edictum.*] *Lib. XV.*
Cujac. *h. quod non probo, Junge l. 2. quib. ex
causs. in poss. eat.*

Marcellus apud Julianum notat, verbo PERISSE &
scissum & fractum contineri, & vi raptum.]* Atque
intendere quem posse rem talem *perisse.* Vid. Schol.
Basilic.

Perisse] Vulg. *rapuisse.* Quod probat Mercer.
Conciliat. p. 112., non ego.

L. X.

IDEM *lib. VI. ad Edictum.]* De *postulando*
agens, & forte de postulanda missione in bona.

Sine ulla exceptionis perpetuae remotione] Facit *l. 3.*
§. i. de pec. constit.

Quod si natura debeatur, non sunt loco Creditorum.]
In tantum scilicet, ut non omnia ea facere
possint, quae alii Creditores, uti *bona possidere &c.*
In quibusdam tamen sunt loco Creditorum, ut in
caussa *compensationis.* Vid. Goedd. *h. & Vin-*
num Select. Quaest. I. 49.

*Sed si** non sit mutua pecunia, sed contractus,*
Creditorum accipiuntur.] Junge *l. 12. h. t. & vid.*
Cujac. in paratitl. ad tit. Cod. si cert. pet.

L. XII.

* Julianum hic a Marcello notari, quod *vi raptum* verbo
perisse contineri negaret, observavit Cujac. in *Comm. ad h. l.*

** *Sed & si &c. Sed contractus, id est, sed alius quilibet*
contractus. Ita Pothier. in *not. ad h. l.*

L. XII.

ULPIANUS lib. VII. ad Edictum.] Leg. lib. VI. Junge l. 10. h. t.

§. 1.

Minus solvit, qui tardius solvit: nam & tempore minus solvitur.] Facit locus Apollon. Rhodii Argon. III. vs. 144.

μηδὲ τις ἴστω

Ἄμβολις δὲ γὰρ καὶ ἀφαιροτέρη χάρις αἴστω.

[nec ulla sit

Mora; alioqui jejunius erit gratia. ed. J. Shaw.]

Inde dies auferre Cicer. pro Quint. cap. 5. pro impetrare dilationem, add. Caesar, de Bello Civil. III. 32. Accedebant ad haec gravissimae usurae &c. quibus in rebus prolationem diei donationem esse dicebant. Polyb. Excerpt. Peiresc. p. 157. Λυσιστρατα πρὸς τοὺς χεῖρους. Phaedr. lib. IV. Fab. 25. vs. 11.

*Et hoc minus perveniet ad me muneris,
Quo plus consumet temporis dilatio.*

L. XIII.

§. 1.

Quoniam plerumque plus est in manus pretio, quam in.re.*] Quinctilian. Instit. Orat. II. 20. Plus in

* Briffon. *Sol. Antiq.* IV. ult. legendum cenfet *manu-pretio*. Sed utrumque dicitur. Vid. Trell. in not. ad d. l. Briffon. Sic Livius XXXIV. 7. *Præter manus pretium*. ubi vid. Drakenb. *Manuum mercedem* dixit Sallust. *Caecilin. cap. XXXVII.* ad quem locum vid. Cortium,

In manibus fuisset, quam in marmore. Graeci τὰς χειρὶ τῷ τιμητάῳ perperam.

§. 2.

Ne amittere ejus possessionem possimus. §. 3. Ob hoc, quod furto pridem subtrahita est.] Delenda §. 3. & uno spiritu legendum possimus ob hoc, quod furto &c. Atque ita legisse quoque videntur Graeci.

L. XIV.

Quoniam earum rerum pretium non in substantia, sed in arte sit positum.] i. e. non TAM in substantia &c. Vid. Schol. Basilic.

§. 1.

Rem amississe videtur &c.] Junge l. 5. de in int. restit.

L. XV.

ULPIANUS lib. X. ad Edictum.] Agens de Edicto Quod cujusque universi, nomine &c.

L. XVI.

GAJUS lib. III. ad Edictum Provinciale.] Ad eundem Titulum pertinet.

Civitates enim privatorum loco habentur.] Vid. Gul. Forner. Select. II. 22. [in Thef. Otton. Tom. II. p. 72.] Vectigalia iis ad proprias fabricas deputavit Alexander Severus, teste Lampridio in Alexand. Sever. cap. 21. — Non hodie. Vid. Mevium ad Jus Lubec. quaest. praelim. 8. num. 17. & seqq. & lib. II. tit. 3. rubr. num. 8. & seqq.

L. XVII.

ULPIANUS lib. X. ad Edictum.] Ad Titulum
 Quod cujusque universi nomine &c. pertinet.
 Velut bona, sed peculia servorum] Rob. Steph.
 seu peculia &c. Al. sed et.*
 Picariarum] Basilic. *alicias* male.**

L. XVIII.

Munus tribus modis dicitur.] Grotius in Flor.
 spars. p. 320, legendum censet dici, quoniam flor-
 quitur: uno donum, & inde munera dici, dari &c.
 Sed nihil muto. †

Igi-

* Pothier in not. ad h. l. Sed hic dici putat pro *verbi gratia*. Sed hunc ejus vocis usum ignoro. Verum *sed* pro *sed et*, vel etiam pro *et* saepius scriptum legitur. Vid. Bynkersh. Obs. VI. 18. & Auctor. Obs. Jur. Civ. cap. 3. Quod posterius hic quoque placet.

** Idem monet quoque J. G. Hofman. Meletem. ad Pand. Disput. XXXII. §. 4.

† Saepius enim Jcti Veteres & alii quoque auctores Latini infinitivo utuntur non praecedente finito. Vid. Clar. Jo. Cannegieter. ad Ulpian. Fragm. p. 112. Sic v. gr. Ulpianus in Collat. leg. Mos. & Rom. tit. II. §. 2. *Injuria, si quidem atrox, id est, gravis rerum, non sine judicis arbitrio aestimatur. Atroce[m] autem aestimare solere Praestorem, &c.* Alia exempla infra nobis occurrent. Similiter Sallustius Jugurth. cap. 92. *Nam cum eae paulum processerant, igni, aut lapidibus corrumpebantur: milites neque pro opere consistere, propter iniquitatem loci; neque inter vineas sine periculo administrare: optimus quisque cadere, aut sauciari; ceteris metus augeri.* Quo loco ne idem quidem ubi-

Igitur municipales dici, quod munera civilia capiant.] Conf. l. 1. §. 1. ad Municip.*

L. XIX.

ULPIANUS lib. XI. ad Edictum.] Junge l. 1. §. 1. & l. 7. de minor. **

Quaedam gerantur, quaedam contrahantur.] Cicer. pro Rabir. Postumo cap. 2. Multa gessit, multa contraxit.

Et actum quidem generale verbum esse &c.] Vid. Cujac. not. prior. ad Tit. Instit. de consens. obligat. l. 2. in fin. de reb. cred. l. 10. in fin. h. t.

Contractum autem &c.] i. e. verbum contractum. Basil. τὸ δὲ κοινωτικόν. Scil. a gesto distinctum. †

Utro

ubique verbum intelligi potest. Vid. Perizon. ad Sanctii Minero. IV. §. 3. Ceterum munus etiam dici pro onere, quod hic docet Paulus, pluribus confirmavit Bynkersh. Obs. VIII. II. p. 479. seq.

* Add. Scip. Gentil. Orig. ad Pand. lib. sing. in Thes. Otton. Tom. IV. p. 1361.

** Ad editionem in 4to. adjecerat Schultingius: ποῖός & referri ad l. 2. §. 1. de capit. minut. si in Inscriptione pro lib. XI. legas lib. XII. Sed nihil est, quod hanc emendationem necessariam faciat: quare eam quoque deinceps misam fecisse videtur Vir Clar.

† Non itaque in universum hic definitur contractus; neque etiam Ulpianus lib. XI. ad Edictum proprie de contractibus egit, sed de restitutionibus in integrum. Quod plura docent loca ex hoc libro Ulpiani in Jure obvenerunt. Adeoque merito Schultingius ad alteram editionem in 4to. notavit: male intellecta hac lege Interpp. quaesivisse, an ἡ μισία καὶ οὐκ ἐπιεικὴς contractus hoc nomen mereantur. Add J. O. Westenb. de Causs. Obligat. Diss. II. cap. 2. §. 12.

Utro citroque obligationem] Quam & in *mutuo* & in *stipulatione* esse, vult Marq. Freher. *Parerg.* I. 16. [in Thef. Otton. *Tom.* I. p. 882.] Alii *mutuum* & *stipulationem* volunt non esse contractum. Vid. Mantic. *de tacit. & ambig. convent.* I. 3. Alii aliter. Vid. A. G. Costan. *Quaest. Juris cap.* 8. [in Thef. Otton. *Tom.* V. p. 399. *seq.* & Caef. Costa. *Variar. ambiguit. Juris* I. 4. in eod. Thef. *Tom.* IV. p. 1161. *seq.*] Jo. d'Avezan. *de contractib. cap.* 2. [in Thef. Meerman. *Tom.* IV. p. 7.] etiam non placet. Vid. tamen bene Vinnium *de pactis cap.* 8. num. 22. Minus bene Salmaf. *de mod. usur. cap.* 12. p. 520. *seqq.*

Gestum rem significare sine verbis factam.] Basilic. *πεῦρον εἰς δίκην ἰσαρίτων γυγιῶν* mire.*

L. XX.

IDEM *lib.* XII. *ad Edictum.*] Junge l. 2. *de capit. minut.* Labitt. *in usu Indic. cap.* 2. §. 7.

L. XXI.

Princeps bona concedendo videtur etiam obligationes cedere.] Facit l. 2. & junge l. 3. *de capit. minut.* Aliter junge cum l. 3. *pr. de minor.* Noodt. *de pactis & transact. cap.* 20.

Cedere] Rob. Steph. *concedere.* Basilic. *παρὰχρησι.*

L. XXII.

GAJUS *lib.* IV. *ad Edictum Provinciale.*] Ad Titulum *Quod metus causa*, vel *de dolo malo* pertinet.

* Sed pro *πεῦρον* legendum *πεῦρον* cum Hofman. *Meletem. ad Pand. Disp.* XXXII. §. 4.

net. Clar. Noodt. refert ad Tit. *de alien. jud. mut. caus. fact.* in *Comm. ad d. Tit. vs. Non magis laborandum &c.*

L. XXIII.

ULPIANUS *lib. XIV. ad Edictum.*] Agens forte de *satisfando*. Junge l. 7. *qui satisf. cog.* l. 5. *de hered. petit.* l. 7. *de stipul. Praetor.*

L. XXIV.

GAJUS *lib. VI. ad Edictum Provinciale.*] Agens de *hereditatis petitione*. *

Nil est aliud hereditas, quam successio in universum jus &c.] Vid. Ciceron. *de Legib.* II. 19. & Ant. Contium *de heredit. & bon. possess.* p. 282. & *seq.* Ciceroni autem in *Topicis cap. 6.* hereditas est, *pecunia, quae morte alicujus ad quempiam pervenit, &c.* quod defendit Jo. Mercer. *Opinion. & Obs.* II. 13. [in *Thef. Otton. Tom. II. p. 1600.*] sed an *pecunia* usquam sumitur pro *onere*? **

L. XXV.

PAULUS *lib. XXI. ad Edictum.*] Agens de *rei vindicatione*. Vid. Noodt. *de usufruct.* I. 2.

Etiam

* Conf. Clar. Noodt in *Comm. ad Tit. Pand. de heredit. petit.* in *injt.*

** Sicuti *hereditas*. Vid. l. 119. *h. t.* Ciceronis definitionem tamen defendit quoque Vianius in *Comm. ad Tit. Infit. de reb. corp. & incorp. num. 4.* licet Hic Gaji definitionem, mea sententia, recte explicaverit in *Comm. ad §. ult. Infit. per quas pers. cuique adq. num. 3.*

[*Etiam cum usufructus*] Rob. Steph. *etiam cujus usufructus.*

[*Hoc & Julianus: & est verius.*] Aliud voluit Marcellus, *cujus sententiam Paulus hic improbat.* Add. J. a Costa *in not. ad §. 9. Instit. de Legat.*

[*Ulpianus lib. §. 1.*

[*Partis appellatione rem pro indiviso significari:*] Facit l. 6. & l. 76. *de rei vind.*

L. XXVI.

[*ULPIANUS lib. XVI. ad Edictum.*] Junge l. II. §. 2. *de Public. in rem act.* *

L. XXVII.

[*IDEM lib. XVII. ad Edictum.*] Explicans Tit. *Sitager vectigalis &c.*

§. 1.

[*Idem hoc etiam tributum appellari.*] Vid. Cujac. *Obs. VII. 3.*

[*Appellatur ab intributione tributum.*] Basilic. *and* non bene. **

L. XXVIII.

* Argumentum autem *h. l.* copiose exposuit Praeceptor quondam meus, nunc Collega honoratissimus D. G. van der Keesfel. *Diff. de usucapione partus & foetus rei furtivae.* in Thef. *Diff. Belg. G. Oelrichs. Vol. I. Tom. II.*

** Vid. de etymologia hae vocis *stipendii & tributi* Scip. Gentil. *Orig. ad Pand.* in Thef. *Ottom. Tom. IV. p. 1377. & Menag. Amoenit. Jur. Civ. cap. XXXIX. p. 370. seq. & 386.*

L. XXVIII.

PAULUS lib. XXI. ad Edictum.] Junge l. 12. de usurpat. & usucap. & l. 129. de reg. jur. ubi vid. Jac. Gothofredum. Cujacius legit lib. XXIII. & refert hanc Legem ad Tit. Famil. ercisc. vel Commun. dividund. Ego nihil muto. *

Qui patitur usucapi] i. e. se usu perdit, ut loquitur Plautus Amph. II. 2. 215.

Cave sis ne tu te usu perdis.

§. 1.

Oratio, quae neque conjunctionem &c.] An occasione formulae, qua res petuntur, uti Goedd. h. ? An occasione ususfructus accrescendi, de quo & hoc libro Paulus egit?

L. XXIX.

IDEM lib. LXVI. ad Edictum.] Agens de itinere actuque privato. l. 2. l. 6. de itin. actuque priv. ubi in Edicto conjunctio.

Conjunctionem enim nonnunquam pro disjunctione accipi,] Facit l. 53. h. r.

Labo ait.] Cui maxima verborum cura fuit, Merrill. Obs. l. 26.

L. XXX.

GAJUS lib. VII. ad Edictum Provinciale.] Agens de usufructu. Facit l. 10. de usufr.

Es

* Add. Majanf. Disp. LXIV. §. 3. & Conrad. Parerg. p. 530. seq.

Ex stirpibus aut radicibus.] Haec differunt.
Vid. Noodt. *de usufr.* l. 7. *in fin.* *

§. 2.

Novalis est terra praecisa, quae anno cessavit.]
Goefius *ad Auctor. rei agrar.* p. 71. *legit quaeque*
*anno &c. & sic quoque Basil. ***

*Quam Graeci *νιων* vocant] Basilic. *νιων*, & sic*
quoque Harduin. ad Plin. Hist. Nat. XVIII. 19.
not. 7. †

§. 3.

Integra autem est, in quam nondum dominus
pascendi gratia pecus immisit.] Quae a novali dif-
fert, in quam pecus immitti solet. Cujac. h. Ali-
ter paulo, nec male, Goeddaeus accipit de agro,
ad pascuum formato.

L. XXXI.

ULPIANUS *lib. XVIII. ad Edictum.] Junge*
l. 34. de act. emt. vend. l. 14. de eviction. l. 27.
§. 25. seqq. ad L. Aquil. ††

L. XXXII.

* Add. D. J. van Lennep. *Exercit. Juris. Exercit. IV.*
ubi plura egregia de usufructu Sylvae caeduae & non caeduae.

** Addi potest, voculam *que* saepius in Pand. Florent.
omitti. Vid. Auctor. *Obs. Jur. Civ. p. 138.* De novali
plura vid. apud Duker. *Opusc. de Latinit. Vet. Jurorum.*
p. 88. seqq.

† Probat hanc lectionem quoque Leunclav. *Notat. II. 127.*
in Thes. Otton. Tom. III. p. 1530. Immo in ipso *Mss. Florentino*
*prius fuisse *νιων*, testatur Taurellius. Vid. not., Brenem. in*
Corp. Jur. Gebaueri & Spangenbergii.

†† *Prata antiquos dixisse parata, refert Plinius Hist. Natur.*
XVIII. 5. add. Menag. Amoenit. Jur. Civ. cap. 39 p. 333. seq.

L. XXXII.

PAULUS lib. XXIV. ad Edictum.] De fraudatoris forte actionibus agens. Vid. Jac. Gothofred. in serie Edicti perpetui. Junge l. 34. h. t.

L. XXXIII.

ULPIANUS lib. XXI. ad Edictum.] De fraudatoris remediis forte agens. Junge l. 134. de reg. jur.

L. XXXIV.

PAULUS lib. XXIV. ad Edictum.] Junge l. 32. h. t. facit l. 10. quae in fraud. creditor. Persecutio.] Basilic. *περσεκωσις κτηνικη*.

L. XXXV.

IDEM lib. VII. ad Edictum.] Leg. lib. XVII. Forte de judiciis agens *Judicisque officio*. Junge l. 6. de vi & vi arm.

L. XXXVI.

ULPIANUS lib. XXIII. ad Edictum.] Junge l. 18. de judic. l. 13. de vacat. & excus. mun.

L. XXXVII.

PAULUS lib. XXVI. ad Edictum.] Ubi agit de actione ad exhibendam. l. 12. ad exhibend. & de in litem jurando. l. 6. de in lit. jurand.

L. XXXVIII.

ULPIANUS lib. XXV. ad Edictum.] Anjungenda l. 1. de insp. ventre? sed differt Liber. Ad Tit. de

B

de

de religiosis & ad Jus Pontificium refert Cujacius. add. Mercer. Conciliat. p. 108. seqq.

Offentum Labeo definit, omne contra naturam, cuiusque rei genitum factumque.] Tertullian. de Coron. Milit. cap. 5. Omne autem quod contra naturam est, monstri meretur notam penes omnes. & de verbo hoc similiter Augustin. de Civit. Dei. XXI. 8. Hoc certe Varro tantus auctor portentum non appellaret, nisi esse contra naturam videretur. &c.

Quotiens quid] Basilic. vis.

Quotiens quid] Sic quoque Basilic.

L. XXXIX.

PAULUS lib. LIII. ad Edictum.] Ad Jus Pontificium hanc Legem refert Cujacius.

Subsignatum dicitur, quod ab aliquo subscriptum est.] Vid. Festum voc. resignare & signare. Salmast. de Mod. usur. cap. 10. p. 397.

Ab aliquo] Basilic.

Nam veteres subsignationis verbo pro adscriptione uti solebant.] Salmast. de Subscript. & sign. testam. cap. 24. p. 251. Paulum scripsisse putat: nam Veteres signationis verbo pro scriptione uti solebant. Basilic. nihil mutant.

L. XL.

Bona intelliguntur cuiusque, quae deducto here alieno supersunt.] Quintilian. Declam. 273. Bona porro quae sunt? ut opinor, ea quae detractis alienis deprehensa sunt. Add. G. Forner. Selection III. 19. [in Thef. Otton. Tom. II. p. 106.] Ergo qui bona debet, conferre, debet pura conferre. Confil. Fornerum Batav. II. 100.

L. XL.

L. XL.

ULPIANUS *Hb. LVI. **] Junge l. 2. §. i. *Vi honor. raptor.* Vid. Jac. Gothofred. in *not. ad LL. XII. Tabb. Tab. XI.* In hac Lege cum aliis jungenda variasse Cujacium, vult Merill. *Variant. ex Cujac. I. ult.* Sed negat Ofitius Aurel. *Dispunct. 53.* [in Thef. Otton. *Tom. III. p. 800i.*] *Detestatio &c.*] Vid. *t. praec. §. 2.*

§. 1.

Servi appellatio etiam ad ancillam refertur.] Junge l. 2. *pr. Vi honor. raptor.*

§. 2.

Familiae appellatione liberi quoque continentur.] L. 2. §. 14. *Vi honor. raptor. ***
Liberi] Basilic. *ιδιουτορον.*

§. 3.

Unicus servus familiae appellatione non continetur.] Vid. Ciceron. *pro Caecina cap. 19.* *Quid enim facilius est, quam probari iis, qui latine sciunt,*

* Ita quoque *Florentiae* scriptum: procul dubio autem intelligenda verba *ad Edictum.* Nam & quae praecedunt, & quae sequuntur *Fragmenta Ulpiani*, ex libris ejus *ad Edictum* desumpta sunt. Accedit, quod, praeter hoc opus, nullum aliud in tot libros diviserit: ad Sabinum enim tantum *LI. libros* scripsit; reliqua ejus opera minora fuere. - Vid. *Bach. in Misf. Jur. III. 2. Sect. 5. §. 26 & 27. p. 470. seq. edit. A. C. Stockmann.*

** Quae lex egregie docet, quinam *liberorum* nomine hic intelligendi sint.

sciant, in uno servulo familiae nomen non valere?
&c.

Ne duo quidem familiam faciunt.] Vid. Merill. *Obs.* II. 24. Scil. in *Edicto*, de quo hic egit Ulpianus. Vid. Cujac. *ad Pauli Sentent.* V. 6. §. 3. Non igitur obstat *l. 1. §. 17. de vi & vi armat.* ubi de *alio* Edicto sermo est.

L. XLI.

GAJUS *lib. XXI. ad Edictum Provinciale.*] Pertinet ad materiam *possessionis*, vel *usucapionis*. *l. 1. l. 5. de usurp. & usuc.* vel, quod malo, ad Tit. *Vi bonor. raptor.* Vid. *l. 5. Vi bonor. raptor.*

L. XLII.

ULPIANUS *lib. LVII. ad Edictum.*] Junge *l. 7. 9. 11. 13. de injuriis.* & forte *l. 15. eod.* *

Probrum & opprobrium, id est, probra &c.] Röb. Steph. *Probrum & opprobrium idem est. Probra &c.* Recte; & sic quoque Basilic. Similis error est in *l. 15. de liberal. caus.* **

Probra quaedam natura turpia sunt.] Ita ut non possint non esse turpia. Augustin. *Confession.* III. 8. *Itaque flagitia, quae sunt contra naturam, ubique*

* Si scil. in ejus Legis Inscriptione pro *lib. LXXVII. ad Edictum* legas *lib. LVII. ad Edictum*: quemadmodum forte legendum, ad eam Legem notavit Schultingius.

** Alia exempla attulit Rad. Forner. *Rerum Quotidian.* III. 26. in Thef. Otton. Tom. II. p. 221. Aliter Wieling. *Lection. Juris Civil.* l. 10. qui legit *probrum, id est, opprobrium.*

ae semper detestanda atque punienda sunt. &c.

Quaedam civiliter, & quasi more civitatis] Sic Cicer. de Officiis III. 17. more turpe haberi.

Utputa furtum, adulterium natura turpe est.] Justin. Martyr. Dialog. cum Tryph. p. 320. Καὶ ἴσιν πάντων γίνονται ἡμαρτίαι, ὅτι μοιχεία κακόν, καὶ πορνεία, καὶ ὀφθαλμοφονία, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. Et genus omne novit adulterium esse malum, & fornicationem, & homicidium, & quaecunque alia sunt ejusmodi peccata. & Cicer. de Legib. I. 16. Quod si populorum jus sit, si Principum decretis, si sententiis Judicum, Fura constituerentur; jus esset latrocinari: jus, adulterare: jus, testamenta falsa supponere, si haec suffragiis aut scitis multitudinis probarentur. &c. Atqui nos legem bonam a mala, nulla alia nisi naturae norma dividere possumus. Nec solum jus & injuria a natura dijudicantur, sed omnino omnia honesta ac turpia. * Briffon. ad L. Ful. de adulter. in pr. Quaedam Pinel. ad rubr. Cod. de rescind. vend. P. I. Cap. 1. num. 22. Contra Theodorus Aristippi Familiaris. Vid. Scip. Gentil. Parerg. I. 21. [in Thes. Otton. Tom. IV. p. 1294.] & Diogen. Laërt. II. 99. Κλίψεν τε καὶ μοιχούσαν καὶ ἱεροσυλίαν οὐκ ἐπιφ. μὲν γὰρ αἰαὶ τῶν αἰσχρῶν φύσει, κ. τ. λ. Furto quoque & adulterio & sacrilegio, cum tempestivum erit, daturum operam sapientem. Nihil quippe horum turpe natura esse, &c. Plura Selden. de Jure

* Et de Offic. I. 35. Latrocinari, fraudare, adulterare re fuisse est. Quod, & alia huc pertinentia, habet Petr. Avelian. Loc. restit. vel explic. cap. 22. in Thes. Otton. Tom. I. p. 471.

*Jure Nat. & Gent. I. 7. De Epicuro Epicetus apud
 Arrianum III. 7. Τὸ γὰρ κλέψαι ἢ αὐτὸς ὁ Ἐπι-
 ροῦ ἀποφαινοὶ κακὸν, ἀλλὰ τὸ ἱκεῖσθαι, καὶ ὅτι πῖνον πιεῖ
 αὐτὸ λαθεῖν λαβεῖν ἀδύνατον, διὰ τῆς τοῦ λίγου, καὶ κλίπτει.
 κ. τ. λ. Nam furari malum esse ne ipse quidem cen-
 set Epicurus, sed deprehendi, ac ideo praecipit non
 furandum, quia fieri non possit, ut fidem aliquis ac-
 cipiat se perpetuo posse latere. &c. De Illo & Stoicis
 Origen. contra Celsum VII. [p. 739. edit. Dela-
 rue.] Ἐκκλύουσι τὸ μοιχεύειν οἱ τὰ τῷ Κιτιῶσι Ζήνωνι
 φιλοσοφῆσι, ἀλλὰ καὶ οἱ τὰ Ἐπικύρου, τοῖς δὲ καὶ τῶν
 παλαιῶν ἰδωτῶν. ἀλλ' ὅρα ὅση διαφορά ἐστὶ περὶ τῆς τῷ
 μοιχεύειν ἐκκλύουσι τῶν τοσούτων· οἱ μὲν διὰ τὸ κοινωνικὸν
 καὶ παρὰ φύσιν αἰσῶ τῷ λογικῷ ζῴῳ, νοθεύειν τὴν ὑπὸ τῶν νόμων
 ἑτέρου προκαταληφθεῖσαν γυναικα, καὶ φθείρειν τὸν ἄλλο ἀν-
 θρώπου οἶκον· οἱ δὲ ἀπὸ Ἐπικύρου ἢ διὰ τῶν ἢ μοιχεύουσιν,
 ὅτι ἀπέχουσι τῷ μοιχεύειν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἠμαρτανῶσαι τίλθε
 τὴν ἡδονήν, καὶ ἀποφεύγειν κωλυτικὰ τῆς ἡδονῆς τῶν οἰζῶσι
 μᾶλλον τῷ μοιχεύειν ἡδονῆ, καὶ ἴθ' ὅτι φυλακῆς, ἢ φυ-
 γῆς, ἢ θανάτου. κ. τ. λ. Vitant adulterium Philosophi, qui
 Zenonem Citiensem sectantur; vitant & quibus Epi-
 curus placet magister; nonnulli etiam omnino idiotae.
 Sed vide quam diversa ratione illi omnes ab adulte-
 rii abstineant. Alii boni publici studio, & quia na-
 turae repugnat ab animante rationis particeps femi-
 nam adulterari legibus conjunctam alteri, & alterius
 hominis corrumpi domum: Epicuri vero Discipuli non
 ea causa adulterio abstinent, cum illo abstinent; sed
 quod summum bonum in voluptate positum existiment,
 multaque voluptati ejus officere, qui uni adulterii
 voluptati cedit: qualia sunt carcer, fuga, mors. &c.
 Et de quorundam moribus, Senec. Epist. 97.*

Enim

Enim vero tutelae damnati *, hoc non natura probrum est,] Adeoque non per se & semper. Sed more civitatis.] Immo & natura, si adfit dolus. Verba haec sunt a mala manu, uti recte statuit Clar. Noodt. *Probab. I. ult.* ** Nihili sunt, quae ejus Adversarius † habet. Bachov. ad *regula Pand. p. 776.* aliis haec examinanda relinquit. Non placet quoque Clar. Otto ad §. 6. *Instit. de suspect. tutor.* De iis quomodo mores variant, Dio Cass. *Histor. lib. XXXVIII. p. 73 & 74.* ††

Nec enim natura probrum est, quod potest etiam in hominem idoneum incidere.] i. e. *integrae fidei. l. ult. de Tab. exhib. & Cicer. de Offic. II. 15.* ubi vide Graevium.

L. XLIII.

* Immo *damnari*, uti *Florentias* legitur.

** Quam conjecturam repetit in *Tractatu de Jurisd. & Imper. II. 10. & de Foendr. & usur. III. 7.*

† Intelligit Christfr. Wächtlerum, quem vid. *Opusc. p. 221. & seq.*

†† Ad alterum exemplar in 4to. Schuldingius ad illa verba, sed more civitatis, sequentia adscripsit: *Haec verba tollit Clar. Noodt. nam si dolus adfit, est Jure Naturae turpe; aliter ne quidem Jure Civili; & in tutela saepe abest dolus, etsi quis damnetur. Sed non placet mihi haec audacia. Dic, & in hoc negotio aliquid esse ex Jure Civili, quo non omnis dolus est notatus in contractibus; sed hic. Quod tamen non satisfacit. Sed nec haec etiam emendatio multum nos extricat: nam ex praecedentibus haec (verba) essent subintelligenda, ut & vidit Adversarius Noodtii, & in Basilic. etiam haec habentur.*

Ex his igitur apparet, quam valde hac in re fluctuaverit Vir fumus. Noodtii tamen conjecturam amplexus quoque est in *Enarr. Tit. Pand. de his qui not. infam. §. 8. in*

L. XLIII.

IDEM *lib. LVIII. ad Edictum.*] Ad *judicatos* pertinet, quibus *victus* est dandus, vel permittendum, eum inferri. Cujac. *h.*

Verbo victus &c.] Basilic. *receptis.* Add. l. 34. *de re judic. & l. 234. in fin. h. t.*

Quae-

qua igitur tandem acquievissè videtur. Vehementer tamen dubito, an quidem Lex violenta hac crisi indigeat: quae etiam praeter Waechterum displicet Wickingio *loc. cit.* Eckhardo *in Hermen. Jur. I. 7. §. 286.* alisque.

Mea quidem sententia, nulla verbis illis, sed *more civitatis*, inest difficultas. Est enim verissimum, *tutelae damnari non natura* probrum esse. Nam quod *natura* probrum est, illud *per se & semper* est probrum, uti in *furto & adulterio res se* habet; sed *tutelae damnari*, monente Ulpiano, etiam *in hominem idoneum*, seu *integrae fidei*, incidere potest. Ex profecto, quid aliud est *tutelae damnari*, quam condemnari ad solvendum id, quod pupillo a tutore debetur? quod non magis *per se* probrum est, quam *damnari* v. gr. *emtionis, locationis, commodati &c.* At, inquires, nonne igitur *tutelae damnatum aliquando infamia* sequitur? Ita est; sed hoc non ideo, quod *tutelae damnari natura* probrum est; sed quod Praetor *tutelae judicium* inter famosa *Edicto* retulit. Vid. l. 1. *de his, qui notant, infam.* Ante quod *Edictum tutelae judicium infamiae* sequelam non habuit: certe demonstrari illud non potest. Vid. Praeceptoris quondam mei, nunc Collegae honoratissimi, Bavii Voorda *Thef. Controv. Dec. XXII. §. 2.* Quod igitur *tutelae damnari* aliquando fit probrum, illud ex *Edicto Praetoris* proficiscitur; adeoque *more civitatis* invaluit: quemadmodum omnia, quae Praetores *Edictis* suis introduxerunt, recte dicuntur, *more civitatis*, invaluisse: cum obtinuerint illa veluti tacito Populi consensu,

ad tit. Dig. de Verborum Significatione. 25

Quaeque ad vivendum homini necessaria sunt.] Vid. Pricaeum ad Epist. Pauli ad Titum cap. ult. vs. 14. Vestem quoque victus habere vicem.] Junge l. 45. h. t.

L. XLIV.

GAJUS lib. XII. ad Edictum Provinciale.] Leg. lib. XXII. De iudicato agens.

L. XLV.

ULPIANUS lib. LVIII. ad Edictum.] Junge l. 43. h. t.

Instratum &c.] Verbo scil. instratum &c. Basilic. τῆς ἰνστράτης τῆς στραγυλῆς.

Neque enim dubium est, quin stragula vestis sit omnia pallium τῆς ἰνστράτης. Si abesset τὸ pallium, non peior foret sensus: habent tamen hanc vocem quoque Basilic.; licet in his haec Lex non τῆς ἰνστράτης conversa sit. Add. Dion. Gothofred. in not. *

In-victum ergo vestem accipiemus, non stragula, in stratum omnem stragulam vestem.] In Edicto scil., quod forte utriusque meminerat: fecus in XII. Tabb., quae victus tantum. L. 234. in fin. h. t. Cujac. h.

L. XLVI.

IDEM lib. LIX. ad Edictum.] Junge l. 5. de re iudic.

§. 1.

Matremfamilias] Quae immunis fuisse videtur a vio-

* De verbis instratum & stragula plura vid. apud Duket. in Opusc. de Latinis. Vett. Actorum p. 131. seqq.

violentia in corpus. * Vid. Valer. Maxim. II. l. 5. l. 1. Cod. de offic. div. judic. Cujac. h.

L. XLVII.

PAULUS lib. LVI. ad Edictum.] Junge l. 54. de solutionib.

Liberationis verbum eandem vim habet, quam solutionis.] Pertinet ad Tit. de re judicat. Conf. l. 4. §. 7. de re judic. Add. Cujac. in paratitl. ad Tit. Cod. de solutionib.

Liberationis] Ελευσις Basilic. ; non recte.

L. XLVIII.

GAJUS lib. ad Edictum Praetoris urbani, titulo, qui neque sequantur, neque ducantur.] Hic Titulus in ipso Edicto ** fuit, non tantum apud Gajum, etsi id vult Perrenon. Animadv. I. 19. [in Thef. Otton. Tom. I. p. 615.]

Solutum] Ut scilicet in jus vocari possit. Cujac. h.

Manibus tamen tenetur.] Manicas intelligit Rad. Forner. Rerum Quotidian. III. 10. [in Thef. Otton. Tom. II. p. 205.] Basilic. χειρὶ κατεχόμενος.

In

* Quod forte originem traxit ex Lege Romuli de honore feminis praestando, cujus meminit Plutarch. in vita Romuli p. 30. Vid. A. C. Stockman in not. ad Bachii Hist. Jur. I. 1. Sect. 2. §. 2. De qua lege Romuli egit H. J. Arntzen. Obs. Syllog. cap. 2. in Act. Societ. Traject. Tom. 1. p. 116. seqq.

* Illud enim in titulos distinctum fuisse, docet Heinecc. in Hist. Edict. & Edict. perpet. II. 4. §. 4. Oper. Tom. VII. p. 267. & in not. ad Edict. perpet. ibid. p. 351. Add. Bach. Hist. Juris. III. 2. Sect. 5. §. 14. not. i. p. 458.

In publico] i. e. *Carcere.* * *Basilic. in Imperio*
et c.

L. XLIX.

Bonorum appellatio &c.] De quibus pignori capiendis, vendendis, & cessione, & missione in ea *hoc libro* Ulpianus tractavit.

Bona ex eo dicuntur, quod beant.] Etymologiam nescit Piso apud Ciceron. *de Finib.* IV. 26.

In bonis autem nostris computari &c. sed & si bona fide a nobis possideantur.] Quod negat Ant. Faber *de Errorib. Pragmatic. Dec.* 63. *Error.* 6. procedere, nisi sensu negativo.

L. L.

IDEM lib. LXI. ad Edictum.] *Occasione absentium*, quorum proximi evocandi ad defensionem, ne in bona fiat missio. ** *Cujac. h. add. l. seq.*

Nurus appellatio &c.] *Junge l. 52. h. t.*

L. LI.

* *Add. Nic. Catharin. Obs.* IV. 44. in *Thef. Meerman. Tom. VI. p. 798.*

** Sed, an itaque *nurus*, item *mater*, *avia*, *patrona* defensorum partes recte agere possunt? equidem valde dubito. *Vid. l. 54. de Procuratorib. & l. 18. Cod. eod. Add. ipse Schulting. in Enarr. Tit. Pand. de Procuratorib. §. 16.* Praeterea, concedo quidem, ipsum absentem evocandum esse, neque missionem in bona usu venire, si absens defendatur: sed absentium proximos evocandos esse, priusquam missio in bona fieri possit, nusquam, quod sciam, docetur, nisi in casu *l. 5. §. 1. quib. ex caus. in poss. eat.* Casus lenim *l. 6. ubi pupill. educ. vel morar. deb.* proprie huc non pertinet.

Vereor

L. LI.

GAJUS *lib. XXIII. ad Edictum Provinciale.*] Vid. *ad Leg. praeced.*

L. LII.

ULPIANUS *lib. LXI. ad Edictum.*] Junge *l. 50. h. t.*

L. LIII.

Vereor itaque, ut sententia Cujacii, quam hic refert Schultingius, possit admitti: licet, quorum tunc Lex referenda, admodum ambiguum sit: nisi forte dicendum, pertinere haec omnia ad *cautionem iudicio fisci*; ubi appellatione *nurus*, etiam pronurus & deinceps intelliguntur. *l. 2. §. 3. in fin. qui satisd. cog.* nec non appellatione *parentis*, utriusque sexus parentes, & omnes in infinitum parentes. *l. 4. §. 2. l. 10. §. 5. de in jus voc.* Denique appellatione *patroni*, etiam *patrona*; quin & *uxor patroni*. Vid. *l. 1. Cod. de in jus voc.* quod posterius forte dicere voluit Ulpianus, cum *patronae* i. e. quae ipsa manumisit, mentio in Edicto diserte sit facta. Vid. *d. l. 2. §. 2. qui satisd. cog.* — Atque scripsisse haec Ulpianum occasione Edicti: *In bona ejus, qui iudicio standi causa fidejussorem dedit, si neque potestatem sui faciet, neque defenderetur, iri jubebo. l. 2. pr. quib. ex caus. in poss. eat.* Cujus Edicti verba retulit quidem Ulpianus *lib. V. ad Edictum* vid. *Inscript. d. l. 2*; sed nihil videtur obstare, quo minus dicamus, Jctum, in *libro LXI. §. proximis ad Edictum de missione in possessionem honorum agentem*, ibi quoque nonnulla, ad illud Edictum ejusque intellectum pertinentia, subjecisse: quin & de illo Edicto ibi quoque egisse, admodum probabile est ex *l. 3. §. 3. quib. ex caus. in poss. eat. vi. videndum est, an huic Edicto locus sit &c.* Aliter Goeddacus *h.*; sed ita, ut nemo facile ei sit adhaerens.

L. LIII.

PAULUS lib. LIX. ad Edictum.] Junge l. 12. de reb. auctorit. Judic. possid. & ad hoc Edictum, vel vicina, pertinet. Vid. Cujac. ad l. 28. h. t.

Saepe ita comparatum est, ut conjuncta pro disjunctis accipiantur, & disjuncta pro conjunctis.*] De ultimis voluntatibus vid. Maynard. Decis. Tholos. V. 8. seqq.

Conjuncta pro disjunctis.] Vid. Sande Decis. Prisc. IV. 6. 4.

Gentiliumque] De iis Cicero in Topic. cap. 6. Gentiles sunt, qui inter se eodem nomine sunt &c. Meminit Idem Act. II. in Verrem I. 45. alludit in Orat. pro Balbo cap. 25.

Super pecuniae tutelaeve suae] Casus secundus pro sexto, Graeco more. Vid. Jac. Gothofred. ad XII. Tabb. p. 78. [in Thes. Otton. Tom. III. p. 95.] qui citat l. 3. §. 1. ad L. Cornel. de sic. Ejusdem legis poenae adficitur. Sed haec scriptura forte non est vera. **

Tutor separatim sine pecunia dari non potest.] Ut non simul de pecunia pupilli † disponat. Cujac. ad Ulpian. Fragm. Tit. XI. §. 14. P. Faber. Semestr. III.

* Quod quomodo intelligendum, docet Ant. Faber Confess. XVII. 18. num. 3. seqq.

** Florentiae tamen etiam nunc legi poenae, notavit Brencmann. Vid. Corp. Juris Gebaueri & Spangenbergii. Plura ejusmodi exempla habet Westenb. in Divo Marco. Diss. XII. §. 5.

† Potius de pecunia sua, sive, ut non simul testator pecuniae suae heredem instituat, ut ait Cujac. loc. alleg.

III. 24. Clar. Noodt. in *Comm. ad Tit. Pand. de testam. tut. vs. Dixi de modo dandi tutoris &c.*

§. 2.

*Item dubitatum est, illa verba, ope consilio, quemadmodum accipienda sunt, sententiae * conjungentium, aut separantium?]* Paulus in *Sentent. II. 31. §. 10. ope aut consilio, ** Merrill. Obs. II. 39.*

Sed verius est, quod & Labeo ait, separatim accipienda:] Aliter Sabinus, † qui tamen furtum sola mente fieri posse putabat. Vid. Gellium Noct. Attic. XI. 18. Merrill. loc. cit.

*Quia aliud factum est ejus, qui ope, aliud ejus, qui consilio furtum facit.] In personis diversis a fure principali. De horum autem poenis vid. Carpov. *Defin. Forens. P. IV. Const. 39. & 40. ††**

Sic

• Hanc Graecam locutionem esse, pro *juxta sententiam conjungentium aut separantium*, observat Pothier. in *Not. ad b. l.* add. Conrad. *Parerg. p. 555.*

•• *Opem consiliumve dixit quoque Ulpianus in l. 52. pp. de furtis. Sed Cicero de Nat. Deorum III. 30. ope consilioque; & sic quoque legitur in l. ult. Cod. de noxal. actionib. Plerumque tamen Nostri simpliciter dicunt ope consilio; hoc vid. apud Brisson. de Formul. V. 25. qui addit in libris Notarum haec significari singularibus literis O. C.*

† Inno vid. Mascov. de *Setis Vett. Jctorum cap. 9. §. 2. & C. F. Walchium in notis ad Hoppii Comm. ad §. 1. Inst. de oblig. quae ex del. nasc.*

†† De horum poena agit quoque Merrill. *loc. cit. & Schulting. ad locum Pauli illeg. not. 37. licet, mea sententia, minus recte,*

[Sic enim alii condici potest, alii non potest.] Sed vid. ad l. 6. de condit. furtiv. *

[Et sane post Veterum auctoritatem &c.] Quos aliud voluisse, eosque secutum esse. Gajum in §. II. Instit. de oblig. quae ex del. putat Jan. a Coffa in not. ad d. §.

[Ut nemo ope videatur fecisse, nisi & consilium malignum habuerit] i. e. propositum.

[Nec consilium habuisse noceat, nisi & factum secutum fuerit.] An hic igitur iterum improbatur Labeonis opinio, uti vult Gloss. aliique? an Paulus iudic

* Ad quam legem 6. sequentia notavit Schultingius: *Obstat l. 53. de verb. signif. Perrenonius Animado. l. 21. [in Thes. Otton. Tom. I. p. 618.] quod hic [scil. in d. l. 6.] docet Ulpianus, vult esse ex sententia Veterum. Sed Bachovius ad Treutl. Vol. II. P. 2. Disp. 30. lit. D. p. 1087. sententet, hic agi de eo, qui solam dedit consilium, non vero operam in actu adhibuit; neque ob stare verba ope consiliove, quae etiam alibi copulantur, est de consilio tantum agatur, vid. l. 36. de Furtis; adeoque debet ad ve, & legi mavult OPE CONSILIO. Add. Jan. a Coffa in not. ad §. II. Instit. de Oblig. quae ex del. nasc. Redit huc quoque sententia Schultingii in *Thes. controo. Dec. 45. §. 6.* Quod autem Bachovius in d. l. 6. deleri vult ad ve, id facile ipsi concedas, cum in *Pand. Florent.* simpliciter ope consilio legatur. Ceterum Perrenonius *loc. cit.* proprie docet, Labeonem verba ope consilio contra veteres separatim accipienda voluisse: sed sine auctoritate. Labeonem plurima innovare instituisse, scribit Pomponius; sed novam eum in quaestione, de qua agimus, & a Veteribus diversam opinionem prodidisse, neque hic docet Paulus, neque aliunde potest probari. De §. II. Instit. alleg. vide Vinnium in *Comm.**

audit in voce *consilii*, uti Bachov. ad *Treutl. Vol. II. P. 2. p. 1087.*? Differunt re ipsa; nihilominus oratione conjunguntur, nec opera est sine dolo, nec dolus nocet sine facto.*

L. LIV.

* Ad alteram editionem in 4to. haec adscriptit Vir. Clar.: *Accursus aliique putant, improbari hic modo probatam Leonis sententiam: male. Illud tamen vix negari potest, quod notat Buchov., Paulum ludere in homonymis voce CONSILIUM, quod in pr. §. sumit pro instructione; & hic sumit pro proposito fraudulento in verbis: consilium malignum &c. Praeterea verba finalia, sive de eadem, sive de diversis personis, intelliguntur, vera sunt, sive de consilio dando, sive de proposito accipias. Sane Paulus hic magis rem involvit, quam evolvit.*

Liceat, suo cuique iudicio relicto, quae de Legibus illis mihi in mentem venerint, hic paucis subjungere.

Ubi verba illa *ope consilio*, de quibus Paulus hoc loco agit, extiterint, non satis constat. Pothier. in not. ad h. l. putat in *Edicto Praetoris*: sed auctoritatem desidero. An itaque in *LL. XII. Tabb.*? Id quoque probari nequit. Certum quidem est in *XII Tabb.* de furtis actum esse; sed Decemviros nominatim quoque egisse de eo, cujus *ope consilio* furtum factum est, nusquam, quod sciam, traditur. Potius itaque existimo, verba illa neque extitisse in *Edicto Praetoris*, neque etiam in *XII. Tabb.*; sed, cum Vett. intelligerent, sceleris instar esse alios suadendo juvisse. l. 16. pr. de poenis: atque illos, quorum *ope consilio* furtum factum est, non minus peccare, quam fures nec manifestos, immo quodammodo tales esse, pro iisque haberi posse, videntur illud caput *LL. XII. Tabb.*, quod de *furibus nec manifestis* agebat, ita interpretatione extendisse, ut eandem actionem quoque concesserint adversus illos, quorum *ope consilio* furtum factum

L. LIV.

ULPIANUS lib. LXII. ad Edictum.] Junge
l. 9. II. 15. de rebus auctorit. Jud. possid.

Con-

factum esset, idque tñi adeo invaluisse videtur; ut concepta sit peculiaris formula actionis, *ope consilioque tuo furtum a jo factum esse*, cujus formulæ meminit Cicero de Nat. Deorum III. 30. add. L. 27. §. 21. ad Leg. Aquil.

Hinc ultro apparet ratio; quare Paulus in l. 34. de furtis docuerit, eum, qui opem furtum facienti fert, nunquam esse furem manifestum, neque adeo puniri tanquam furem manifestum; sed semper haberi pro fure nec manifesto; licet, quod notandum, is, cui opem tulit, *deprehensus sit*; adeoque licet is sit fur manifestus. Quae Lex videtur fugisse Merillium Obs. II. 39. existimantem, adversus eum; cujus *ope consilio* furtum factum est; dari actionem *furti manifesti*; vel *nec manifesti*; prouti furtum factum sit *manifestum*; vel *nec manifestum*. Merillium, quod miror, sequitur Schultingius ad *Pauli Sentent.* II. 31. §. 10. not. 37. licet hic deinceps sententiam mutasse videatur: saltem ad verba *l. 34. nunquam manifestus*; notavit: *in quo fallitur Merillius Obs.* III. 6. Qui locus Merilli procul dubio vitiose adscriptus est pro *Obs.* II. 39:

Quid autem illis verbis *ope consilio* significaretur; initio quidem satis certum videtur fuisse; eaque haud dubie Vett. acceperunt de eo; qui sciens furi auxilium prae-buerat in facto faciendo, sive consilium dando, sive opem ferendo. Sed sequentibus temporibus; ut fit; diligentius in ea verba inquiri coepit, immo dubium aliquod de iis moveri. Certe dubitatum esse, utrum illa verba conjunctim, an dis-junctim accipienda sint, Labeonem autem existimasse; separatim illa accipienda esse, docet Paulus in nostra *Lege* 53. Licet, quis Labeoni contradixerit, difficile sit definire: cer-

Conditionales creditores dicuntur &c.] Conf.
l. 14. §. 2. quibus ex causis in poss. eatur.

L. LV.

te Sabinum adversarii partes egisse, uti vult Merillius *dist. loc.*, nullo modo probari potest. Vid. Mascovium & Walchium *locis supra alleg.* Quidquid sit, existimavit Labeo, idque verius esse, Paulus quoque dicit, verba illa separatim esse accipienda: 1°: quidem, quoniam *consilium dare & opem ferre* res sunt natura sua distinctae: *aliud enim*, ut additur, *est factum ejus, qui ope, aliud ejus, qui consilio furtum facit.* Conf. l. 50. §. 3. *de furtis.* 2do: quoniam effectus quoque differunt: *aliis enim condici potest, alii non potest.* De qua Legis particula mox plura.

Ex sententia igitur Labeonis, quam Paulus veriore esse dicit, furti tenetur & is, cujus ope, & is, cujus consilio furtum factum est: convenienter, ut dixi, Veterum sententiae. Quod ipsam, ni fallor, Paulus quoque indicat in ultima legis parte: *Et sane post Veterum auctoritatem eo perventum est: ut nemo ope videatur fecisse, nisi & consilium malignum habuerit; neque consilium habuisse nocere, nisi & factum secutum fuerit.* Quibus verbis haud scio an accommodari possit, quod Bynkersh. *Obs. I. 10. p. 50.* occasione alterius Legis ejusdem Pauli, monuit: *saepe scilicet acciderit in auctoribus, etiam qui accuratissime loquuntur, ut eorum mentem perfecte, non aequae verba intelligamus.* Profecto, cum nonnullis existimare, Paulum his verbis rursus improbare doctrinam Labeonis, quam paulo ante veriore dixerat, quid aliud hoc est, quam Paulo aliquid adfingere, quod vix fani hominis sit? Minus forte obscuritatis verbis illis inesset, si pro *ut nemo* legeretur *ut tamen nemo.* Quod verbum aliquando suspicatus sum repetendum esse ex duarum illarum vocum literis *tn*, quasi scriptum fuerit *ut Nemo*, i. e. *ut tamen nemo*: sed ne haec quidem emendatione opus, si par-

L. LV.

PAULUS lib. XVI. brevis Edicti.] Conf. leg. praeced.

Qui

particulam *ut accipiamus pro quamvis*, uti & alibi fit. Vid. Schulting. ad Ulp. Fragm. Tit. XXIV. not. 55. Quidquid fit, mihi quidem sensus Pauli manifesto hic est: *Sane, licet post Veterum auctoritatem, quos Labeonem quoque hac in re secutum esse, docuerat, eo perventum sit, i. e. hoc obtinuerit, receptum sit: ut scil. verba illa ope consilio non conjunctim, sed separatim accipienda sint; adeoque ut furti teneatur & is, cujus ope, & is, cujus consilio furtum factum est: — illud tamen ita intelligendum est, ut nemo ope videatur fecisse, nisi & consilium malignum habuerit, i. e. propositum alteri nocendi, sine quo nullum veri nominis delictum est: neque consilium (malignum) habuisse nocet, nisi & factum secutum fuerit, i. e. neque nocet, tale propositum alteri nocendi habuisse, eaque mente operi tulisse, vel consilium dedisse, nisi furtum revera sit secutum. Sic itaque his verbis Paulus doctrinam Labeonis, ipsorumque adeo Veterum, ulterius explicat, neque aliud quid tradit, nisi quod docet quoque Ulpianus in l. 50. §. 2. & l. 52. §. 19. de furtis.*

Sed propero ad Legis verba media: *sic enim alii condici potest, alii non potest.* Quae JCtus, uti vidimus, quoque attulerat, ut ostenderet, verba *ope consilio* separatim esse accipienda; in qua Legis periodo concilianda cum l. 6. de condit. furtiv. adeo laborant interpp.

Ego quidem ita sentio. Nimirum, ut *actione furti poenali in duplum* teneretur quoque is, cujus *ope vel consilio* furtum factum esset, illud, ut modo vidimus, jam Veteribus placuit, ex eorumque auctoritate a Labeone aliisque JCtis recentiori-

Qui autem temporalem exceptionem timet, similis est condicionali creditori.] Hoc caute accipiendum, ceteroquin falsum est. Verum scil. est, quod ad *Edictum*, quod Paulus hic explicuit.

L. LVI.

bus comprobatum. Sed, cum *Edicto Praetoris* introducta quoque esset *actio reipersecutoria* adversus furem heredemque ejus, inde oriri potuit dubitatio, an haec quoque actio (quae passim *conditio ex causa furtiva* appellatur) perinde atque *actio furti poenalis*, daretur contra eum, cujus *ope consilio* furtum factum esset. Hoc autem negarunt JCI: clare Ulpianus in *d. l. 6. Si ope consilio alicujus furtum factum sit, conditione non tenebitur, est furti tenetur*. Si rationem quaeras, cam reddit Paulus in *l. praeced. 5. eod. Quoniam nunquam ea conditione alius, quam qui fecit, i. e. contractavit, tenetur, aut heres ejus*. Procul dubio autem ita JCI, quoniam Praetor in *Edicto de fure* tantum, *heredeque* ejus mentionem fecerat. Hujus *Edicti* verbis igitur stricte inhaeserunt, neque illa extenderunt quoque ad eos, quorum *ope consilio* furtum factum esset, existimantes forte, adversus eos sufficere actionem furti poenalem.

At, inquires, aliud manifesto docet *d. l. 53*. Immo vero prima tantum frange. Nimirum, cum *conditione furtiva* non teneatur, nisi qui fecit, i. e. contractavit, ejusque heres, inde nro sequitur, eum, cujus *consilio* tantum furtum factum esset, nunquam hac conditione teneri posse, quia hic non contractavit. Sed qui *opem* tulit, potest aliquando hac conditione teneri; si scil. furi non simpliciter opem tulit ad furtum faciendum, sed ita, ut ipse rem quoque contractaverit: incidit enim tunc in verba *Edicti Praetoris*, & revera fur est: uti di'ertis verbis quoque appellatur in *l. 35. pr. de furtis*. Hinc jam facile explicari potest illa periodus *d. l. 53*. Quae non ita intelligenda est, quasi is, qui opem tulit, semper teneretur

com-

L. LVI.

ULPIANUS lib. LXII. ad Edictum.] Junge l. 15. de rebus auctorit. Judic. possid. Add. l. 5. de jure deliberandi.

Instrumenta] Διατάγματα. Basilic.

§. 1.

Liberorum appellatione continentur &c.] Cujacius refert ad ea, ad quae l. 50. 51. 52. h. t. pertinent: de quo dubito; alius est Ulpiani Liber, Minus ad rem facit Goeddaeus,

Exve feminini sexus] Rob. Steph. exve feminino sexu. Sed non opus, subauditur liberis.

L. LVII.

PAULUS lib. LIX. ad Edictum.] Ubi egit de bonorum emtione & Magistris. * Junge l. 6. l. 7. quib. ex causis. in poss. eat. l. 10. l. 12. l. 14. de reb. auctorit. Judic. possid.

116

condictione furtiva: hoc enim neque hic docet JCrus, qui tantum dicit, sic enim alii condici POTEST: neque verum foret. Contrarium aperte tradit Ulpianus in d. l. 6. imo ipse Paulus in praeced. l. 5. eod. Sed res haec est: neuter proprie tenetur condictione furtiva; differt tamen is, cujus consilio tantum furtum factum est, ab eo, cujus ope furtum est factum; quod nempe ille nunquam possit ea condictione teneri; hic vero aliquando possit: si scilicet, ut dixi, non simpliciter opem tulit, sed ita, ut rem quoque contrectaverit.

* Inter quos & Curatores, qui nunc bonis dari solent, quacnam differentiae intercesserint, disquirat Merill. Ql. V. 37.

Ipsi magistratus per derivationem a magistris cognominantur.] Graeci contra, *Μάγιστροι λέγονται ἀπὸ ματαφορᾶς ἀεχθίων.*

*Magistras appellari * a monendo, vel monstrando.*] Paulum scripsisse *a magis monendo, vel monstrando*, conjicit Nic. Catharinus *Obs. cap. 36.* [in Thef. Otton. *Tom. I. p. 494.*]

S. I.

Persequi] Quod faciebat & *Magister*,

L. LVIII.

GAJUS lib. XXIV. ad Edictum Provinciale.] Junge *l. 16. l. 21. d. reb. auctorit. Judic. possid.*

Licet inter gesta & facta videtur quaedam esse subtilis differentia:] *Gerimus cum alio; sed & quae soli facimus, vel volumus, facti sunt.*

L. LIX.

ULPIANUS lib. LXVIII, ad Edictum.] *Ad Interdicta pertinet.*

Eaque nihilominus statia &c.] *Eaque quae mavult Scip. Gentil. ** Parerg. I. 35.* [in Thef. Otton. *Tom. IV. p. 1309.*]

L. LX.

* Vid. quae notavi ad *l. 18. h. t.* Add. Scip. Gentil. *Orig. ad Pand. lib. sing.* in Thef. Otton. *Tom. IV. p. 1357.* Aliter Clar. Herm. Cannegieter. *Obs. Jur. Rom. p. 344.* qui geminari vult *ad libet in cujuslibet*, quasi scriptum sit *cujuslibet libet vel libuit.*

** Quem etiam vide de verbis *inde angiportum dictum est*, loco cit. *p. 1395.*

L. LX.

IDEM lib. LXIX. ad Edictum.] Junge l. 1.
l. 3. de vi & vi armat.

Ceterum adeo opinio nostra &c.] Non rei natura.
Add. Jac. Gothofred. ad l. 12. Cod. Theod. de pœnis.
[Tom. III. p. 328.]

Si fundi animo eum habuimus.] παράδομι * Graeci.

L. LXI.

PAULUS lib. LXV. ad Edictum.] Pertinet ad
Tit. de ripa munienda, Cujac. h.: recte.

Satisfactionis appellatione interdum etiam reprobmissio
continebitur &c.] Facit l. 5. §. 3. judic. solvi. **

L. LXII.

GAJUS lib. XXVI. ad Edictum Provinciale.]
Ubi egit de possessione. Vid. l. 15. de adq. vel amitt.
poss. l. 5. quae in fraud. credit. l. 9. de precar.
l. 2. de migrando. l. 158. de Reg. Jur. Cujacius
refert ad interdictum uti possidetis.

L. LXIII.

ULPIANUS lib. LXMI. ad Edictum.] Junge
l. 1. de liber. exhibend. †

L. LXIV.

* Unde Graecos pro habuimus prave legisse trahidimus,
suspiciatur Hoffman. Meletem. ad Pand. Diff. XXXII.] §. 5.

** Add. Clar. Noodt ad Tit. D. qui satisd. cog. in pr.

† De differentia inter pœnis & ἀπορία, quam hic tradit Ulpianus, pluribus disputatur apud Duker. in Opusc. de Latinitate Vett. Jctor. p. 207. seqq.

L. LXIV.

PAULUS *lib. LXVII. ad Edictum.*] Cujac. refert ad Tit. *de Tab. exhibend.*; sed *inscriptio* hoc non patitur. *

L. LXV.

ULPIANUS *lib. LXII. ad Edictum.*] *Leg. lib. LXXII.* Cujacius refert ad *l. 13. de adq. vel amitt. poss. & accessionem possessionis: recte.*

L. LXVI.

IDEM *lib. LXXIV. ad Edictum.*] Cujacius refert ad *exceptionem rei venditae*; sed de *illa* egit Ulpianus *lib. LXXVI. ad Edictum.* Junge *l. 59. de Aedit. Edict.*

Mercis appellatio ad res mobiles tantum pertinet.] Ergo sub *mobilibus* merces continentur. Vid. Carpzov. *Definit. Forens. Part. III. Constit. 24. definit. 9.*

L. LXVII.

IDEM *lib. LXXVI. ad Edictum.*] Junge *l. 1. de Litigiosis.*

L. LXVIII.

IDEM *lib. LXXVII. ad Edictum.*] Ubi de *Stratulationibus* egit.

L. LXIX.

* Facit Quintilian. *Declam. 308.* Aut enim is est *intestatus*, qui non scripsit omnino testamentum; aut qui id scripsit, quod valere non possit.

L. LXIX.

IDEM lib. LXXVIII. ad Edictum.] De iisdem, maxime Praetoriis, loquens.

L. LXX.

PAULUS lib. LXXIII. ad Edictum.] Agens de Praetoriis stipulationibus. Junge l. 2. de stipulationibus. Praetor.

Sciendum est, heredem etiam per multas successiones accipi.] Vid. Merrill. Differ. Juris cap. 24.

In nam paucis] In non est in Pand. Florent.

Quia incertus est.] Ratio haec bona est Jure veteri. Alia redditur in l. 8. in fin. de vulg. & pupill. substit. Non tamen fuit opus, verba haec omitti, uti vult Cujac. in Parat. ad Tit. Cod. de inc. person. cum hic quoque voluntas defuncti in primis optime impleatur. Vid. & Scip. Gentil. de errorib. Testam. cap. 2. [Oper. Tom. I. p. 7. seqq.] sane sequentes non habent voluntatem defuncti.

L. LXXI.

ULPIANUS lib. LXX. ad Edictum.] Leg. lib. LXXIX. Junge l. 1. si cui plus quam per L. Falcid. lic.

Ideoque non videtur quis capere, quod erit restitutus.] Non obstat l. 140. h. t.

§. I.

Haec verba, his rebus recte * praestari &c.] Rob. Steph. pro his rebus &c.

L. LXXII.

* Vox usitata in Veterum cautionibus. Vid. Briffon. Sel. Antiq. I. 9. & Bynkersh. lib. sing. ad L. l. 3. Cap. IV. in Oper. minor. p. 21.

L. LXXII.

PAULUS *lib. LXXVI, ad Edictum.*] Agens de *Stipulatione rem pupilli salvam fore, vel ratam rem haberi,*

L. LXXIII.

ULPIANUS *lib. LXXX, ad Edictum.*] Junge *l. 21. de novi oper. nunciat.*

Haec verba, in Stipulatione posita, eam rem recte restitui, fructus continent.] Non obstat *l. 173. §. 1. de Reg. Juris.* ad quam vide.

L. LXXIV.

PAULUS *lib. II. ad Edictum Aedilium Curullum.*] Facit *l. 38. de Aedilit. Edict.* NooDt in *Comm. ad eund. Tit. vs. Loquuntur igitur Aediles &c.*

Signatorius annulus ornamenti appellatione non continetur.] Alius enim est ejus finis. * *Nimis laborat Gul. Forner, Select., III. 4. [in Thef. Otton, Tom. II. p. 86. seq.]*

L. LXXV.

IDEM *lib. L. ad Edictum.*] Ad *Aedilitiam Edictum* refert Cujacius; sed *inscriptia* obstat, & *Paulus lib. L. ad Edictum* egit de *caussis status.* Goeddaeus refert ad *casum l. 12. §. ult. & ll. seqq. de liberal. causs.*

L. LXXVI.

* Vid. Daniel. van Alphen. *Dissert. ad h. l. §. ult.* (Lugd. Batav. 1734.) qui *ibid. §. 15. & seqq.* plura de *annulis signatoris* in medium attulit. Add. Pagan. *Gaudent. Juridic. exposit. II. 44. in Thef. Otton. Tom. III. p. 392.*

L. LXXVI.

• IDEM lib. LI. ad Edictum.] Junge omnino
l. 19. de liberal. caus. ; recte sic Gloss. , etli. aliter
Cujacius,

L. LXXVII.

• IDEM lib. XLIX. ad Edictum.] Junge l. 2. de
aq. & aq. plu. arc. add. l. 1. §. 3. eod.

Frugem pro reditu appellari &c.] Vid. Matth,
de criminibus lib. XLVIII. tit. 2. cap. 5. num. 16.

Non solum quod frumentis &c.] Rob. Stéph,
quod ex frumentis. Basilic. ἐπὶ πυρῶν.

Frumentum autem id esse , quod arista se teneat.]
An & grani voce lini semen contineatur , vid. Con-
sil. Actorum Batav. II. 9. De leguminibus , ibid.
IV. 58.

Lupinum vero & fabam fruges potius dici.] Sub
quibus tamen & frumenta continentur. Paul. in
Sentent. III. 6. 78. Frugibus legatis , tam legumi-
na , quam ordeum & triticum continentur. *

Quae Servius apud Alfenum] Sic Florentiae,
bene: quidam ad,** male.

In frumento contineri putat.] Sed quod Julianus
non probavit.

L. LXXVIII.

* Ubi vide Schultingium not. 83.

** Ad edidit quoque Pothier , qui saepius Florentinam
lectionem non est secutus. Ceterum falli , qui Servium notam
scripsisse ad Alfenum existimant , docuit Otto de vita Servii
Sulpicii cap. 8. §. 6. in Thes. Juris Tom. V. p. 1684.

L. LXXVIII.

IDEM lib. III. ad Plautium.] Junge. l. 14. *Commo-
divid.*

L. LXXIX.

IDEM lib. VI. ad Plautium.] Junge l. 56. *de
Jure dot. l. 56. solut. matrim.*

§. 1.

Non deteriorem esse non sinant.] Optima lectio. *
Leonin. *Emend.* IV. 1. num. 4. & 6. Augustin:
Emend. I. 2. [in *Thef. Otton. Tom. IV. p. 1438.*]

Ultra quam necesse fuerat.] *Basilic. nisi ** & ina-
moxas †.*

*In his impensis & pistrinum & horreum, insulas
dotali adjectum, perumque dicemus.*] *Non semper.*
Vid. l. 1. §. 3. de imp. in res dotal. fact. †

L. LXXX.

* Hanc lectionem, quae *Florentina* est, probavit quoque
Marckart. Probab. rec. lect. Part. II. p. 79.

** Sententia postulat *si ipsa* vel *si ipsa*.

† Add. *Clar. B. Voorda Thef. Controv. Decad. XIII.
§. ult.* In seq. autem §. 2. pro *ut sunt viridia & aquae
salientes*, Paulum scripsisse, *ut sunt viridaria, lacus, sa-
tientes* &c. putat *Nic. Catharin. Obs. III. 27.* in *Thef.*
Meerman. Tom. VI. p. 787. Sed non necesse: *viridia* enim
& *viridaria* promiscue sumi solent. *Vid. Clar. Oudendorp.
ad Sueton. in Tiber. cap. 60.* add. *Marckart. loc. cit. &
aquas salientes* dixit quoque *Ulpianus in l. 12. §. 24. de
instr. vel instr. leg.* ad quas habendas quae impenduntur, *ut
piscuariis impensis adconsenda*, manifestum est.

L. LXXX.

IDEM lib. IX. ad Plautium.] Ubi de Legatis multa habuit.

In generali repetitione * Legatorum etiam datae libertates continentur ex mente Legis duodecim Tabularum.] Vid. l. 120. h. t.

L. LXXXI.

IDEM lib. X. ad Plautium.] De novi operis nunciatione & restitutione, ut videtur, loquens.

L. LXXXII.

IDEM lib. XIV. ad Plautium.] Junge l. 15. rem rat. haberi.

L. LXXXIII.

JAVOLENUS lib. V. ex Plautio.] Non alia Lex ex hoc libro existat.

L. LXXXIV.

JAVOLENUS lib. II. ad Vitellium.] Leg. Patulus. Junge l. 18. de instr. vel instr. leg. Facit l. 12. §. 7. eod. Cujac. h.

Fili

* Ita Florentiae legitur, & Basilic. quoque habent *inven-
dus*. Male igitur quidam *petitione*, vel *interpretatione*.
Exemplo esse potest, si v. gr. testator in testamento suo poste-
riore ita dixerit: *Legata, in priore meo testamento relicta,
praestari volo*. Quando itaque, si testator in priore suo
testamento quoque *libertates* servis dederit, haec etiam sub
haec *generali repetitione* Legatorum continebantur. Minus
aptum exemplum hic adposuit Pothier.

Filii appellatione omnes liberos intelligimus.] Non proprie, sed iuxta interpretationem; ut in casu l. 59. de ritu nupt. Vid. Val. Guil. Forsteri *Obs.* l. 7. [in Thef. Otton. Tom. II. p. 909. & seq.]

Omnes liberos] Ant. Vacca legi volebat *hominēs liberos*, teste Cujacio h. & Vetrano Mauro de *Jure liberor.* cap. 42. [in Thef. Ottoni Tom. III. p. 1073.] Male.

L. LXXXV.

Neratius Priscus tres facere existimat collegium &c.] Vid. Merill. *Obs.* II. 24.

L. LXXXVI.

CELSUS lib. V. Digestorum.] Junge l. 9. de *servitutib.* l. 6. *quemadm. servit. amitt.* Add. Bynkersh. *Obs.* VI. 25. num. 5. *

Quid aliud sunt Jura praediorum, quam praedia qualiter se habentia, ut bonitas, salubritas, amplitudo?] Sic recte cum (?). Vid. Jan. a Costa ad §. 2. *Instit. de actionib.* qui tamen alio tendebat in *not. ad pr. Instit. de servitutib.* Sed minus recte.

Qualiter se habentia] Sic Senec. *Epist.* 113. ** *Virtus autem nihil aliud est, quam animus quodammodo se habens.* ubi vide Lipsium. J. F. Ramos *Tribonian.* p. 248. ait, *Stoicos qualitates pro corporibus habuisse.* †

L. LXXXVII.

* Vid. & Clar. Noodt. *Probab.* I. 3. §. 1.

** Et *Epist.* 50. *Quid enim aliud est animus, quam quodammodo se habens spiritus?* ubi etiam videndus est Lipsius. Quam Stoicorum definitionem reprehendit Porphyrius apud Eusebium *Praep. Evang.* XV. 813. D.

† Haec non satis accurate dicta sunt: Stoici enim
ple-

L. LXXXVII.

MARCELLUS *lib. XII. Digestorum.*] Juxta Cujacium occasione *penus legatae*, quae erat *Romae*.

Qua continenti aedificia essent.] Rob. Steph. *continentia*. Recte: a in *aedificia* repositum, hoc a absorpsit.*

Nam Romam non muro tenus existimari &c.] Ergo *suburbia* appellatione *civitatis* continentur, ejusque Jure utuntur. Vid. Mevium *Decis. P. III. Decis. 165.* Sande *Decis. II. 5. 5.*

L. LXXXVIII.

CELSUS *lib. XVIII. Digestorum.*] In quaestione de legato usufructu bonorum, vel Legato partis bonorum, vel simili. **

Tantum quisque] Rob. Steph. *propemodum tantum* &c. non improbante Cujacio *h.*

Resci] i. e. *redigi*. Livius XXXV. i. *in fin.* *Cetera vendenda Quaestori data, quod inde refectum est, militi divisum.* ubi vide Gronovium.

Sic

pleraque, nec tamen omnia, rerum attributa in *corporibus* censebant. Nam, quum duo universe rerum genera facerent, *corporea* & *incorporea*, a *corporibus* excipiebant, eaque *incorporea* statuebant quatuor haec, *λεξὶς*, *κτῆνος*, *τόπος*, *χρῆμα*, vid. Sextum Empiricum *Adversus Mathem.* X. 218. quae ab aliis attributa rerum habebantur.

* Ex lege geminationis id explicat Hoffman. *Meletem. ad Pand. Diss. XXXII. §. 5.* Quod nescio an voluerit quoque Schultingius.

** De *h. l.* sententia vide & Majanf. *Diss. XX. §. 4. add. Pothier. ad Tit. de Legat. num. 127.*

Sic dicimus centies aureorum habere.] Aureorum est a Triboniano. Veteres dixissent H S. Quod fecit forte, quia loco *centies H S.* interdum * tot aureos Justinianus voluit numerari. Delere non audeo cum Grohoyio *de Pecun. Veter.* II. 5. **

L. LXXXIX:

POMPONIUS *lib. VI. ad Sabinum.] De Legatis* agens:

§. 1:

Hoc sermone, dum nuptia erit, primae nuptiae significantur.] Inde brocardicum: *Sermo simpliciter prolatus de primo intelligitur.* Facit l. 26. in fin. de pact. dotalib. l. 21. in fin. qui & a quib. manum. liber. non sunt. Faber. *Cod.* VIII. 28. 24. Exceptio est apud Cyriac. *controv.* 100. num. 23. seqq. Nec iteratio ordinario admittenda, Idem *controv.* 340. num. 22. seqq. Facit & Sande *Decis.* II. 2. 3. Someren *de Jure Noverc.* cap. 9. num. 6.

§. 2:

* Aliud exemplum vid. in l. 97. de Legat. 3. Conf. Schulting. *ad Paul. Sentent.* III. 5. §. 10. not. 23. Alioquin vero pro mille sestertius unum aureum computari imp. voluit. Vid. §. 3. *Instit. de success. libertor.* Quod & passim Tribonianus in Pandectis fecit. Vide Cujacium *Obs.* XIX. 31. & Schulting. *ad Pauli Sent. loc. cit.* & *ad Collat. Leg. Mosaic. & Roman.* Tit. IV. §. 5. not. 41. licet dubitet Bynkersh. *Obs.* VIII. 20. pr.

** Verbum *aureorum* expungit quoque Averan. *Interpr. Jur.* I. 24. 11.

§. 2.

Inter edere & reddi rationes multum interest &c.]
Rob. Steph. *inter reddere & edi &c.*

Nec is, qui edere iussus sit, reliquum reddere debet &c.] Obstat l. 31. pr. de Statuliber. ubi vide. *

L. XC.

ULPIANUS lib. XXVII. ad Sabinum.] Agens de Legatis. Facit l. 69. §. 3. de Legat. I. Cujac. h.

L. XCI.

PAULUS lib. II. fideicommissorum.] Junge l. 15. ad Sctum Trebell. Facit l. 30. §. I. eod.

L. XCII.

IDEM lib. VII. Quaestionum.] Tractans de honorum possessione. Vid. l. 30. l. 37. de testam. milit.

* In ea Lege docetur, si servo libertas legata sit sub conditione rationum editarum, illam conditionem pro impleta non haberi, nisi servus quoque pecuniam reliquorum reddiderit. Ad quam Legem notavit Schultingius: pro sub conditione rationum editarum, Rob. Steph. legere, sub conditione rationum hereditariarum reddendarum, & Basilic. quoque habere εἰ λογοποιήσῃ [i. e. si rationes reddiderit: ita enim Graeci hanc phrasin passim vertunt, veluti in l. 22. pr. de manumiss. testam. l. 41. §. II. de fideic. libertatib. l. 26. pr. l. 28. pr. de statuliber. & alibi.] & Schol. Basilic. εἰὼν παρὰ τὴν τῶν λόγων: indeque hanc lesionem suspensam fieri; nisi hic Legatum relictum differentiam illam [inter edere scil. & reddere] tollat.

D

*milit. l. 10. de ventre in poss. mittend. l. 12. de bon
nor. possess. sec. Tabb.*

L. XCIII.

CELSUS *lib. XIX. Digestorum.*] De *Legatis*
agens.

Si tamen apparet &c.] Rob. Steph. *si non appa-
ret.* Basilic. *si p̄d;* unde forte legendum *nisi ta-
men* *.

L. XCIV.

IDEM *lib. XX. Digestorum.*] Junge *l. 21. de
Legat. 2.*

Verbum reddendi &c.] Vid. G. Fornex. *Select. III.
15.* [in Thef. Otton. Tom. II. p. 101. seq.]

L. XCV.

Potest aliquorum appellatio &c.] Leg. *reliquorum.*
Vid. *l. 160. h. t.*

L. XCVI.

CELSUS *lib. XXIII. Digestorum.*] Leg. *lib.
XXV.* In hoc libro de *Interdictis* egit. Vid. *l. 7.
de itin. actuque privat. l. 18. quod vi aut clam. l. 12.
de precar.*

*Litus est, quousque maximas fluctus a mari perve-
nit: idque Marcum Tullium ajunt, cum arbiter es-
set, primum constituisse.*] Dion. Gothofredus in not.
al-

* Ita quoque Bynkersh. *Obs. II. 6.* unde Clar. Herm. Can-
negieter *Obs. III. 3. pr.* pro *si tamen* legendum censet *ni ta-
men*, i. e. *nisi tamen*: quod magis placet, quam post verbum
vocasse subaudire *secus est*, uti vult Goedd. *l.*

allegat locum Ciceronis in *Topic. cap. 7. Littus quid? qua fluctus eludit.* Sed Cicero *ibi* definitionem illam Aquilio Gallo * adscribit, & improbat.

§. I.

Praedia dicimus aliquorum esse, non utique communiter habentium ea, sed vel alio aliud habente.] Verb. gr. in casu §. 4. *Inst. de rerum divis.* ** Trajectio Dion. Gothofredi, legentis, *non utique alio aliud habente, sed communiter habentium*, displicet mihi. †

L: XCVII:

IDEM *lib. XXXII. Digestorum.*] Vid. Heinecc: ad *Leg. Jul. & Papiam Popp. p. 96. § 330:*

Cum stipulamur, quanta pecunia ex hereditate Titii ad te pervenerit &c.] In stipulatione *emtae & venditae hereditatis. l. 50: §. 1. de verbor. obligat.* De qua stipulatione vid. Cujac: *Obs: II. 30:*

L: XCVIII:

* Hinc Clar. Cannegieter *Obs. II. 4. pro Marcum Tullium*, licet forte nimis audacter, in legē restituit *Aquiliam*. Vid: plura de illo loco Ciceronis, & definitione *litoris*, *ibid.* add. l. 112. h. l.

** Ita quoque Wissenb. *de Verbor. Signific. Disp. 25. §. 12:* aliter Goeddaeus h.

† Neque enim necessaria est, cum lex commode ita accipi possit, ut sensus sit: *praedia dici aliquorum esse, non modo, quae pluribus communia sunt (licet vox aliquorum videri posset magis proprie ad communionem referenda), sed etiam quorum singula sunt singulorum.* Vid. Goedd. h.

L. XCVIII.

IDEM *lib. XXXIX. Digestorum.*] In quo libro egit, de adoptionibus. Vid. l. 7. de adoptionib. In quibus usu venit haec quaestio. *

Cum bisextum Kalendis est &c.] Unde annus bisextus apud Augustin. *Epistol.* 119. [Al. *Epistol.* 56. *Oper. Tom. II. p. 100.* edit. Antwerp. a. 1700.] & de *Civitat. Dei*, XV. 12. De eo Amm. Marcellin. XXVI. 1. Infaustus habitus. Valef. *ibid.* Graecum auctorem πρὸς βίον citat Salmasius ad *Vespisc. Bonoso cap. 15.* ubi & de omine malo.

Nam id biduum pro uno die ** habetur: sed posterior dies intercalatur, non prior.] Vid. l. 3. §. 3. de minorib. † De intercalatione, Cicero de *Legib.* II. 12. ††

L. XCIX.

* Cujacius refert ad materiam de restitutionibus in integrum. Alii etiam aliter; sed ad Legis interpretationem parum interest, quid eligas. Est de hac Lege brevis, sed elegans, Dissertatio Clar. Henr. Breuning. *Lipsiae 1757.*

** Exceptio est, si non annus, aut mensis, sed certi tantum dies in negotio quodam requiruntur, veluti triginta: tunc enim, si dies intercalaris intercedat, haec separatim computanda est. Exemplum est in l. 2. de div. temp. praescriptio-nib. de qua vid. Bynkersh. *Obs.* IV. 8. & J. L. E. Puttman, *Meletem. Juris Civ. cap. 2. in Viri, Clar. Opusc. syllog.* p. 143. seqq.

† Ubi haec sententia Celsi refertur.

†† De intercalatione variarum Gentium & praesertim Romanorum libros quatuor scripsit Philipp. Munckerus, *Lugd. Batav.* 1680. Ceterum diem priorem Celsum pro ratione computandi temporis, apud Romanos usitata, intellexisse VI. Cal. intercal., qui V. Cal. Mart., non, qui VII. vicin-

est,

L. XCIX.

ULPIANUS lib. I. de officio Consulis.] Junge l. 7. de feriis. Cujac. ad l. 22. §. I. qui testam. fac. poss.

Notionem accipere possumus & cognitionem & jurisdictionem.] Vid. Vinn. de Jurisd. V. I. *

§. I.

Continentes Provincias &c.] Unde forte petendae probationes.

Ut puta Galliam] Dion. Gothofred. in not. Cisalpinam. Sed haec tempore Ulpiani sub Italia comprehendebatur. **

L. C.

IDEM lib. II. de officio Consulis.] Junge l. 16. de accusationib.

Speciosas] A specie, i. e. dignitate, splendore. Vid. Gracvium ad Ciceron. de Offic. I. 39. in fin.

Item eorum &c.] Perrenon. Animadv. I. 25. [in Thes. Otton. Tom. I. p. 625.] legit, id est eorum &c. Non recte. † Cujacius casum ponit in l. 5. de liberal. causs.

L. CI.

est, & falli hac in re Munckerum aliosque, pluribus docuit Breuning. laud. Dissert. p. 7. seq. Add. Chr. Frid. Gluck, Ausführliche erläuterung der Pand. nach Hellfeld ad Tit. de feriis. §. 269. e. Erlang. 1793.

* Add. J. O. Westenb. in Divo Marco, Diff. XXXVIII. §. 6.

** Vid. Sigon. de Antiq. Jure Italiae III. 2. & Ezech. Spanhem. Orb. Roman. Exercit. I. cap. II.

† Intelliguntur enim, qui, licet Senatorii ordinis non sint,

L. CI.

MODESTINUS lib. VI. *Differentiarum.*] Leg. lib. IX. *

Lex Julia de adulteriis hoc verbo indifferenter utitur.] Vid. l. 6. §. 1. ad Leg. Jul. de adult. Tertullian. de Pudicitia, cap. 4. *Et si adulterium, & si stuprum dixerō, unum erit contaminatae carnis elogium.* Stuprum igitur est generale verbum & speciale. Add. l. 29. §. 2. ad L. Jul. de adult. Contra & adulterium, l. 7. l. 29. §. 1. eod. Matth. de Criminib. Lib. XLVIII. Tit. 3. cap. 1. num. 3.

§. 1.

Divortium] Διαζευξις. Basilic.

Repudium] Διαζύγιον. Basilic.

Quod & in uxoris personam non absurde cadit.] Justin. Martyr. Apolog. I. p. 42. de divortio, τὸ παρ' ἑμῶν λεγόμενον ἐκπέδιον.

§. 2.

Verum est, morbum esse temporalem corporis imbecillitatem.] Huc illa, *veluti si talum excussit*, transfert Nic. Catharin. Obs. cap. 23. [in Thes. Otton. Tom. I. p. 493.]

Tem-

tamen utuntur ornamentis Senatoriis. Exemplum est apud Sueton. in August. cap. 35. Add. Pothier. in not. ad h. l. De ornamentis autem Senatoriis plura habet Briffon. Select. Antiq. III. 16.

* Vid. de h. l. Joh. van Nispen. Diss. ad Herenn. Modestini. IX. Libros Different. cap. 10. in Thes. Diss. Belgicæ G. Oelrichs. Vol. 1. Tom. 1.

Temporalem] Aliter in *Nov. Cod. qui morbo se excusat*. ubi vide Perezium. Sed & ibi *temporalis erit brevis temporis*.

Vitium vero perpetuum &c.] Non *intermittens*, uti *morbus*. Vid. Bynkersh, *Obs.* III. 1.

Veluti si talum excussit.] *Talum* habent quoque *Basilic.*

Nam & laesus itaque vitiosus est.] Bynkersh, *loc. cit.*, ita legit: *& luxus sit, nam & luxus utique &c.* *Basilic.* nihil mutant, nisi quod omittant *itaque*, pro quo recte *Al. utique*. * Sed & Bynkersh. postea illa *& luxus sit* adesse debere non urget, Conjecturam Bynkershoekii probat Clar, Burman, *ad Seren. Sammonic. cap. 53.* **

§. 3.

Servis legatis etiam ancillas deberi &c.] Junge *J. 81. de Legat. 3.*

L. CII.

Derogatur legi, cum pars detrahitur.] Vid. Festum *hac voc. qui docet, dictum & exrogare. voc. exrogare.*

Abro-

* Quas voces saepius confundi, docet Auctor *Obs. Juris Civ. cap. 15. p. 88.*

** Item Eckhard. in *Hermeneut. Juris* I. 2. §. 78. Sed vid. Putman. *Melet. Juris Civil. cap. 2. in Virt. Clar. Opusc. Syllog. p. 147.* qui nihil mutat, sed particulam *nam* accipit pro *ceterum*. Non male, mea sententia.

*Abrogatur legi, * cum profus tollitur.] Lactant. Divin. Instit. VI. 8. Huic legi nec obrogari ** fas est: neque derogari ex hac aliquid licet; neque tota obrogari potest.*

L. CIII.

Licet capitalis latine loquentibus. omnis causa existimationis videatur.] Ciceroni saepe, † qui quoque late sumit mortiferum vulnus, in Orat. pro Sylla cap. 26.

L. CIV.

IDEM lib. II. Excusationum.] Junge l. 2. §. 7. de excusationib.

Natorum appellatio &c.] Potius liberorum. ††

L. CV.

* Clar. Oudendorp *ad Sueton. in Jul. Caesar. cap. 28.* hunc Ulpiani locum corrigendum existimat, & pro *abrogatur Legi* scribendum *abrogatur Lex*, vel pro *abrogatur* utrobique legendum *obrogatur*. Sed *obrogare* Ulpiano aliud quid est. Vid. *Fragm. Ulpian. Tit. 1. §. 3.* Et prioribus legibus *abrogare* dixit quoque Paulus in *Collat. Leg. Mosaic. & Roman. Tit. 4. §. 2.* Ergo nihil mutarem. Vid. & H. J. Arntzen. *Miscellan. cap. 7. p. 89.* Magis Latinum tamen esse *abrogatur Lex*, Oudendorpio facile concesserim.

** Ita optimi Codices. Alii legunt *propagari*, vel etiam aliter, corrupte. Vid. Spark. *ad dist. loc. Lactant.* Est locus Ciceronis *de Republica*, quem citat Lactantius.

† Vid. Brisson. *de Verb. Sign. hac voc. num. 2.*

†† Vid. Jac. Curtium *Εισαγωγ. I. 50.* in Thef. Otton. *Tom. V. p. 135.*

L. CV.

His verbis, libertis libertabusque meis, libertum libertae testatoris non contineri.] Vid. l. 16. §. 1. de alim. legat. l. 38. §. 1. de Legat. 3. Cujac. h.

L. CVI.

IDEM lib. singul. de praescriptionibus.] Causam, quare Modestinus in hoc libro de apostolis tractavit, dat Cujacius ad Paul. Sent. V. 34. §. 2.

L. CVIII.

Debitor intelligatur &c.] Tangit h. l. Caes. Costa Variar. ambiguit. Jur. III. 19. [in Thef. Otton. Tom. IV. p. 1258.]

L. CIX.

IDEM lib. V. Pandectarum.] Junge l. 3. de usurp. & usuc.

L. CX.

Sequester] A quo differt *Pararius*, quem huc refert Scip. Gentil. de Aliment. cap. 16. [Oper. Tom. III. p. 380. seq.]

Dicitur ab eo, quod occurrenti, aut quasi sequenti eos, qui contendunt, committitur.] Secundum Gronovium ad Tacit. Annal. III. 71. *Sequester* dicitur a *secus* quasi *secuster*, quia est neutrius partis.*

L. CXI.

* Aliter Jac. Curtius loc. cit. I. 5. p. 103. Gellius Noct. Attic. XX. ult. *sequester* a *sequendo* dictum ait, quod ejus, qui electus sit, utraque pars fidem sequatur: ad quem lo-

L. CXI.

Censeri] Sic quoque Basilic. *notata*. Ita optimi auctores locuti, Nic. Heinſius *ad Ovid. Epist. VII. vs. 46.* & Gronov. *additam. ad Observ. lib. IV. p. 427.* Sed exempla non quadrant: sunt enim rē *censere.* *

L. CXII.

IDEM *Nb. XI. ex Cassio.*] Junge l. 58. *de auct. rerum. dom.*

Litus publicum est eatenus, qua maxime fluctus exaeſtuat. **] Vid. Averan. *Interpr. Juris, l. 20. §. 5.* Leonia. *Emend. VI. 1. legit, litus est, quo maximus fluctus exaeſtuat, reliquis expunctis.*

L. CXIII.

Morbus fonticus est, qui cuique rei nocet.] Byſkersh. *Obs. III. 25. quicumque re nocet, sed non adfirmat.*

L. CXIV.

cum vide J. L. Conradi, *Exc. VIII.* Ab antiquo verbo *sequi*, id est *dico*, derivat Voſſius. Vid. Menag. *Amoen. Jur. Civ. cap. 39. p. 348.*

* De hoc verbo *censeri* pluribus disputat quoque Perizon. *ad Sancti. Minerv. III. 2. not. 3.* Ceterum *Censores* non dictos esse, quod *constituerent*, vel *praeciperent*: uti Javolenus velle videtur: sed quod *aeſtimarent*, vel *arbitrarentur*, docet Varro de *Ling. Latin. IV. p. 22.* & Festus *Voc. cenſores.* Loca habet Scip. Gentil. *Orig. ad Pand. lib. sing. in Theſ. Otton. Tom. IV. p. 1358.*

** Paulo aliter *litus* definiit Celsus in l. 96. *pr. h. t.* Aliter etiam Imp. in §. 3. *Instit. de rerum division.* Vid. notata ad d. l. 96. & add. Majanf. *Disput. LXX.*

L, CXIV,

IDEM lib. XV. ex Cassio.] Ubi egit de furtis, l. 71. de furtis, * add. l. 12. pr. eod.

Solvendo esse nemo intelligitur, nisi qui solidum potest solvere.] Varie hoc dicitur. Vid. Meyium Decis. P. VII. Decis. 277.

L, CXV,

IDEM lib. IV. Epistolarum.] Junge l. 20. de usurp. & usucap. Merill. Obs. V. 27. jungit l. 74. de furtis, cujus occasione voluerit exponere hanc differentiam.

Fundus est omne, quidquid solo tenetur.] In XII. Tabb., ubi de usucapione,**, & in Lege Julia de funde dotati.

Ager est, si species fundi ad usum hominis comparatur.] Rob. Steph. ager est species fundi, quae ad usum &c. † sensus eodem redit.

Ad usum] i. e. ad fructum.

Cujus proprietas ad nos non pertinet,] Ut Provincialium. ††

Pos

* Sic quoque Merill. ad L. Decis. Justiniani p. 34. in fin.

** Saltem JCU id, quod de usucapione fundi intra biennium LL. XII. Tabb. cautum erat, interpretatione extenderunt quoque ad aedes. Vid. Ciceron. in Topic. cap. IV. & in Orat. pro Caccina. cap. XIX.

† Clar. Herm. Cannegieter. legit: ager est species fundi ad usum hominis comparatus, Obs. IV. 7. p. 398. ubi quoque observat, in seqq. Juris proprietate dici pro Jure proprietatis.

†† Conf. Schulting. ad Ulpian. Fragm. tit. 19. §. 1. nos. 3.

Possessio ergo usus, ager proprietatis loci est.] Festus h. v. ex Aelio Gallo *possessionem* definit, quod sit *usus quidam agri, aut aedificii; non ipse fundus, aut ager.* * Vid. Cujac. in *Paratit. ad tit. Cod. de adq. & retin. poss.*

Nam & ager] *Quin & domus.*

Et Possessio, hujus appellationis species sunt.] Non tamen *possessio* in *XII. Tabb.* venit nomine *fundi.* Cujac. h.

L. CXVI.

IDEM lib. VII. Epistolarum.] Junge l. II. l. 64. de *hered. instituend.* l. II. *si quis omiff. causf. testam.* **

Proculus mentem testantis.] Vid. l. 122. h. t.

Non dubito, quin Labeonis sententia vera non sit.] Hoc quando in *fideicommissis* procedat, vel non, docet Cyriac. *Contr.* 638.

L. CXVII.

Non potest videri minus solvisse is, in quem amplioris summae actio non competit.] Clar. Noëdt. de *Poenor. & usur.* III. 6. accipit de eo, qui non solvit *ufuras, jure non debitas.*

L. CXVIII.

POMPONIUS lib. II. ad Quintum Macium.] Agens forte de *testamentaria materia.* Facit l. 13. qui

* De quo loco Festi vid. Clar. Cannegieter. *loc. cit.* p. 395. seq. De definitione *possessionis*, hic a Javoleno tradita, egit quoque Brisson. *Select. Antiq.* IV. 1.

** Add. Averan. *Interpr. Juris* IV. 3.

qui testam. fac. poss. Quaedam Leges ex hoc libro eo pertinent, uti l. 21. de lib. & post. hered. instit. l. 16. de inj. rupt. irrit. fact. test. aliaeq.ue.

Decrevimus] Basilic. $\epsilon\pi\phi\iota\sigma\mu\sigma\theta\alpha$.

L. CXIX.

IDEM lib. III. ad Quintum Mucium.] Junge l. 9. de testam. tutel.

L. CXX.

IDEM lib. V. ad Quintum Mucium.] Ubi multa dixit de Legatis.

Uti legasset] Sic $\nu\epsilon\mu\theta\acute{\iota}\lambda\epsilon\iota\upsilon$. Nov. 22. cap. 2. Est enim uti Lex. Rittersh. ad Novell. Part. VI. cap. 1. num. 1.

Ita jus esto] $\nu\acute{\omicron}\mu\theta$, Priscus in Excerpt. de Legationib. pag. 62. Legem dicere, l. 14. qui test. fac. poss. Cicer. Philipp. II. cap. 42. In publicis nihil est Lege gravius: in privatis firmissimum est testamentum. Sic $\nu\epsilon\mu\theta\acute{\iota}\lambda\epsilon\iota\upsilon$, Chrysof. ad Acta Apostol. Serm. 1. p. 615. [edit. Eton. 1612. Tom. IV.] *

Sed id interpretatione coangustatum est, vel legum, vel auctoritate jura constituentium. **] Rob. Steph. prius illud vel non habet. Al. sed id vel auctoritate legum coangustatum est, vel interpretatione jura con-

* Quae hoc loco tumultuarie, ut ita dicam, notavit Schultingius, eadem in ordinem redacta exhibuit in notis suis ad Ulpian. Fragm. Tit. XI. §. 14. not. 42.

** Jura constituentes sunt Jurisprudentes. Vid. Jac. Voërd. ad L. Falcid. cap. 1. §. 2. Add. Constantin. Subiit. Enodat. II. 1. in Thes. Oron. Tom. IV. p. 541. seqq.

fituentium; & ita Balduin. *Scaevol.* p. 160. [in *Jurisprud. Rom. & Attic. Tom. I. p. 507.*] Ad rem facit Chrylost. *de Statuis, Homil. XVI. p. 569.* [edit. Eton: *Tom. VI. De Montfaucon. Tom. II. p. 169.*] Add. Quintilian: *Declam. 308.*

L. CXXI.

Quia non ex ipso corpore &c.] Noodt. *de Usufruct. I. 3.* * Antiquitus usura officio Judicis adjudicata non est. Idem *de Foen. & Usur. III. 6.* & *de Pactis, cap. XI. in fin.*

L. CXXII.

IDEM *lib. VIII. ad Quintum Mucium.*] Junge l. 45. *de Legat. 2.*

Quoniam singulari casu hoc, filio, ad pluralem videtur transisse, &c.] Rob. Steph. *quoniam a singulari casu, hoc est filio, ad pluralem &c.* Nihil muto.

Sed hoc facti, non Juris habet quaestionem, &c.] Merend. *Controv. Juris X. 8.*

L. CXXIII.

IDEM *lib. XXVI. ad Quintum Mucium.*] Junge l. 26. *de adq. vel amitt. poss.*

Verbum erit interdum etiam praeteritum, nec solum futurum tempus demonstrat.] Haec Q. Mucii esse; reliqua, quae sequuntur, Pomponii, putat Scip. Gentil. *Parerg. I. 35.* [in Thef. Otton. *Tom.*

* Add. Idem *de Foenor. & usur. I. 9.* & Eckhard. *Herm. Jur. I. 4. §. 144.* qui existimat, Jctos hoc a Stoicis mutatos esse: sed vide Walschium, *ibid. in not.*

Tom. IV. p. 1309.] Vid. Gell. Noct. Attic. XVII. 7. Facit Menard. ad Ciceron. in Verr. I. 42. p. 96.

Quemadmodum autem hoc verbum est non solum praesens, sed & praeteritum tempus significat: ita, & hoc verbum erit non solum futurum, sed interdum etiam praeteritum tempus demonstrat.] Haec verba forte luxata sunt, cum ab erit, de quo ante dixit, pergendum fuerit ad est; quo pertinent exempla, quae sequuntur.

L. CXXIV.

PROCLUS lib. II. Epistolarum.] Junge l. 69. de hered. instit.

Haec verba, ille aut ille &c.] Graeci hic videntur hallucinati.

Disjunctivum est, veluti cum dicimus, aut dies aut nox est &c.] Haec e Stoicorum Schola. Merill. Obs. I. 2. De disjunctis late Lopez. Animadv. Juris Civ. cap. 20. seqq. [in Thes. Otton. Tom. III. p. 474. seqq.] *

Ita non potest uterque esse, ut possit neuter esse.] Rob. Steph. ita non potest utrumque esse, ut possit neutrum esse.

Ita non potest neuter esse] Rob. Steph. neutrum esse.

L. CXXVI.

IDEM lib. VI. Epistolarum.] Junge l. 68. de contrah. emt.

Am

* Et Athan. Oteyza & Olano Paralipom. I. 2. & seqq. in Thes. Meerman. Tom. I. p. 381. seqq. Vid. & G. Dyemen. de Formul. quibusd. copul. & disjunct. in eod. Thes. Tom. III. p. 324. seqq.

Amplius eo praestabitur nihil.] Et haec sunt verba promittentis.

L. CXXVII.

CALLISTRATUS *lib. IV. de Cognitionibus.*] Quae & de *fideicommissis* fuerè; quo haec Lex referri potest. Cujac. *h.*

L. CXXVIII.

ULPIANUS *lib. I. ad Legem Juliam & Papiam.*] Jac. Gothofred. ad *L. Jul. & Pap. Popp. p. 274.* [in Thef. Otton. *Tom. III. p. 211.*] *Spadonum*] Unde dicti, Cujac. *Obs. XVII. 24.* * *Quo nomine tam hi, qui natura &c.*] Augustin. *Emend. III. 5.* [in Thef. Otton. *Tom. IV. p. 1508. seqq.*] Plin. *Hist. Natur. XI. 49.* **

L. CXXIX.

PAULUS *lib. I. ad Legem Juliam & Papiam.*] De *Legis occasione* vid. Jac. Gothofred. ad *L. Jul. & Pap. Popp. p. 276.* [in Thef. Otton. *Tom. III. p. 213.*] *Qui mortui nascuntur, neque nati, nèque procreati videntur, &c.*] Facit Hotomann. *Obs. IV. 12.*

L. CXXX.

* Add. Menag. *Amoenit. Jur. Civ. cap. 39. p. 282. seq.*
** Vid. &, si lubet, Jac. Curtium *Erratib. I. 37.* in Thef. Otton. *Tom. V. p. 130.* Merill. *Obs. I. 25.* & Franc. Ramos del Manzano ad *L. Jul. & Pap. III. 4.* in Thef. Meerman. *Tom. V. p. 287. seqq.*

L. CXXX.

ULPIANUS lib. II. ad Legem Juliam & Papianam.] Occasionem Legis dat Jac. Gothofred. loc. modo cit. & Heinecc. ad eand. Leg. p. 191.

Non improprie quis dixerit &c.] Sed nec proprie. Vid. Rittersh. ad Novell. Part. VII. Proöem. num. 2. Add. Cujac. in Paratitl. ad tit. Cod. de legit. tutorib. *

L. CXXXI.

IDEM lib. III. ad Legem Juliam & Papianam,] Lib. II. ** Jac. Gothofred. ad Leg. Jul. & Pap. Popp. p. 286. [in Thes. Otton. Tom. III, p. 219.] Diff. Heinecc. ad eand. Leg. p. 242.

Fraus] Basilic. βλατῶ.

Fraus & ipsa noxa † dicitur &c.] Liv. XXXIX. 16. A facinoribus manus, mentem a fraudibus abstinent.

§. 1.

* Et Catf. Costa Variar. ambiguit. Juris, II. 19. in Thes. Otton. Tom. IV. p. 1228.

** Hic error est: retinet enim Gothofred. lib. III. sed hoc Ulpiani Fragmentum ad aliud Legis Juliae caput refert, quam Heineccius, quem etiam vide, ibid. p. 204. Add. Franc. Ramos del Manzano ad L. Jul. & Pap. III. 6. in Thes. Meerman. Tom. V. p. 293. seqq. ubi & cap. VII. & seq. pluribus egit de poenae multaeque differentiis.

† Id est, delictum, quod poenam meretur: sic fraudem capitalem admittere est tale quid delinquere, propter quod capite puniendus quis sit. Vid. l. 23. §. 2. de Edilit. Edict. add. Cicer. pro C. Rabirio Cap. IX. Veteres tamen fraudem quoque ponere solitos fuisse pro ipsa poena, monet Ulpian. d. l. 23. §. 2. Sic passim in XII. Tabb. se fraude esto,

§. 1.

Inter multam autem & poenam multum interest,
 &c.] Argentr. ad Conf. Brit. Tit. 1. Decis. 33.
 n. 3.

*Malta specialis peccati, cuius animadversio hodie
 pecuniaria est.*] Aliter Festus h. v. Male Faber de
 Errorib. Pragmatic. Dec. 97. err. 3. *cusus animad-
 versio non nisi pecuniaria est.* Vid. Bachov. *ibid.* &
 Dion. Gothofred. *in not.* *

[*Specialis peccati*] Basilic. *id est animadversio dicitur.*
Animadversio] Basilic. *τιμωσις.*

[*Retum capitis & existimationis*] Basil. *αὐτῆς
 τιμωρίας.*

Item multam is dicere potest] *Dicere non potest,***
 Faber de Errorib. Pragmatic. *dist. loc.* refutatit a
 Bachovio, qui tamen male pugnat pro *adjudicatio*
in seqq.

[*Cui judicatio data est.*] i. e. cui iudicium publice
 datum est. 1. 2. *in fin. de Jurisdiction.*

[*Magistratus solos &c.*] Urbanos scil. † Municipi-
 pa-

is. e. sine poena, seu impune esto. Quin eodem sensu *sine
 fraude occidere* dixit quoque Paulus *in Collat. Leg. Mos. &
 Rom. Tit. IV. §. 2.* ubi vide Pithecum.

* Add. Griffon, *Sel. Antiq.* I. 3. Sed breviter & accurate
 Juris historiam de *multis* tradidit A. C. Stockman. *in not. ad
 Bach. Hist. Juris* I. 2. Sect. I. §. 3. p. 22.

** Franc. Ramos del Manzano *ad L. Jul. & Pap. III. 10.*
 §. 2. legit: *Item multam is dicere potest, cui judicatio
 data est, Magistratus solus; & Praesides &c.* in Thes. Meer-
 man. Tom. V. p. 304.

† In Editione in 4to additur: *L. 13. §. 1. de Jurisdic-
 tion. De Censoribus exemplum apud Livium, XLIII. 16.*

palet intelligit Cujac. h. quod non probo. * Sed vid. Averan. *Interpr. Juris*, l. 4. num. 32. *seqq.* & Urbani hoc jus habent non ex *mandatis*; sed *Legē Tarpeia*: Dion. Halicarnass. *Antiq. X.* p. 674. Excluduntur ergo *Legistae*, & similes. Facit *l. unica* §. 2. de *via public.* Otto de *Ædilib.* Colon. cap. XIII. §. 5.

L. CXXXII.

PAULUS *lib. III. ad Legem Juliam & Papiam.* Jac. Gothofred. *ad L. Jul. & Pap. Popp.* p. 284. [in *Thef. Otton. Tom. III. p. 218.*] reponit *lib. II. Diff. Heinecc. ad eand. Leg.* p. 68. Vide ad *h. l.* ut & *seq. l. 134.* Cujac. *Obs. XXVII.* 27. *Ante diem decimum Kalendarum*] Vide *Comit. ad Ciceron. pro Quint. cap. 6.* & *in Catilin. I. 3.* & *Philipp. III. 8.* *In ante diem quartum Kalendarum Decembris distulit.*

Post

* Ita quoque Merill. *Obs. IV. 30. p. 144.* licet *Variant.* & Cujac. l. 3. p. 174. *seq.* multam dictionem Magistratus Municipales habere, dicat: quapropter ab eo differat Celsus *Aurel. Dispunct. 3.* in *Thef. Otton. Tom. III. p. 702.* Quae vero in *nota* Schultingii sequuntur, ea ipse forte postea, & alio tempore, adscripsit: cetero in altero exemplari in 4to. non reperiuntur: atque ejus generis sunt, ut nisi mutatae sententiae indicia sint, saltem magnam ostendant dubitationem de ejus veritate. Et profecto, etiam Magistratus Municipales habuisse multam dicendi potestatem, praeter alia, quae ad illud probandum attulerunt Averan. & Otto, *loc. citt.*; satis quoque evincit *l. ult. de decret. ab Ordin. fac.* Agnoscit hanc potestatem in Magistratibus Municipalibus quoque Franc. Ramos del Manzano, *loc. modo cit. III. 11. p. 306. seqq.* & Pothler. *id. pdi. ad h. l.*

E 2

[*Post diem decimum Kalendarum*] Sic Lactant. *de Mort. Persec. cap. 2. Post diem X. Kal. April. & Idem de eadem re Divin. Instit. IV. 10. Ante diem X. Kal. April.* Vid. Comm. *ad priorem locum.* Add. Cleric. *de Arte Critic. Part. II. Sect. 1. cap. 10. §. 5.*

[*Neque utro enim sermone undecim dies significatur.*] Basilic. quoque, *Οὐ δαλῶμεν τὴν ἰδιότητα ἡμέρας.* Sed Leonin. *Emend. V. 1. 10.* legit: *neutro enim sermone decimus dies significatur.* Et sic edidit Hug. a Porta e Veteri Codice. *Neutro enim sermone undecim &c.* Florentiae legi, testatur Augustin. *Emend. IV. 6.* [in Thef. Otton. *Tom. IV. p. 1535.*] Vid. Breneman. *Histor. Pand. IV. 4. p. 345.* Noris. *ad Cenot. Pisan. Diff. II. cap. 17. p. 345.* Heinecc. *ad L. Jul. & Pap. Popp. p. 220.**

§. I.

[*Falsum est, eam peperisse, cui mortuae filius exsectus est. ***] Jac. Gothofred. *ad L. Jul. & Pap. loco supra alleg.*

L. CXXXIII.

* Scil. Norisius. *diſ. loc.* falsum esse Augustinum, & Florentiae legi, *neque utro enim sermone &c.* adseveraverat; verum Breneman. *loc. cit.* monuit, Florentiae *utrumque* esse; sed alterum a prima, alterum a secunda manu, i. e. a Librario alterum, alterum a Correctore. Heinecc. *loc. alleg.* breviter legis sententiam exposuit.

** Non obstat *l. 141. b. t.* ad quam vide notata inferius.

L. CXXXVI.

IDEM lib. V. ad Legem Juliam & Papiam.]
Jac. Gothofred. ad L. Jul. & Pap. p. 290. [in
Thes. Otton. Tom. III. p. 223.] qui non satisfacit.
Vid. Heinecc. ad eand. Leg. p. 95. & 314.

L. CXXXVII.

PAULUS lib. II. ad Legem Juliam & Papiam.]
Jac. Gothofred. ad L. Jul. & Pap. Cap. IX.
Heinecc. ad eand. Leg. p. 234.

Quae trigeminis pepererit.*] Basilic. & regis de
pud. yurei yambrau.

L. CXXXVIII.

IDEM lib. IV. ad Legem Juliam & Papiam.]
Jac. Gothofred. ad L. Jul. & Pap. cap. 23. re-
fert ad caput Legis Juliae de poenis coelibum & orbo-
rum. Heinecc. ad eand. Leg. p. 98. & 342. **

Hereditatis appellatione bonorum quoque possessio
continetur.] Vid. Continuum de Heredit. & bon.
poss. p. 284.

L. CXXXIX.

ULPIANUS lib. VII. ad Legem Juliam & Pa-
pianam.] Vid. Heinecc. ad L. Jul. & Pap. Pöpp.
p. 96. & 309.

Quae

* Aliud in Scto Tertulliano. Vide Paulum in Sent. IV.
9. 2. ibique Schulting. not. 8.

** Et Franc. Ramos del Manzano ad eand. Leg. IV. reliq.
33. §. 4. in Thes. Meerman, Tom. V. p. 498.

Quae in continentibus Romae aedificiis fiunt.] Cu-
jac. ad l. 2. h. t.

§. 1.

Ut jam in usu &c.] Destinatio scil. vid. Alciat. h.

L. CXL.

[ULPIANUS * lib. VII. ad Legem Juliam & Pa-
pianam.] Leg. lib. VI. Jac. Gothofred. ad Leg.
Jul. & Pap. cap. 33. Heinecc. ad eand. Leg.
p. 425. Junge l. 29. de liberat. legat.

Cepisse quis intelligitur, quamvis alii adquisit.]
Facit l. 171. h. t. Intellige autem filiumfamilias, **
qui habet personam Jure Civili. Aliud juris est in
servo, & in casu l. 51. de Reg. Jur. ad quam vid.
Jac. Gothofred.

L. CXLI.

ULPIANUS lib. VIII. ad Legem Juliam & Pa-
pianam.] Jac. Gothofred. ad L. Jul. & Pap. cap. 23.
Heinecc. ad eand. Leg. p. 98. & 344. † Junge
l. 51. de Legat. 2. l. 61. de condit. & demonstr.

L. CXLII.

* Legendum PAULUS.

** Cuius solius capacitas itaque, si legatum ipsi re-
lictum est, spectanda, non vero patris, cui acquirit; ce-
pisse enim ipse Filiusfam. intelligitur, quamvis patri acqui-
sit. Neque adeo obstat l. 51. all. ubi non de Jure acqui-
sitionis per Filiusfam. agitur, sed de restitutione & fideicom-
missa. In servo autem alia res est, in quem verbum capiendi
non cadit, quippe quantum ex persona domini *χαρακτηριστικῶς*
ita Jac. Gothofred. loc. cit.

† Non pugnat itaque haec Lex cum l. 132. §. 1. h. t.

per.

L. CXLII.

PAULUS lib. VI. ad Legem Juliam & Papiam.]
 Jac. Gothofred. ad Leg. Jul. & Pap. cap. 34.
 Heinecc. ad eand. Leg. p. 431. Junge l. 89. de
 Legat. 3.

Aut

pertinent enim illae Leges ad diversas Juris quaestiones. Scilicet l. 132. §. 1. pertinet ad SCtum, quod ad L. Juliam & Papiam factum est, & quod secutum est Legem Juniam Norbanam. Quo SCto cautum, uti Latina, si ter enixa fuerit, Jura Quiritium consequeretur. Ita enim rectius rem exposuisse videtur Heinecc. ad L. Jul. & Pap. Popp. p. 216. seqq. quam Jac. Gothofredus, qui ita ipsa Lege Julia Cap. IX. cautum fuisse existimaverat. Hoc SCto, si Latina duos v. gr. filios jam pepererat, eique mortuae tertius exidebatur, non intelligebatur *ter enixa*; quoniam Legis beneficio, utpote mortua, frui non amplius poterat. Conf. Pothier. in not. ad h. l. & add. J. P. Y. Diert. Diff. ad l. 26. de statu homin., seu de Juribus nondum natorum. Cap. III. §. 8. Lugd Batav. 1798. Sed, quod in l. 141. docetur, scripsit Ulpianus, agens de illo capite Legis Juliae, quo poenae in orbis statuae erant. Vid. Jac. Gothofred. & Heinecc. locc. d. Schulting. citat. Ad quas poenas evitandas etiam partus excisus parentibus poterat prodesse. Vid. Heinecc. d. l. p. 98. Et profecto, quidni posset? cum etiam partus excisus utique legitimus partus sit. Vid. v. gr. l. 6. pr. in fin. de inoffic. testam. l. 12. pr. de lib. & post. hered. instit. l. 1. §. 5. ad SCtum Tertull. Cum autem JCtus dicat: *Etiam ea mulier &c.*, adeoque de Jure ipsius mulieris, cui mortuae partus excisus, loqui videatur; Legem arbitror proprie pertinere ad casum, quo mulieris relictum quid est in tempus liberorum, vel sub conditione liberorum. Quo de casu Ulpianum quoque egisse lib. VIII., patet ex l. 51. de

Aut verbis tantum] Vid. Jan. a Costa in not. ad §. 8. Instit. de Legat. *

[*Vel ita, Publius Maevius, Lucius Titius heredes sunt.*] *Ex parte dimidia* addit Hotomann. *Illust. Quaestion.* 44., non improbatte Bachovio ad *Treutler. Vol. II. P. 2. Disp. 13. Th. 3. Lit. C.* p. 769. sed, an non satis est, hoc subintelligi?

Ut Titius & Maevius veniant in partem dimidiam, & re & verbis conjuncti videantur.] Ergo & *Jus accrescendi* inter hos obtinet; etsi alio tendat Ant. Faber de *Errorib. Pragmatic. Dec. 49. err. 2. num. II.*

L. CXLIII.

Legat. 2. & l. 61. de condit. & demonstr. cum quibus Schultingius quoque *hanc Legem* conjungi voluit. Ut sensus sit, si mulieri v. gr. legatum relictum est sub conditione *si liberos habuerit*, ejus legati conditionem etiam tunc pro impleta haberi, si illi mulieri mortuae partus excisus sit: creditur enim nunc, cum moreretur, filium habere: non minus scilicet quam vicissim maritus *sine liberis* decessisse non videtur, qui praegnantem uxorem reliquit. Vid. *l. 187. de Reg. Jur. add. l. 20. ad Sctum Trebellian.*

* Ubi contendit inter *verbis tantum* conjunctos *Jus accrescendi* locum non habere: & sane, Paulus *hic* quidem docet, triplici modo *conjunctionem* intelligi, non vero omnes illos *Jus accrescendi* habere. Contrarium satis clare quoque indicat Papinianus in *l. pen. de usufr. accresc.* Add. Schulting. ad *Ulpian. Fragm. Tit. 24. §. 13. not. 34. & in Thesib. Controv. Dec. 21. §. 5.* Dissentiunt tamen alii, in quibus etiam est Heinecc. *loc. cit. p. 432. in fin. & seq.* Pluribus de hac quaestione egit Franc. Ramos del Manzano *Practesq. ad Tit. D. de Legat. & Fideic. Part. II. cap. 3. in Thes. Meerfman. Tom. VII. p. 303. seqq.*

L. CXLIII.

ULPIANUS lib. IX. ad Leg. Juliam & Papiam.]
Jac. Gothofred. ad L. Jul. & Pap. Cap. XXIV,
refert ad libertos centenarios, & jungit l. 5.
de Jure aur. annul. Heinecc. ad eand. Leg.
p. 350.

L. CXLIV.

PAULUS lib. X. ad Legem Juliam & Papiam.]
Jac. Gothofred. ad L. Jul. & Pap. Cap. VI. re-
ferri vult ad id, de quo l. 1. de Concubin.; sed ob-
stat series. Heinecc. ad eand. Leg. p. 165.

[Libro memorialium] Vid. Cujac. ad l. 2. §. 38.
de orig. Jur. *

Quam nunc vero nomine amicam; paulo honestiore
concubinam appellari.] Nic. Catharin. Obs. cap. 28.
[in Thes. Otton. Tom. I. p. 492.] legit: quam
nunc vero nomine concubinam, paulo honestiore ami-
cam &c. **

Ami-

* Vid. & Bach. Hist. Jur. III. 7. Sect. 6. §. 13. not. 4.
& Chr. Henr. Troz. de Memor. propag. p. 9. seq. add. Sal.
Rendorp. Diss. ad b. l. cap. 1. §. 1. Lugd. Batav. 1789. Ce-
terum Masurius hic & alibi, veluti in l. 2. §. 47. de orig.
Jur., scriptum quoque legitur Florentiae. Sed scribendum Ma-
surius, prima-syllaba correpta: uti patet ex Persio Sat. V. vs. 99.

Excepto, si quid Masuri rubrica vetavit.

Dissertationem de hoc JCro scripsit P. N. Arntzenius, in G.
Oelrichs. novo Thes. Diss. Belgic. Vol. III. Tom. II. p. 46.
seqq.

** Ita quoque Mascov. de Sect. Vett. JCro. Cap. II. §. I.
num. 3., non improbante Wielingio Less. Jur. Civ. II. 11.

p. 155.

Amicam] Ita saepe in *Inscriptionibus* apud Gruterum. vid. *Indic. Scalig.* Etiam Σύμβ. Merill. *Obs.* III. 15. *Uxor gratuita*, *ibid.* De meretrice sic Dion. Halicarnass. *Antiq.* p. 71. αὐτὴν ἰσχυροτέρως καλεῖται ἰταίρων προαγορεύουσαν. & Latini Poetae saepissime. *

Gra

p. 155. Sed receptam lectionem merito defendit Clar. Herm. Cannegieter. *Diss. ad L. Numae Pompil. de ara Junos pellicis non tangenda*, in *Jurispr. Antiq.* Clar. Fellenb. *Tom. I. p. 358.* add. Pothier. in *Not. ad b. l.* Transpositione abstinendum censet quoque Puttman. *Conject. ad locos quosd. Jur. Civ. depravatos.* §. 3. in V. Cl. *Opusc. Syllog.* p. 92. item J. B. Koehler. *Interpr. & Emend. Jur. Rom.* I. 5. p. 33.

Verum alio adhuc mendo hunc locum laborare, multi putant, & vel pro *quam* legunt *atque eam*, priorem syllabam *at* repetentes e literis finalibus praecedentis vocis *vivebat*, vel alio modo verba legis corrigunt. Vid. Puttman. *loc. cit.* qui ipse pro *appellari* reponit *appellans*. Sed neque hic ulla emendatione opus esse, contendit Clar. Cannegieter. *diss. loc. p. 357. seq.* item Koehler *loc. cit.* & sane nihil difficultatis in hac constructione esse videtur, dummodo vocem *scribit* ex praecedentibus per *ellipsis* repetamus. Sunt scilicet haec quoque Masurii verba, uti *sequentia* sunt Granii Flacci, quorum Jctorum testimoniis utitur Paulus, ut ostendat, voces *pellicis*, *conubinac*, *amicac*, antiquitus promiscue usurpatae fuisse, deinceps autem distingui eas coepisse. Neque adeo quicquam ob stare videtur ratio, a Puttmano allata, qua, *Legis* emendationem necessariam esse, probaret.

* Frequenter Comici: sic Terent. in *Andria* *Act. I. Scen. 3. vs. 11.*

Haec

Granius Flaccus &c. scribit, pellicem nunc vulgo vocari, quae cum eo, cui uxor sit, corpus misceat.] Selden. de Jure Nat. & Gent. V. 7. add. Festum h. voc. Pellices nunc quidem appellantur alienis succumbentes, non solum feminae, sed etiam mares. Antiqui eam proprie pellicem appellabant, quae uxorem habenti nubebat. &c. Plaut. Cistellar. Act. I. Scen. I. vs. 39.

*Viris cum suis praedicant nos solere:
Suas pellices esse ajunt.*

Gravissimum hoc genus injuriae in uxorem, Senec. Epist. 95.

Quosdam eam] Quondam eam, Heinecc. ad L. Jul. & Pap. p. 166. *

Quam ~~namque~~ Graeci vocant.] Haec concubina.

Haec Andria,

Sive ista uxor, sive AMICA est, gravida e Pamphilo est.

& Heautont. Act. I. Scen. I. vs. 52.

AMICAM ut habeas prope jam in uxoris loco. & pluribus aliis in locis.

* Ita quoque Clar. Herm. Cannegieter. laud. Diss. p. 360 non male, mea sententia. Add. Rendorp. diss. Diss. d. loc. Aliter tamen de pellice opinatum esse Festum patet ex loc. cit. cum quo consentit Gellius No. Attic. IV. 3. ubi pellicem antiquitus appellatam dicit, quae juncta consuetaque esset cum eo, in cujus manu mancipioque alla matrimonii causa foret.

no. Nov. 89. cap. 12. Add. Casaubon. ad Spar-
dian. in *Alto Vere*. cap. 5. *

L. CXLV.

ULPIANUS *lib. X. ad Legem Juliam & Pa-
pian.*] Jac. Gothofred. *ad Leg. Jul. & Pap.*
cap. 25. & in not.

*Virilis appellatione interdum etiam totam heredita-
tem contineri.*] Vid. Ant. Fabrum *de Errorib.*
Pragmatic. Dec. 49. err. 3. num. 2. & 3. Facit
l. 150. h. t. l. 16. in fin. de Legat. 1. §. 2. In-
stit. de success. libertor., de qua vid. Cujac. *Obs.*
III. 13. Heinecc. ad L. Jul. & Pap. p. 354. ca-
sum ponit ex l. 4. de honor. possess.

L. CLXVI.

TERENTIUS [CLEMENS *lib. II. ad Legem
Juliam & Papiam.*] *Lib. III. mallet Jac. Gotho-*
fred. ad Leg. Jul. & Pap. Cap. VI. & illustrat ex
l. 5. de testib. Sed id non probo, cum & *sequens*
lex sit ex lib. III., & hinc tamen separetur. *Dissen-*
tit quoque Heinecc. ad L. Jul. & Pap. Popp.
p. 68. & 314.

L. CXLVII.

IDEM *lib. III. ad Legem Juliam & Papiam.*
Jac. Gothofred. *ad L. Jul. & Pap. cap. VIII.*
Heinecc. *ad eand. Leg. p. 208.*

Qua

* *Ex Scip. Gentil. Orig. ad Pand. lib. sing. in The-*
Oton. Tom. IV. p. 1366. Add. & Menag. Argem. Jus
Civ. cap. 39. p. 320. seq.

Qui in condictionibus urbis nati sunt, Romae nasci intelligantur.] Rob. Steph. intelliguntur. Vid. Leeuwen ad Peckium de Arrestis cap. 3. num. 13.

L. CXLVIII.

GAJUS lib. VIII. ad Legem Juliam & Papiam.] Jac. Gothofred. ad L. Jul. & Pap. cap. 24.* Heinecc. ad eand. Leg. p. 351.

Haec enim enunciatio, habet liberos, non habet liberos, semper plurali numero profertur, sicut & pugillares & codicilli.] Augustin. de Civit. Dei XVI. 40. Sicut in Latinae linguae consuetudine liberi dicuntur pluraliter filii, etiamsi non sint una amplius. Sed vide Val. Gull. Forster: Obj. I. 5. [in Thes. Otton. Tom. II. p. 908.]

L. CXLIX.

IDEM lib. X. ad Legem Juliam & Papiam.] Jac. Gothofred. ad L. Jul. caduc. cap. 29. & in not. Heinecc. ad eand. Leg. p. 386.

Nam quem sine liberis esse, dicere non possumus; hunc, necesse est, dicamus liberos habere.] Ergo gaudebit Jure accrescendi, quod tempore Gaji hinc dabatur. Jac. Gothofred. loc. cit. in not.

L. CL.

IDEM lib. IX. ad Legem Juliam & Papiam.*] Jac.

* Add. Schulting. ad Ulp. Fragm. Tit. XIII. not. 2.

** Verba haec ad Legem Juliam & Papiam Florentiae in margine adscripta esse, notavit Breneman. Vid. Corp. Juris Gebaueri & Spangenbergii.

Jac. Gothofred. *ad L. Jul. & Pap. cap. 25.* Aliter Heinecc. *ad eand. Leg. p. 101: & 357.*

Si ita a te stipulatus fuero, quanto minus &c.]
Facit l. 145. h. t. Graeci in *Addend. ad Basilic. Tom. I.*

L. CLI.

TERENTIUS CLEMENS *lib. V. ad Legem Juliam & Papiam.]* Jac. Gothofred. *ad L. Jul. & Pap. cap. 17.*

Delata hereditas intelligitur, quam quis possit adeundo consequi.] Paulo aliter l. 13. *de adq. vel omitt. hered.* Tricatur Bachov. *ad Treutler. Vol. II. Part. I. Disp. 15, Thes. 6. Lit. A. p. 968.*

L. CLII.

GAJUS *lib. X. ad Legem Juliam & Papiam.]* Jac. Gothofred. *ad L. Jul. caduc. cap. 30.* Heinecc. *ad eand. Leg. p. 396.*

L. CLIII.

TERENTIUS CLEMENS *lib. XI. ad Legem Juliam & Papiam.]* Jac. Gothofred. *ad L. Jul. & Pap. cap. 27.* Heinecc. *ad eand. Leg. p. 357.*

L. CLIV.

MACER *lib. I. ad Legem vicefimam.*]* De occa-

* Ita quoque legitur in *Pand. Florentin.*, & eodem modo inscribitur l. 13. *de transactionib. t. 37. de religiof. & sumt. fun. l. 7. qui testam. fac. poss. & l. 68. ad Leg. Falcid.* nisi quod omnibus iis in locis addatur vox *hereditatum.*

caſione *Legis* vid. Cujac. ad *Pauli Sentent.* IV. 6. §. 3. & ad l. 3. h. t. *

*Mille paſſus non a milliario** urbis, ſed a continentibus aedificiis numerandi ſunt.*] Scil. ubi incipiebant. Facit l. 2. h. t. Add. Holſten. *Diff. de Milliario aureo*, † ubi Antiquarios hic erraſſe probat. Add. Ryckius ad *Tacit. Hiſtor.* I. 27. & ali-

tium. Attamen vitioſam hanc eſſe ſcripturam & legendum ad *Legem viceſimae hereditarium*, vel ad *Legem viceſimariam*, aut *viceſimarum*, docuit Gronovius de *Pecun. Vet.* III. 13. p. 218. ſeq. & Bachius in *Hiſt. Juris.* III. 2. *ſect.* 5. §. 4. not. k. p. 483. & *ibid.* p. 307. edit. A. C. Stockman. De ipſo autem hoc *Vectigali* vide *Schulſing. ad Paul. Sent. Tit. VI. not. 1.* & auctores ibi citatos.

* Add. Franc. Ramos del Manzano ad *Leg. Jul. & Pap.* I. 25. in *Theſ. Meerman. Tom. V. p. 113.* & *Conrad. Parerg.* p. 392. ſeq. licet is *Legem* hanc longe aliter explicet.

** *Milliario* etiam in *Pand. Florent.* legitur: pro quo *Al. male muro.* Vid. *Ant. Auguſtin. Emend.* IV. 7. in *Theſ. Otton. Tom. IV. p. 1536.*

† Qui primus, quod ſciam, auctor fuit, milliarios Lapides in viis Italiae numeratos fuiſſe a portis urbis, non verò a Milliario aureo, ſive *Columna illa aurea*, vel potius *deaurata* vel auro ornata, quae ab *Auguſto* in medio urbis ſub *Aedem Saturni* poſita eſt. Vid. *Tacit. Hiſtor.* I. 27. ibique *Lipſium.* Quae *Differtatio Holſtenii* reperitur poſt notas ejus in *Stephanum Byzantinum pag. 388. ſeq.* & cujus ſententiae accedere videtur quoque *Otto. loc. cit. p. 392.* Sed contra *Holſtenium* ex profeſſo diſputavit & vulgarem opinionem defendere conatus eſt *Otto Arntzenius, Diff. de Milliario aureo, ſect. III.* in *Theſ. Diff. Belgic. G. Oelrichs Vol. I. Tom. II. p. 113. ſeqq.*

F

aliter lapides aliquot fuere in urbe, * cum tamen semper dicantur esse ab urbe. Sepulchri *inter miliarium* II. & III. ab urbe mentio fit in *Inscriptione* apud Briffon. *Sel. Antiq.* III. 7. Nuper aliquis ** ordinem verborum Legis invertit. Nec placet Clar. Otto *de Tutel. Viar.* p. 392., sed dein rectius.

L. CLV.

* Propter urbis scil. amplitudinem, de qua vid. Plin. *Histor. Nat.* III. 5. Eodem argumento usus quoque est Otto *loc. cit.* p. 393. Sed vid. Arntzen. *d. Diff.* p. 116. *seq.*

** Haud scio an non intellexerit Arntzenium, cujus *Dissertatio, modo laudata*, prodiit *Traject. ad Rhen.* 1728. ubi *Sect. ult. §. pen.* transpositionem verborum Legis, à Dion. Gothofredo in *not.* tentatam, legente, *non a continentibus aedificiis, sed a milliaro urbis*, approbat: ad quam notam Gothofredi Schultingius adscripsit *male*. Equidem nescio, quare Arntzenius verba Legis transponi voluerit, cum, licet Florentinam lectionem retineas, nihil tamen Legi inesse videatur, quod sententiae, quam ipse tueretur, quae & plurium aliorum *VV. DD.* est, obstaret. Immo videtur ea potius hac lectione confirmari. Etenim non docet Macer, millenarios lapides a continentibus aedificiis numerandos esse; sed, agens, uti recte monuerunt Cujacius & Ramos del Manzano *locis supra citatis*, de tempore, intra quod testamentum post mortem testatoris aperiendum erat: quod fieri debebat a *praesentibus* intra triduum, vel quihque dies; ab *absentibus* vero intra eosdem dies, *ex quo supervenerant*: vid. Paul. *in Sentent. loc. cit.* ita ut iis primum *pro itinere* in *vicina millia passuum* singuli dies darentur. Vid. *l. 3. pr. h. t.*; — haec igitur istum in modum explicans Macer, ea occasione docet, unde illi passus numerandi sint; scil. *non a Milliaro urbis*, licet ab eo alioquin itinerum & miliariorum mensura dirigatur (quae itaque erat ratio dubitandi) *sed a continentibus aedificiis*. Ratio, mea sententia, nulla est alia, quam quae adfertur a Ramos del Manzano *loc. cit.* quod

nem-

L. CLV.

Proximi] Basilic. 195119.

L. CLVI.

Majore parte anni possedisse quis intelligitur &c.]
In Interdicto *utrubi.* *

L. CLVII.

§. 1.

*Item via est &c.] Publica scil.***

L. CLIX.

Etiam aureos nummos aes dicimus.] Senec. de
Benefic. V. 14. Aes alienum habere dicitur, & qui
aureos debet. &c.

L. CLX.

nempe *Romae* appellatio demum finitur *continentibus aedificiis*. Vid. l. 2. pr. l. 87. h. t. l. 4. §. 4. *de penu legat.*, neque existimetur *absens*, qui *intra continentia est*. Vid. l. 173. §. 1. & l. 199. pr. h. t. Sicuti igitur *ils*, qui *intra continentia* erant, non alii dies praeter illos tres vel quinque concedebantur, cum haberentur praesentes; sic quoque consentaneum erat, ut illi, qui aberat, ut *Romam* rediret, *vicena* pro itinere in dies singulos *milliaria*, non a *Milatio urbis*, sed a *continentibus aedificiis* numerarentur. Ne scil. alioquin *meioris* hic conditionis esset: habebat enim *amplius*, ex quo *superuenerat*, eosdem tres vel quinque dies.

* Vid. Cujac. & Schucking. *ad Paul. Sentent. V. 6. §. 1. not. 6. & 9.*

** Add. Goedaects h.

L. CLX.

Ceterorum & reliquorum appellatione etiam omnes continentur &c.] Merend. Controv. Juris XXII. 20. Add. l. ult. in fin. de auro arg. legat.

Reliquorum] Vid. l. 95. h. t.

*Nam tentat &c.] Dion. Gothofred. in not. Forte tentatur, vel tentari potest: male.**

L. CLXI.

*Non est pupillus, qui in utero est.] Goeddaeus casum ponit ex l. 8. de adq. vel omitt. heredit. & quod ea occasione haec sint scripta. Quod non placet.***

L. CLXII.

* Eodem enim plane modo idem Ulpianus in l. 18. §. 2. famil. ercisc. Idem tamen tentat, — praescriptis verbis posse eos experiri.

* Cujacius refert ad tutoris dationem testamento scriptam. Conf. l. 19. §. 2. de testam. tutel. Obstat tamen, quod non appareat, Ulpianum Lib. VII. ad Sabinum, de tutela testamentaria egisse. Licet igitur neque ego per omnia probem explicationem Goeddaei; cum eo tamen existimem, probabile esse, Ulpianum haec scripsisse occasione Leg. 8. all. ubi docet, quomodo pupillus vel pupilla hereditatem sibi delatam acquirit, nempe auctoritate tutoris. Qua occasione optime addere potuit Jctus, non esse pupillum, qui in utero est, adeoque de eo se non loqui; quemadmodum nec se loqui ait de pupillis heredibus necessariis. Et sane illi, qui in utero est, omnia quidem Jura integra servantur in tempus nativitatis. Vid. l. 3. pr. si pars hered. pot. Sed hereditatem interim adquirere non potest.

L. CLXII.

POMPONIUS *lib. II. ad Sabinum.*] Junge *l. 14. de vulg. & pupill. substit.*

§. I.

Sed vulgi sermone &c.] Qui in *interpretatione spectandus.* *

L. CLXIII.

PAULUS *lib. II. ad Sabinum.*] Junge *l. 10. de honor. possess.* quae est ex *hoc libro.* Ad *Legata* non potest pertinere: nam de *iis hoc libro* non actum, etsi ibi praecipue *talia* quaerantur. **

L. CLXIV.

ULPIANUS *lib. XV. ad Sabinum.*] Agens de *Legatis.* †

§. I.

Partitionis nomen &c.] Vid. Leonin. *Emend.* V. 5.

Non

* Conf. *l. 3. in fin. de supellest. legat.* Facit huc locus Horat. *de Arte Poëtic.* vs. 68. seqq.

Multa renascentur, quae jam cecidere, cadentque

Quae nunc sunt in honore vocabula, si volet usus:

Quem penes arbitrium est & jus & norma loquendi.

** Verba §. I. *h. l.* nam & *feminas puerperas appellant* &c. explicat Nic. Catharin. *Obs.* III. 37. in Thef. Meerman. Tom. VI. p. 788.

† Junge *l. 17. de Legat. I.* Eckhard. *Hermen. Juris.* I. 5. §. 175.

Non semper dimidium significat.] Al. dimidiam partem, teste Leonin, loc. cit. §. ult.

*Potest enim juberi aliquis, & maximam partiri posse, & viceßmam, &c.] Al. maximam partiri, potest & viceßmam &c. Leonin, dict. loc. **

Sed si non fuerit portio adjecta, dimidia pars debetur.] Vid. l. 11. §. 6. De Interrogat. in Jure fac. Ulpian, in Fragm. Tit. 24. §. 25. & Tit. 22. §. ult. Sic & Marcus Imp. apud Vulcatium Gallicanum in Vita Avidii Cassii cap. 12. Lactant. de Mortib. Persecut. cap. 47. Facit Donat. ad Torent. Ekmuch. V. 8. vs. 25. Hinc autem vulgo colligitur regula: portionem qui dicit, nec adjecit quotam, dimidiam significat. Sed hoc non sequitur ex hac lege. Vid. Leonin, dict. loc. §. 6.

§. 2.

Habere, sicut pervenire, cum effectu accipiendum.] An pertinent ad verba stipulationis inter Legatarium Partiarium & heredem? de quibus vid. §. 3. Instit. de fideic. heredit. Add. l. seq.

L. CLXV.

Vnisse ad heredem nihil intelligitur &c.] Et hanc Legem de eadem stipulatione intelligo, de qua l. praec. §. ult.

L. CLXVI.

* Ita quoque Clar. Jac. Voorda, *Diss. de Legat. Partit.* §. 3. in not. Aliter d'Arnaudt. *Var. Conject.* II. 2. Equidem nihil mutem, modo Lex bene interpungatur: nempe hoc modo: *potest enim juberi aliquis & maximam partiri posse & viceßmam &c.* saepius enim ita loquuntur Juri Veteres. Vid. quae notavi ad l. 13. h. t.

L. CLXVI.

IDEM lib. VI. ad Sabinum.] Agens de Legatis.

Urbana familia & rustica non loco, sed genere, distinguitur.] Rusticae durius ministerium. Senec. de Ira, III. 29. Aliud tamen hic est genere: pro quo Nic. Catharin. Obs. cap. 32. [in Thef. Otton. Tom. I. p. 493.] substituit munere.

Potest enim aliquis dispensator non esse servorum urbanorum numero,] Et si opus rusticum non faciat.

Veluti is, qui rusticarum rerum rationes dispenses, ibique habitet &c.] Ubique*, i. e. ubicunque; Cujac. in Not. posteriorib. ad §. 1. Instit. de servitutib. Nic. Catharin. loc. cit. urbimque: male. Ali- ter Pagan. Gaudentius Jurid. Exposition. II. 25. [in Thef. Otton. Tom. III. p. 383.] sed non ex- pedit.

Non multum abest a Villico:** Insularius autem urbanorum &c.] Nic. Catharin. loc. cit. Non mul- tum abest a Villico Insularius, tamen urbanorum &c.

Et vicariis apparebit.] Cibariis, Cujac. dict. loc. & h. ex l. 99. pr. de Legat. 3. Nic. Catharin. loc. cit. diariis i. e. demenso servorum, vel rationi- bus domini.

§. 1.

* Probat hanc emendationem Cujacii quoque Conrad. Parerg. p. 549.

** Florentiae Villico. Vid. Graev. & Oudend. ad Sueton. in Claud. Cap. XXXVIII. De ejus officio vid. M. Cato. de Re Rustic. Cap. V. & Columell. XI. 1.

§. I.

Permoctare extra urbem intelligendus est &c.] Vid. Scip. Gentil. *Parerg.* I. 32. [in Thef. Otton. Tom. IV. p. 1305.]

L. CLXVII.

ULPIANUS *lib. XXV. ad Sabinum.*] Jungo l. 55. *de Legat.* 3.

Et alia ligna cocta, ne fumum faciant,] Ad quae nonnulli* referunt locum Diogenis Laërtii, I. 104. Καὶ τῦτο ἴφη θανυκασταλὸν ἰωφάβου παρὰ τοῖς Ἑλλήσι, ὅτι πὸν μὲν κερὶν εἰ τοῖς ἄρισι καταλοιπῆσι, τὰ δὲ ξύλα εἰς τὴν πόλιν κομιζοσιν.

Sulpurata quoque de ligno &c.] Vid. Pagan. Gaudent. *Jurid. Exposit.* II. 24. [in Thef. Otton. Tom. III. p. 383.]

L. CLXVIII.

PAULUS *lib. IV. ad Sabinum.*] *De Legatis.* agens. Idem l. 56. *de Legat.* 3.

L. CLXIX.

IDEM *lib. V. ad Sabinum.*] Ubi de *emtionē* egit & *venditione.*

Et testamentis] Vid. l. 163. *h. t.*

L. CLXX.

* Vid. Ægid. Menag. *ad diſt. loc. Diogen. Laertii.* Graecis haec sunt ἀκαπνὰ ξύλα. Adde J. M. Gesnerum *ad Catalogum de Re Rustic.* cap. 130. & *ibid.* Aufon. Πορμα,

L. CLXX.

ULPIANUS *lib. XXXIII. ad Sabinum.*] Junge
l. 32. §. 2. *de donat. int. vir. & uxor.*

L. CLXXI.

POMPONIUS *lib. XVI. ad Sabinum.*] Junge
l. 4. *de act. rerum amot.*
Pervenisse ad te recte dicitur &c.] Add. l. 140. *h. t.*

L. CLXXII.

ULPIANUS *lib. XXXVIII. ad Sabinum.*] Agens
de tutelis legitimis.

L. CLXXIII.

IDEM *lib. XXXIX. ad Sabinum.*] De tutela da-
tiva agens.

*Collegarum appellatione hi continentur, qui sunt
ejusdem potestatis.*] Casus in l. 19. §. 1. *de tutorib.
& curatorib. datis &c.* Contra haec vid. Jan.
Langlaeum *Semestr. VII. 5.* non observantem, hic
explicari verbum occasione certa usurpatum.

§. 1.

Qui extra continentia urbis est. &c.] Facit l. 5.
de tutorib. & curat. dat. &c.

L. CLXXIV.

IDEM *lib. XLII. ad Sabinum.*] Junge l. 50. *de
pactis. l. 31. de evictioib.*

*Qui enim dicit, furem non esse, de hominis propo-
sito loquitur.*] Praesenti, non futuro. Cyriac.
Controv. 85.

L. CLXXV.

POMPONIUS *lib. XXII. ad Sabinum.*] Egit & illic de *solutionibus*. Junge *l. 27. de verbor. obligationib.*

L. CLXXVI.

ULPIANUS *lib. XLV. ad Sabinum.*] De *obligationibus & stipulationibus* agens.

L. CLXXVII.

• IDEM *lib. XLVII. ad Sabinum.*] In hoc libro de *fidejussoribus*, ac *similibus* egit. Jac. Gothofred. ad *l. 65. de Reg. Jur.* accipit de *acceptilatione* & jungit *l. 8. de acceptilat.*; sed *inscriptio* repugnat.

Natura cavillationis quam Graeci *Σοειν*, id est, *acervalem syllogismum*,* appellaverunt, haec est &c.] Idem *l. 65. de Reg. Juris.*

Cavillationis] Cicero pro *sophismate* usurpavit. Senec. *Epist. CXI.*

Ut ab evidentibus veris, per brevissimas mutationes, disputatio ad ea, quae evidentibus falsa sunt, perducat.] Senec. *Epist. 48.* Scilicet nisi *interrogationes vaserrimas struxero, & conclusione falsa a vero nascentis mendacium adstrinxero, non potero a fugiendis pctenda secernere.* Add. *Epist. 82. Vitiosum & captiosum hoc genus interrogandi*, Cicero in *Lucullo* [sive *Acad. Quaest. Lib. IV.*] *cap. 16. 28 & 29. Nic. Catharin. Obs. cap. 26.* [in *Thef. Otton. Tom. I. p. 491.*] ita legit: *ut ab evidentibus veris per brevissimas argumentationes disputando, ad ea,*

* Haec interpretatio in Codice Florentino non reperitur.

ad tit. Digi. de Verborum Significatione. 91

ea, quae evidenter falsa sunt, perducatur: non recte.*

L. CLXXVIII.

IDEM *lib. XLIX. ad Sabinum.*] Junge l. 2. de hered. vel act. vend. Add. Cujac. Obs. II. 30.**

§. 2.

Persecutionis verbo extraordinarias persecutiones puto contineri, ut puta fideicommissorum &c.] Ulpian. *Fragm. Tit. 25. §. 12. † l. 70. §. 1. ad SCtum Trebell.* Sande de Prohib. rerum alien. Part. III. cap. 4. num. 5.

L. CLXXIX.

IDEM *lib. LI. ad Sabinum.*] Junge l. 13. de Jurisdic. l. 59. de Judicis. l. 55. de Re Judic. Inter haec verba, quanti ea res erit &c.] *Formulae*, de quibus hoc libro egit, & dando Judice.

L. CLXXX.

POMPONIVS *lib. XXX. ad Sabinum.*] Junge l. 1. de loc. & itinerib. publ.

Tugurii] Quod forte in litore ponetur, vel loco

* Egit de hac *Legis* quoque Cujac. *Traç. V. ad African.* in *Explic. l. 88. ad L. Falcid.* Add. Eckhard. *Herm. Jur. I. 4. §. 127.* & in *not. imprimis autem de Sophismate* legenda elegantissima Jacobi Facciolati *Acroasis III. de Pseudomeno.*

** Et Eckhard. *dis. loc. I. 5. §. 204.*

† Add. Gebauer. *de Jurisdic. sec. doctrin. Roman. cap. 13. §. 11. in Jus Exercit. Acad. Vol. I. p. 456. seqq.*

co publico. Occurrebat haec vox in XII *Tabb.* Vid. Jac. Gothofred. ad *LL. XII. Tabb.* p. 134. [in Thef. Otton. *Tom. III.* p. 127.]

§. I.

Ofilius ait, tugurium a tecto, tanquam tegularium, esse dictum, &c.] Vid. Festum voc. *suguria.*

L. CLXXXI.

IDEM *lib. XXXV. ad Sabinum.*] Ubi de *Salviano interdicto* & de *pignoribus* tractavit.

L. CLXXXII.

ULPIANUS *lib. XXVII. ad Edictum.*] An occasione *constitutae pecuniae?* Junge l. i. in *fin. de constit. pecun.* Cujacius legit *lib. XXIX.* quod non probo, & *mox* demum est Lex ex *lib. XXVIII.**

L. CLXXXIII.

IDEM *lib. XXVIII. ad Edictum.*] Junge l. i. 5. 7. 9. II. de *institor. action.*

Tabernae appellatio &c.] Junge l. 185. *h. t. ***
Nempe ex eo, quod tabulis cluditur.] Florentiae legi-

* Actamen Compilatores, ordinem Librorum saepius invertunt: uti patet ex *Inscript. l. 29. 32. 34. 35. 76. & 77. h. t.* Est tamen conjectura Schultingii admodum probabilis, neque adeo emendatio Cujacii necessaria; licet eam laudet Jos. Fern. de Retes *Opuscul. V. l. §. 10.* in Thef. Meerman, *Tom. VI. p. 442.*

** Add. Averan. *Interpr. Jur. V. 26. num. 7.*

legitur non ex eo &c.* Best. *de Ration. Emend. Leg. cap. 1. §. 12. num. 5. nomen ex eo &c.* Nic. Catharin. *Obs. cap. 30.* [in Thef. Otton. Tom. I. p. 492.] *nominatum ex eo &c.* putatis literarum compendio scriptum fuisse *nom.*, indeque Librariis fecisse *non.*

L. CLXXXIV.

PAULUS *lib. XXX. ad Edictum.*] Junge l. 4. l. 6. *de Institor. action.*

L. CLXXXV.

ULPIANUS *lib. XXVIII. ad Edictum.*] Junge l. 183. *h. t.*

L. CLXXXVI.

IDEM *lib. XXX. ad Edictum.*] Junge l. 1. 5. 7. *deposit.* & exemplum ex l. 24. *eod.*

Commendare nihil aliud est, quam deponere.] Vid. quae notavit Pater [Joh. Schulting.] *ad M. A. Senec. Controv. 12. p. 188. ***

L. CLXXXVII.

IDEM *lib. XXXII. ad Edictum.*] Junge l. 4. l. II. *de hered. vel act. vend. Conf. l. 20. §. 15. de hered. petit.* Ita bene Cujacius.

L. CLXXXVIII.

* Florentinam lectionem defendere conatur Marckart. *Probab. rec. lection. part. 1. p. 166. seqq. Clauditur veteres dixisse, notum est.* Sic Sueton. *in Aug. cap. 22. Janum Quirinum-ter clusit.* Add. Bynkersh. *Obs. VIII. 5.*

** Add. Oifel. *ad Caji Instit. II. 10. §. 4. not. 28.*

L. CLXXXVIII.

PAULUS *lib. XXXIII. ad Edictum.*] Junge l. 5. de evictionib. & conf. l. 57. eod. & l. 38. de Verbor. obligationib.

L. CLXXXIX.

IDEM *lib. XXXIV. ad Edictum.*] Ubi de loca-
tione conductiois egit.

Facere oportere & hanc significationem habet, &c.]
Leonin. *Emend.* I. 17. late.

L. CXC.

ULPIANUS *lib. XXXIV. ad Edictum.*] Junge
l. 35. de donat. int. vir. & uxor. & conf. l. 3. §. 1.
eod.

Non eos, qui ex provincia oriundi sunt.] Ergo
non pertinet ad speciem l. 38. de ritu nuptiar. *

L. CXCI.

PAULUS *lib. XXXV. ad Edictum.*] Junge l. 1.
& 3. de divort. & repud. **

L. CXCLII.

* Videntur tamen verba, non eos, qui ex provincia oriundi
sunt, intelligenda de his, qui e provincia licet oriundi, ibi
tamen non degunt; & vicissim verba inde oriundam in l. 38.
all. de muliere, quae e provincia oriunda ibi habitat. Vid.
Cujac. b. & sic quoque Pothier. in not. ad b. l. & d. l. 38.
Pluribus autem hac de re egit Conrad. *Parerg.* p. 489. seqq.

** Add. Schulting. *ad Pauli sentent. Lib. II. Tit. de adop-*
tionib. nos. 1. in Jurisprud. ante-justin. p. 316.

L. CXCI.

ULPIANUS lib. XXXVII. ad Edictum.] Junge
l. 50. de furtis. l. 52. eod. & conf. l. 9. de in lit.
ju r. Cujac. h. Minutulam *] Basilic. *ελαχιστή*

L. CXCIII.

IDEM lib. XXXVIII. ad Edictum.] Et hic egit
de actionibus ex furto.

L. CXCV.

ULPIANUS lib. XLIII. ad Edictum.] Junge
l. 6. l. 8. de bonis libertor.

Nam munus esse donum cum causa,] Donum quod
officii causa datur, Festus voc. munus.

L. CXCV.

IDEM lib. XLVI. ad Edictum.] Agens, ut vi-
detur, de bonorum possessione tanquam ex familia.
Vid. Jac. Gothofred. in not. ad LL. XII. Tabb.
Tab. V.

Pronunciatio sermonis in sexu masculino &c.] Vid.
Merend. Controv. Juris. X. 9.

S. I,

* Sic quoque Plautus Poenul. prolog. vs. 28.

Pueros infantes MINUTULOS

Domi ut procurent.

& Macrobius Saturn. VII. 3. irridentem coram MINUTULAS
quaestiones.

§. 1.

[Familiae appellatio &c.] Vid. Sande de Prohib. rerum alienot. Part. III. cap. 6.

[Ex ea familia, inquit, in eam familiam.] Jac. Gothofred. loc. cit.

§. 2.

[Jura proprio familiam dicimus plures personas &c.] De quarum ordine vid. Chrysoft. in I. ad Corinth. Serm. 34. p. 469. [edit. Eton. 1612. Tom. III.]

[Plures personas] Alioquin familiae erunt imperfectae. Stob. Serm. 65. p. 414. & 415. *

[Ut puta patremfamilias] Vid. Cujac. ad l. II. de lib. & post. hered. instit. **

[Pater autem familias appellatur, qui in domo dominium habet.] Vid. Pricaeum ad Luc. XV. 29. Facit Lactant. Divin. Instit. IV. 3. Dominum vero eundem esse, qui sit pater, etiam Juris Civilis ratio demonstrat &c. Salvian. de Gubernat. Dei, VII. p. 135. Chrysoft. in I. ad Corinth. Serm. 34. p. 469. eleganter.

[Denique & pupillum patremfamilias appellamus.] Tertulian. de Virginib. Veland. Cap. XI. in fin. Materfamiliae vocatur, licet virgo, & paterfamiliae, licet investis. Vid. de his nominibus Grotium de Jure Belli ac Pacis III. 14. §. 5. †

§. 3.

* Egregia est illa disputatio Hieroclis Philosophi.

** Vocem hanc patremfamilias ab aliena manu profectam esse, putat d'Arnaudt. Var. Conject. I. 8. quod non probo. Vid. seq. l. 196. pr. Add. Theod. Joh. van Lom, Diff. de Familia, Lugd. Batav. 1785.

† De constructione sequentium verborum, cum paterfamilias moritur &c. Vid. Clar. Noodt. Obs. I. 4. in fin.

§. 3.

Scrvitutium] i. e. *servorum*. Bynkersh. *Obs.* III. 14. p. 276.

§. 4.

Item appellatur familia plurium personarum, quae ab ejusdem ultimi genitoris sanguine profisciscuntur.] An & spurii? Vid. Cyriac. *Controv.* 209. num. 7. seqq. caute.

Ultimi genitoris] Virg. *Aeneid.* VII. vs. 49.

Tu sanguinis ultimus auctor.

§. 5.

Mulier autem familiae suae & caput & finis est.] Facit Labeo apud Nonium Marcellum *voc. soror.* & apud Gellium *Noct. Attic.* XIII. 10. *Soror, inquit, appellata est, quod quasi seorsum nascitur, separaturque ab ea domo, in qua nata est, & in aliam familiam transgreditur. Non ita in fideicommissis semper.* Vid. Cyriac. *Controv.* 281. num. 85. seqq. *Est.*] *Basilic. l. iij. d. v. l. ij.*

L. CXCVI.

GAJUS *lib. XVI. ad Edictum Provinciale.*] De bonorum possessione agens. Vid. ad *Leg. praec.*

Familiae appellatione & ipse princeps familiae continetur.] Ratio dubitandi est in §. 2. *praec. Leg.*

L. CXCVII.

ULPIANUS *lib. L. ad Edictum.*] Junge l. 3. §. 14. de *SCto Silan.*

G

L. CXCVIII.

L. CXCVIII.

·IDEM lib. II. de omnibus Tribunalibus.] Junge l. 6. l. 8. de reb. eor. qui sub tut. vel cura sunt &c. †

Sed & si forte stabula sunt,] Aliud in casu l. 4. in quib. caus. pign. vel hyp. tac. contr.

Plane si plurimum horti in redita sunt &c. magis haec non sunt urbana.] Nec alienari poterunt ex Oratione Severi.

L. CXCIX.

IDEM lib. VIII. de omnibus Tribunalibus.] Junge l. 6. l. 8. de tutor. & curat. dat. &c. & add. l. 5. eod.

§. I.

Absesse non videtur, qui ab hostibus captus est.] Is nunc, in quo statu sit, in pendenti est. **

L. CC.

Haec stipulatio, noxis solutum praestari &c.] Frequens in venditione; & aedilitia. †

L. CCI.

* Add. Eckhard, Herm. Jur. I. 5. §. 200. & Clar. Bay. Voorda, Thes. Controv. Dec. XXIX. §. 2.

** Propter Jus postliminii scil.: neque proinde tutor a magistratu dari potest. arg. h. 6. §. 1. de tutelis. add. l. 14. §. 2. & l. 15. eod. Captivus igitur hic non est instar absentis: is enim tutor dari potest. vid. l. 5. all. Licet in aliis Juris quaestionibus ab hostibus captus pro absente habeatur. Conf. Pothier. in not. ad h. l.

† Vid. l. 1. §. 1. de Edictis. Edict. & l. 17. §. 17. eod.

L. CCI.

IDEM lib. LXXXI. Digestorum.] Junge l. 102. de Legat. 1. l. 13. de liberat. legat. & addi l. 41. §. 5. de Legat. 3. simil. l. 59. de ritu nupt.

Iusta interpretatione recipiendum est &c.] Late P. Faber Semestr. III. 24. Merend. Controv. Juris, X. 7. & 8. Sænde Decif. Lib. IV. Tit. 5. def. 9. Ant. Faber Cod. Sabaud. Lib. VI. Tit. 19. def. 4. Vid. & Cyriac. Controv. 521. num. 46. seqq. & 522. num. 15. seqq. ubi & de pronepotibus, de quibus id negat num. 32. De eadem re Idem Controv. 8. num. 40. seqq. late.

Iusta interpretatione] Non ex ipso verbo. Vid. Ant. Faber de Errorib. Pragmatic. Dec. 29. err. 1.

Sicuti si hæc familias contineri &c.] Non in fideicommissis. Leonin. Cons. 97. num. 14.

Et patris nomine avus quoque demonstrari intelligatur.] Vid. Clar. Noodt in Comm. ad Tit. Pand. de testam. tut. in fin. *

L. CCII.

Cum in testamento scriptum esset &c.] Responsum hoc est.

L. CCIII.

IDEM lib. VII. Digestorum.] Junge l. 29. loc. cond. l. 15. de Publican. Facit l. 13. Cod. Theod. de lustral. contat. [Tom. V. p. 17.]

In

* In altero exemplari in 4to. additur: Non in odiosis. vid. l. 44. §. 2. de rit. nupt. & l. 20. ad L. Jul. de adulter. Brisson. de Jure Connub. [Oper. min. p. 348. in fin. & seq.]

In lege Censoria] De qua Guil. Forner. *Select.* I. 25. [in Thef. Otton. *Tom.* II. p. 37.] *Lex publici*, Tacit. *Annal.* XIII. 51. ubi jubetur proponi. *

Servos, quos domo] Rob. Steph. *domum*.

Quid autem esset, usu suo, magnam habuisse dubitationem &c.] Junge l. 28. *de auro arg. legat.*

Quo in genere Junctores] *Uuctores* Guil. Forner, *loc. cit.* III. ult. **

L. CCIV.

PAULUS *lib.* II. *Epitomarum Alfeni.*] Junge l. 28. *de cond. & demonstr.* †

L. CCV.

IDEM *lib.* IV. *Epitomarum Alfeni.*] Junge l. 40. *de contrah. emt.*

Qui fundum vendidit, pomum recepit] i. e. *reservavit.* l. 40. §. 3. *de contrah. emt.* Gell. *Noct. Attic.* XVII. 6. Plaut. *Trinumm. Act.* I. *Scen.* II. *circa fin.*

Posticulum hoc recepit, cum aedes vendidit.

Nuces] Ovid. *Eleg. de Nuce vs.* 6.

*Nil ego peccavi: nisi si peccasse vocetur,
Annua cultori poma referre suo.*

Plin.

* Add. Hotomann. *ad Cicer. Epist. ad Q. Fratrem* I. l.

** In editione in 4to. ad verba Dion. Gothofredi *in not.* Sed tamen in antiquis Glossis *Junctor est* *zuvols* &c. notavit Schultingius: sed etsi & tales servi fuerint, hi tamen ad *tuendum domini corpus* non pertinebant. Add. P. Viçor. *Var. Lection.* XXXVII. 1.

† Add. Nic. Catharin. *Obs.* II. 44. in Thef. Meerman. *Tom.* VI. p. 783.

Plin. *Hist. Nat.* XV. 23. Sed vid. Macrob. *Saturnal.* II. 15. Menag. *Amoenit. Jur. Civ. cap.* 8. Freher. *Parerg.* I. 3. [in Thef. Otton. *Tom. I.* p. 864. *seq.*]

Duracinas] Martial. *Xenii, Epigr.* 19. Cujac. *h.*

*Quas Graeci τρυξίνας, id est comestibiles, * appellarant.*] Facit Paul. in *Sent.* III. 6. §. 77. Ita late quoque sumta videntur *poma* in *Lege Laurentium* apud Festum *voc. armata.* Pro *palmulis* Sulpic. Severus, *Dial.* I. c. 13.

L. CCVI.

Vasa torcularia] Basilic. τὰ πτερά τῶν ἀγρίων.

Serias] Graeci βάρεις, & addunt, καὶ οἱ κέρατα.

Veluti si frumentum in his addatur.] Rob. Steph. *abdat.* Varro *Octogesi πτερά τοισυράτων.* ** *Addere in bulgam, in vesicam; & de Ling. Latin. lib.* IV. p. 41. *Cum in dolium aut culeum vinum addunt rustici.* Fest. *voc. muries.* Nic. Catharin. *Obs. cap.* I. [in Thef. Otton. *Tom. I.* p. 485.] †

L. CCVII.

AFRICANUS *lib.* III. *Quaestionum.*] Junge l. 22. *de oblig. & action.*

*Mercis appellatione homines non contineri.] Quos a mercibus distinguit quoque Cicer. in Verr. Act. II. lib. 5. cap. 58. Navibus, mancipiis, mercibus adem-
tis;*

* Absit haec explicatio a Cod. Florentino.

** Apud Nonium Marcellum *voc. bulga.*

† Receptam lectionem defendit quoque Marckart. *Interpr. recepti. lection.* I. 20, §. 2. p. 131.

sis, in vincula confectos esse mercatores, & in vinculis cives Romanos necatos esse arguo. Quinctilianus tamen *Declam.* VI, *Civis Romanus merces sua: an merx?* *

Et ob eam rem mangones non mercatores &c.] Quos & distinguit Senec. de Benefic. IV. 13. Mercator urbibus prodest, medicus aegris, mango venalibus.

Sed Venaliciarios] Venalicii, Cicero apud Non. Marcell. h. voc. p. 188. Vid. Burman. ad Petronii cap. 29, Mangonici venalicii, Plin. Hist. Nat. XXI. 26. Add. Valef. ad Amm. Marcellin. XXII. 7. Tabernas habuere in foro ad Castoris. Senec. de Constantia sapientis, cap. 13. Questus eorum inhonestus. Plaut. Capriv. Act. I. Scen. I. vs. 31. Add. l. 44. §. 1. de Aedil. Edict.

L. CCVIII.

IDEM lib. IV, Quaestionum.] Agens forte de bonorum possessione,

L. CCIX.

FLORENTINUS lib. X. Institutionum.] Agens forte de testamentis. Add. l. 25. §. 10. de adq. vel omit. hered. Cujac. h.

Coram Titio aliquid facere iussus, non videtur praesente eo fecisse, nisi is intelligat &c.] Facit l. utr. h. l.

L. CCX.

* Hanc lectionem, a Schultingio acceptam, Burmannus in contextu admittit. Vid. Burman. in notis ad Aed. Declam. VI. cap. 17.

L. CCX.

MARCIANUS *lib. VII. Institutionum.*] Agens forte de *Legatis.*

Is, qui natus est ex mancipiis urbanis &c.] Conf. l. 166. h. t.

L. CCXI.

Fundi appellatione omne aedificium & omnis ager continetur.] Ita in XII. *Tabb. usus & auctoritas fundi*, * & in *L. Julia de fundo dotali.*

Locus vero sine aedificio &c.] *Locus* apud Plinium saepe dicitur, ubi quondam fuit urbs. **

L. CCXII.

Praevaricatores eos appellamus &c.] Vid. l. 1. de *praevaricat.*

L. CCXIII.

Cedere diem significat, incipere deberi pecuniam.] Alludit Tertullianus de *Fuga in persecutione*, cap. 12. *Sol cessit diem emtionis nostrae. Apud inferos emancipatio nostra est, & stipulatio nostra in coelis.*

Venire diem significat &c.] Cicer. *pro Plancio* cap. 28. *Esse*, Cicer. *ad Attic.* VIII. 10.

Ubi pure quis stipulatus fuerit] *Basilic. xxiis capitulis.* *Nimis stricte.*

Et

* Vid. quae monui ad l. 115. h. t.

** Veluti *Hisp. Nat.* IV. 5. *locus Pherab.* ubi vid. *Harduin.* Hinc quoque *Ovid. Fastor.* II. vs. 280.

Hic, ubi nunc urbs est, tum locus urbis erat.

Et cessit & venit dies: &c.] Dion. Gothofred. in not. *Accedo Hotomanni sententiae, dicentis, hanc subtillem differentiam, qua de hic agitur, non ex Ulpiani ingenio, sed ex Triboniani potius audacia fluxisse. Perperam.**

Ubi sub conditione, neque cessit &c.] Jus quidem est *transmissionis*: vid. §. 4. *Instit. de verbor. oblig. at condici solutum interim potest. l. 16. pr. de condit. indeb.*

Pendente adhuc conditione] Bassic. *negotia in vñs aipiotas.*

§. 2.

Lata culpa est nimia negligentia &c.] Respicit Cicer. *pro Balbo. cap. 6.*

L. CCXIV.

MARCIANUS *lib. I. Publicorum judiciorum,]* Junge *l. 15. de offic. Praesid. Add. l. 1. l. 6. §. 2. ad L. Jul. repetund.*

Sed in summa in hoc ventum est, ut non quodcumque munus, id & donum accipiatur.] Ut cum dicimus *publica munera*. Recte Bachov. *ad Treutl. Vol. 11. p. 11. Disp. 19. Thes. 2. Lit. E. p. 79.***

Al. ut quodcumque munus &c.: male.

At quod donum fuerit, id munus recte dicitur.]

Al. at non quodcumque fuerit: & hoc male.

L. CCXV.

* *Add. Vinn. in Comm. ad §. 2. Instit. de Verbor. oblig. ubi haec omnia late explicantur.*

** *Ubi pugnam tollit, quae hanc inter & Legem 194. s. 1. esse posset videri.*

L. CCXV.

Potestatis] Quo verbo usa videtur *Lex Fufia Caninia*.

Potestatis verbo plura significantur &c.] Etiam Princeps eam dubio procul habet; male tamen *vulgatam* lectionem inde explicat in l. 26. *de pignor. & hypoth.* Merillius *Variant. ex Cujac.* III. 13.

L. CCXVI.

ULPIANUS *lib. I. ad Legem Æliam Sentiam.*] De qua Paulus *in Sent.* IV. 12.

Verum est, eum, qui in carcere clusus est &c.] Haec *Lex* usum non habet *Jure novo*, Balduin. *in Justinian. lib. III.* [in *Jurispr. Rom. & Attic. Tom. I. p. 1154.*]

L. CCXVII.

JAVOLENUS *lib. I. ex Posterioribus Labeonis.*] Vid. Cujac. *h.*

Inter illam conditionem &c.] Qua quid facere debet. *

L. CCXVIII.

PAPINIANUS *lib. XXVII. Quaestionum.*] Agens de *formula* forte *stipulationis*.

Verbum facere &c.] Generaliter sumtum: *hic* enim plus est, quam *factum*.

L. CCXX.

* Add. Merill. *Obs.* VI. 8.

L. CCXX.

CALLISTRATUS lib. II. *Quaestionum.*] Junge
l. 48. *solut. matrimon.* *

[Hos enim omnes suorum appellatione Lex XII. Tabb.
comprehendit.] Ex Prudentum interpretatione. Jac.
Gothofred. in not. ad LL. XII. Tabb. Tab. V. **

[Totiens enim Leges &c.] In genere, non tantum
Lex Julia & Papia, uti vult Merill. Obs. V. 10.

Sed solis his succurrent, quos nominatim enume-
rent.] Uti Lex Julia & Papia, quae Jus anti-
quum [id est Jus astrescendi] liberis & Parentibus
testatoris dedit usque ad tertium gradum. Vid. Ul-
pian. *Fragm. tit. 18.*

§. 1.

[Nepotes quoque ex filiis contineri.] Vid. ad l. 84.
h. 1.

[Filiis enim appellatione saepe & nepotes accipi.]
Non semper; nec fratris filiis vocatis nepotes admit-
tendi. Vid. Cujac. *Consultat. XLII.*

§. 3.

[Qui liberorum procreandorum animo & voto uxores
ducunt.] Vid. Gell. *Noct. Attic. IV. 3.* Cujac.
ad *Cap. ult. X. de conditionib. appositis.* Hotomanni
de Ver. ritu nupt. cap. 3. & 22. Ubi putat, eas
tan-

* Conf. Walch. ad Eckhard. *Hermen. Jur. I. 5. §. 175.*
p. 342. Vid. & de h. l. Averan. *Interpret. Juris. III. 26.*

** An sub appellatione Belgica *Kinderen* quoque continean-
tur nepotes &c. vid. Sand. *Decis. IV. 5. defm. 10. & seq.*
Add. Voet. ad *Tit. Pand. ad SCtum Trebell. num. 22.*

tantum, quae usu ducebantur, ad finem hunc receptas. Male. Add. Liv. *Epit. libri 59.* Vid. & de hoc voto. Fest. voc. *quaeso.* Ulpian. in *Fragm. tit. 3. §. 3.** Justin. Martyr. *Apolog. I. 71.* Additum *tabulis nuptialibus*, Augustin. *de Civit. Del.* XIV. 18. *Contra votum* vero veniunt liberi in illegitimis conjunctionibus. Augustin. *Confess. IV. 2.* [*Oper. Tom. I. p. 70.* edit. Antwerp. 1700.]

Ut ex prole eorum, earumve diuturnitatis nobis memoriam in aevum relinquamus.] Inde liberi dicuntur monumenta. Merill. *Obs. III. 7.*

L. CCXXI.

PAULUS *lib. X. Responsorum.*] Junge *l. 12, de tutelis. l. 25. de tutorib. & curat. dat. l. 3. qui pet. tut. vel curat. l. 100. de solutionib.*

Falsum tutorem eum vere dici, qui tutor non est.] Bynkersh. *Obs. III. 13. eum dici, qui vere tutor non est.***

L. CCXXII.

Et tam corpora, quam fura continentur.] Nihil muto, saepe ita ordo invertitur. †

L. CCXXIII.

* Ubi vid. Schulting. *not. 14. & seq.*

** Aut alioquin *vere* hic accipiendum, pro *recte*, uti alibi. Vid. Bynkersh. *loc. cit.*

† Vid. ad *l. 1. b. t.* Egregium ad *h. l.* Commentarium scripsit Jos. Finestres de & a Monzalvo in *Hermogen. Juris epitomae. Lib. VI. Tom. I. p. 656. seqq.*

L. CCXXIII.

PAULUS *lib. II. Sententiarum.*] Agens de *tutelis*.

Latae culpae finis &c.] i. e. *definitio*. * Sic Quinctilian. *Instit. Orator. V. 10. & VII. 3.* **

§. 1.

Amicos appellare debemus &c.] Facit *l. 2. pr. qui per. tut. vel curat.* & Cicer. *de Petition. Consul. lat. cap. 4.* †

L. CCXXIV.

VENULEJUS *lib. VII. Stipulationum.*] Cujacius refert ad Edictum *Ex quib. causis major*. Quod non video, etsi in Edicto illo *vincula* occurrant hoc sensu.

[*Vinculorum appellatione, vel privata &c.*] Quae hoc tempore in usu fuisse videntur. Rad. Forner. *Rerum Quotidian. III. 10.* [in Thef. Otton. *Tom. II. p. 205.*]

Significant] Rob. Steph. *significantur*: recte.

L. CCXXV.

TRYPHONINUS *lib. I. Disputationum.*] Junge *l. 5. de fugitiv.*

Sed qui ipso facto fugae initium mente deduxerit.]
Rob.

* Graece ἔπος.

** Et *ibid.* II. 16. *in init. finis Rhetorices.* Vid. Schulting. *ad Pauli Sentent. II. 4. not. 14.* Aliter, sed minus bene, Greg. Lopez. *Animadv. Jur. Civ. Cap. XVII. num. 11. seqq.* in Thef. Otton. *Tom. III. p. 469. seq.*

† Vid. Schulting. *ad Pauli Sentent. II. 28. not. 3.*

Rob. Steph. *sed qui in ipsum factum fugae, vitium mentis deduxerit.* & sic Constantinaeus *Subtil. Enodat.* II. 23. [in Thef. Otton. Tom. IV. p. 597.] quasi nove Cujacius *Florentinam* lectionem tuetur, quae tamen Latinas aures offendit. An pro *initium mente deduxerit*, legendum *in actum mentem deduxerit*? *

Ut etiam is,] An excidit *fit*?

Si modo ejus mentis fit, ut occasione data id commissurus fit.] Senec. *de Benefic.* V. 14. Pricaeus *ad Matth.* V. 28. *in fin.*

Sed cum aliquo actu intelligi.] M. Senec. *Contr.* II. Ceterum Plinius *Hist. Nat.* XXVIII. 2. refert, servos tales, si nondum urbem essent egressi, Vestalium precatione retentos fuisse credi: sed hoc illis relinquimus.

L. CCXXVI.

* Sed an quidem satis Latimum quoque est *deducere mentem in-actum*? Praeterea, admissa Schultingii emendatione, vel Stephani lectione, prorsus perit illud *fugae initium*, quod tamen, ni fallor, emphasin aliquam *hic* habet. Vult enim JCtus dicere, *fugitivum*, adeoque *vitiosum*, servum non haberi, qui fugiendi tantum consilium animo agitaverit, aut natura sua in fugam pronus sit; sed qui vitium mentis *ipso facto* demonstraverit, *fugam parans*, & *in ipsa fuga paranda deprehensus*, etiamsi nondum aufugerit. Licet itaque nec ego existimaverim, Trebatium aut Servium Sulpicium ita locutos fuisse, puto tamen, Tryphoninum, recentioris aetatis JCtum, ita scripsisse, uti *Florentiae* legitur, & *ipso facto fugae initium mente deducere*, dixisse pro *consilium*, quod animo servus habuerit, *ipsa fuga paranda*, i. e. *initio fugae, proderet & probare*. Ceterum Haloander edidit, *qui in ipso facto*: male. Vitium forte inde natum, quod Florent. *no* qui otiosa manus adscripsit literam *n.* vid. not. Brenemann. *in Corp. Jur. Gohaueri & Spangenbergii.*

L. CCXXVI.

[*Magna negligentia &c.*] Vid. Merill. *Differ. Juris* cap. 12.

L. CCXXVII.

IDEM *lib. H. Manualium.*] Merill. *Differ. Juris* cap. 25. *

Eum, quem &c.] Florent. *tum, quem &c.*

L. CCXXVIII.

· IDEM *lib. sing. de Cognitionibus.*] Junge l. 29. *de tutorib. & curat. dat.* Egit de *muneribus publicis.* Add. Jac. Gothofred. *ad l. 2. Cod. Theod. de Decurionib.* [Tom. IV. p. 362.]

L. CCXXIX.

[*Transacta finitave &c.*] Vid. l. *seq.*

L. CCXXX.

[*Ut sunt iudicio terminata &c.*] Vid. l. *praec.*

L. CCXXXI.

IDEM *lib. sing. ad Sc̄tum Tertullianum.*] Junge l. 5. *ad Sc̄tum Tertullian.*

[*Quod dicimus, eum, qui nasci speratur, pro superstitite esse, &c.*] Et *matri obstare.* **

L. CCXXXII.

* Ubi in rationem inquirat, quare nullum *ex libro tertio Manualium Pauli* Fragmentum in *Pandectis* existat: sed de ipsa l. 227. agit *praeced. cap. 24.*

** Quo minus scilicet ad successiōnem ab intestato v. gr. filii defuncti, qui *praegnantem uxorem* reliquit, admittatur. Conf.

l. 5.

L. CCXXXII.

GAJUS lib. I. de Verborum Obligationibus.] Junge l. 70. de fidejussorib.

Et aestimationis] Id quod interest, intelligit Cujacius, optimo sensu.

L. CCXXXIII.

Si calvitur] Vid. Non. Marcell. h. v. p. 6. Plaut. in Casin. Act. II. Scen. 2. vs. 4.

Sopor manus calvitur.

Et moretur] Al. id est moretur, vel est moretur. Vid. Menag. Amoetit. Jur. Civ. cap. 39. voc. Calumniatores. p. 265. *

Inde & Calumniatores appellati sunt, quia per fraudem &c.] Ita calumniari apud Ciceronem Orat. Post redit. in Senat. Cap. XI. ubi vid. Hotomann.

§. 1.

Post Calendas Januarias die tertio pro salute Principis vota suscipiuntur. **] Inde dies votorum. Vid. Ca-

l. 5. all. & §. 3. Inst. de Scto Tertullian. Additur: aliis autem non prodest, nisi natus. Ergo non prodest matri ad jus trium vel quatuor liberorum consequendum. Conf. §. 2. Instit. eod. unde hanc Legem explicandam dixit Schulding. in Enarr. Tit. Pand. de statu homin. §. 1.

* Add. Schulting. in Enarr. Tit. Pand. de in Jus voc. §. 1. & sic quoque Wieling. Leß. Jur. Civ. cap. 10.

** Quem morem etiam sub Principibus Christianis perseverasse, ex l. 1. Cód. de oblat. votor. observat Pothier. in not. ad h. l.

Casaubon. *ad Spartian. in Hadrian. cap. 24. Votâ,*
Capitolin. in Pertinac. cap. 6. Per Consules facta.
 Lamprid. *in Heliogab. cap. 15. De votis autem hic*
mentio, tanquam causa vadimonii deserendi. * Jac.
 Gothofred. *ad LL. XII. Tabb. Tab. 2. in proba-*
tionib.

Post Calendas Januarias die tertio] Dion. Gotho-
 fred. *in not.: Haec tria sunt eadem, tertio Nonas,*
ante diem tertium Nonas, post Kalendas Januarias
die tertio. Eodem modo Leonin. Emend. V. 3.
quod non probo. **

§. 2.

Telum] Cujus meminere XII. *Tabb. in Lége de*
fure diurno. Jac. Gothofred. ad LL. XII. Tabb.
Tab. 2. in probationib.

L. CCXXXIV.

IDEM *lib. II. ad Legem XII. Tabularum.] Il-*
lam, ut videtur, adversus hostem aeterna auctori-
tas esto.

Quos nos hostes appellamus,] Verbo miti. † Cicet.
 de

* Dubito; certe non existimandum cum Jac. Gothofred.,
 jam in ipsis Legibus XII. *Tabb. de vadimonio, ejusque deserendi*
caussis legitimis fuisse actum. Vid. Clar. B. Voorda, Diss.
de Vadimonio, cap. II. §. 1. & 3. in Jurispr. antiq. Clar.
Fellenb. Tom. II.

** Vid. hac de re Corrad. *Quaestur. p. 17. & seqq.*

† Antiquis enim *hostis* erat peregrinus. Vid. Cicet. *loc.*
cit. Add. Varro, de Ling. Latin. lib. IV. in pr. Quia
prisca

de offic. I. 12. ubi vid. Comm. Sic Lacedaemoniis
ξῖνοι, teste Herodoto. *

Eos Veteres perduelles appellabant.] Ita damnati
perduellionis dicti hostes. Tertullian. Apologet.
cap. 35, ubi Herald. **

§. 1.

Locuples † est &c.] Jac. Gothofred. ad LL.
XII. Tabb. Tab. III. in probationib.

§. 2.

Verbum vivere &c.] In LL. XII. Tabb. Tab. III.
suo vivito.

Ostilius

prisca significatione nomen hostis etiamnum occurrere videtur
apud Plaut. in Rudent. Aë. II. Scen. 4. vs. 21:

A M. Cur tu aquam gravare, amabo, quam hostis hosti
commodat?

Œ C. Cur tu operam gravare mihi, quam civis civi commodat?
&c. in Trinumm. Aë. I. Scen. 2. vs. 65.

Hostes'n' an cives comedis, parvi pendere.

* Lib. IX. cap. 11. Qui locus Herodoti tamen minus
ad hanc rem pertinet, quippe hoc unum nionentis, ξῖνοι
Lacedaemoniis dici eos, qui sunt βῆγβαροι, non item adden-
tis, ξῖνοι ab iis vocari eos, qui sunt πωλίται.

** Add. Britton. de Formul. Pop. Rom. II. 162. seq. &
Bynkersh. Obs. V. 22. p. 120. in fin. & seq.

† Cajum assiduus scripsisse, putat Nic. Catharin. Obs. II. 6.
in Thes. Meerman. Tom. VI. p. 779.

H

[*Ofilius ad Atticum*] *Ad Appium*, Scip. Gentil. *de Aliment. cap. 2.* [*Oper. Tom. III. p. 349.*] *Pro vulg.* vid. Menag. *Amoenit. Jur. Civ. cap. 42.*

[*Et stramenta*] Sed vid. l. 45. h. t. Verum in XII. *Tabb.* sub verbo *victus* potuerunt & *stramenta* contineri, licet non item in *Edicto*.

L. CCXXXV.

IDEM *lib. III. ad Legem XII. Tabularum.*] Jac. Gothofred. *ad LL. XII. Tabb. Tab. VI. in probationib.* refert ad *usucaptionem rerum mobilium*.

§. i.

[*Fabros tignarios*] *Flor. ignarios.* Jac. Gothofred. *ad LL. XII. Tabb. Tab. VI. in probationib.* refert ad *tignum junctum*.

L. CCXXXVI.

IDEM *lib. IV. ad Legem XII. Tabularum.*] *Illam in Tab. VII. quive malum carmen incantasset, malumve venenum faxit, dicitur.* Jac. Gothofred. *ad LL. XII. Tabb. Tab. VII. in probationib.* *

[*Qui venenum &c.*] Juxta quosdam id tantum, quod mortiferum est, Quinctilian. *Declam. 14.* cui recte contradicitur. *Veneni* appellatio media est. Dion. Gothofred. *in not.* (De cujusmodi verbis me,

* Hanc legem explicuit H. G. van Vryhof. *in Thes. Diss. Jurid. Belgic. G. Oelrichs. Vol. I. Tom. III. p. 205. seqq.*

mediis vid. Eundem ad l. 1. §. 3. de seruo corrupt.)
Vid. & Quintilian, *Declam.* 246. & apud Eundem
Declam. 350. quaeritur, an comprehendatur sub eo
aqua frigida, qua quis perit.

Adjicere debet, utrum malum, an bonum.] Alio-
quin volunt, *caussa cadi.* Cyriac. *Controv.* 485.
num. 4. *seqq.* sed id in quavis lingua non procedit.

Unde adjectione alterius nominis distinctio fit.] Flor.
nomine; male. *Nominis* & Rob. Stephi. & sic be-
ne Jac. Gothofred. *ad LL. XII. Tabb. loc. cit.*

*Admonet nos summus apud eos poetarum Home-
rus, * &c.*]

Sic & Apollon. Rhodius, *Argon.* III. vs. 801. & *seqq.*

^Hη, η̄ φεραμᾱν μετεταλτο, η̄ ἴνι ποταμῷ

Φεραμᾱν δὲ, τὰ μὲν ἰσθμῷ, τὰ δὲ ἰατρῶν ἔκαστε.

[*Dixit & abiit allatum arculam, in qua musta
Venena ei, partim bona, partim noxia posita erant;*

edit. Jo. Shaw.] Quod, & alia habet quoque Scip.
Gentil. Parerg. II. 14. [in *Thef. Otton. Tom. IV.*
p. 1331. *seqq.*]

§. 14

Glandis appellatione &c.] in *LL. XII. Tabb.*
Tab. VIII. de glande legenda. Ad quam vid: Jac.
Gothofred. *in probationib.*

Apud

* De auctoritate Homeri apud *JCIos* dissertatio est Sam.
Fermati *in Supplem. Thef. Meerman.* p. 537. *seqq.* Add.
Scip. Gentil. Parerg. II. 3. in *Thef. Otton. Tom. IV.* p. 1319.
seq. & Eckhard. *in Herman. Jur.* I. 3. §. 106.

Apud quos omnes arborum species] i. e. fructus.*
 Vid. ad l. 26. §. 1. *Cod. de usuris.* ** Nihil est mutandum.

Ἀκροῖον, id est, † extremitates arborum.] Immo fructus. Vid. Menag. *Amoenit. Jur. Civ. cap. 33. h. v. p. 198. seq.*

L. CCXXXVII.

IDEM lib. V. ad Legem XII. Tabularum.] Illam in Tab. X. Rogum bustumve &c. si dominus nolet, ne adjicito. Jac. Gothofred. *ad LL. XII. Tabb. Tab. X. in probationib.* Aliter Dion. Gothofred. *in not.*

L. CCXXXVIII.

* *Exemplo Graeci sermonis, apud quos &c.* Loquendi ratio, Veteribus Jctis familiaris. Vid. J. B. Koehler. *Interpr. & Emend. Jur. Rom. l. 4. p. 24.* Add. Clar. Jac. Voorda, *Interpr. & Emend. III. 9. & Marckart. Interpr. rec. l. 6. II. 6. p. 207. seq.*

** *Ad cujus legis verba, in trajeſtitis autem contraſtitibus, vel ſpecierum foenori datianibus, ſequentia notavit Schultingius: Per SPECIES intelligit Imp. res fungibiles praeter pecuniam. l. 16. l. 17. Cod. eod. Bachov. ad Treutl. Vol. II, P. I. Diſp. 3. Theſ. 4. lit. f. p. 131. Nov. 32. cap. 1. & quidem FRUGES, Graeci ἀκροῖον. Ita vocem ſpecies uſurpat D. Hieron. in Ezechiel. VI. 18. Locum habet quoque Jac. Gothofred. ad l. 1. Cod. Theod. eod. Vid. omnino Fabrot. ad Cujac. in Paratitl. ad eund. Tit. Cod. Amm. Marcellin. XXIII. 2. Ergo nihil mutandum in l. 236. in ſua. de verbor. ſignific.*

† Haec interpretatio a *Cod. Florent.* abest.

L. CCXXXVIII.

IDEM lib. VI. ad Leg. XII. Tabularum.] Jac. Gothofred. ad LL. XII. Tabb. Tab. XI. in probationib. accipit de Lege, nuptias Patriciorum cum plebe vetante.

§. 1.

Detestatum &c.] Jac. Gothofred. ad LL. XII. Tabb. Tab. XI. in probationib. refert ad sacrorum detestationem. Quod Cujacius h. ait, esse testationem alteri factam, ut sacra susciperet.

§. 2.

Pignus appellatum a pugno:] A pago vel pigo Scaliger. Scaliger. I. p. 85. Add. Menag. Amoenit. Jur. Civ. cap. 39. h. v. p. 323. Pignoris notam fuisse manus compressionem, [putat Gravina, Origin. Jur. Civ. p. 439. [edit. Lips. 1708.]

Unde etiam videri potest, verum esse, quod quidam putant, pignus proprie rei mobilis constitui.] Vid. & Salmat. de Modo usur. cap. 12. p. 490. etsi non semper recte. Interdum tamen res non traditur. Bachov. de Pignorib. I. 1. Pignus vero tale dicitur & pignus depositum. Vid. Paul. in Sent. II. 5. pr. * Jan. a Costa ad §. 7. Instit. de actionib.

§. 3.

* Add. Schulting. ad Paul. Sent. II. 4. nos. 2. Hinc depositio pignoris apud Isidor. Origin. V. 25. De quo loco Isidori vid. Clar. Herm. Cannegieter. Obs. Jur. Rom. p. 326. seq.

§. 3.

Noxiae] Basilic. vizos. *

L. CCXXXIX.

§. 2.

Incola est &c.] Vid. Mevium *ad Jus Lubec.* L. 2. pr. num. 53. *seqq.* ubi & de iis, qui officii causa alicubi sunt; de quibus & *Att. 2. d. tit.*

Habeo; id est, ** *juxta habitantem.*] Non bene. *Qui alicujus oppidi &c.*] Rob. Steph. *qui in alicujus oppidi &c.*

§. 3.

Imperio magistratus extraordinarium] Rob. Steph. *extra ordinem.*

§. 5.

Decuriones quidam dictos ajunt ex ea, quod &c.] Aliter Otto *de Aedilib. Colar. & Municip. Cap. V. pr. & in Praefat. Tom. II. Thes. Jur. p. XI. †*

Decima

* De noxae & noxiae discrimine vid. Clar. Oudendorp. *ad Sueton. in Caesar. cap. 81.*

** *Florentiae* haec interpretatio abest.

† Ubi refutavit G. Fornierium, *Seleb. I. 12.* qui Pompeium sequitur.

Decima pars eorum, qui ducerentur, consilii publici gratia conscribi solita sit.] Cicero tamen *Orat. II. de Lege agrar. cap. 35.* ex colonis 5000. tantum centum Decuriones numerat.

§. 7.

Oppidum ab ope dicitur,] Cicero apud Festum *h. v.* refert hoc ad ineptias Stoicorum. Cujac. *Obs. XI. 37.*

Quod ejus rei causa moenia sint constituta.] Facit *Juven. Sat. XV. vs. 153. seqq.*

§. 8.

Quod magistratus ejus loci intra eos fines terrendi, id est, summovendi jus habet.] Alter *Menag. Amoenit. Jur. Civ. cap. 39. h. v. p. 380. seqq.* Add. *Salinas. ad Trebell. Poll. XXX. Tyrann. cap. 24.*

§. 9.

Et ideo, qui jurat sum non esse &c.] *Pone servum, qui noxam nocuit. Add. l. 21. §. 2. de noxal. action.*

L. CCXLII.

Artemo autem magis adjectamento,] *Rob. Steph. additamentum.*

§. 1.

Qualia moeniana & suggrunda] *Rob. Steph. suggrundia.*

§. 2.

Plumbum, quod tegulis poneretur,] Rob. Steph.
pro tegulis: non opus,

§. 3.

Sed eam quoque multerem, quae virum non habuis-
set,] *Viro vidua,* Apulej. *Metam.* IV. p. 157.
edit. Etmenthorst. [Oudendorp. p. 310.] Pro virgine
coelibe sumitur etiam. Vid. Clar. Graevium ad Cicer,
pro Coelio cap. 7. qui derivat a videre, id est, se-
*parare, unde dividere. **

L. CCXLIII.

Semper acceptum est, ut libertorum appellatione
&c.] Quibus forte legata alimenta.

L. CCXLIV.

At multae provocatio est,] L. 2. *quis & a quo*
appell. l. 38. Cod. Theod. de appellationib. ubi Jac.
Gothofred. [Tom. IV. p. 269.]

Nec ante debetur, quam aut non est provocatum
&c.] Facit Tacit. Annal. XIII. 28. Itaque nec ei
de-

* Labeoni adfertur Scip. Gentilis, *Origin. ad Pand. in*
Thef. Otton. Tom. IV. p. 1365. Vid. & F. Adduens. Expli-
cat. I. 55. in Thef. Otton. Tom. II. p. 560. & Menag.
Amoenit. Juris Civ. cap. 39. p. 395.

debetur, cujus fuere tempore commissi delicti fructus Jurisdictionis. Grivell. *Decif. Dolan. Decif. 140.* late.

[*Nisi cum Lege est constitutum, quantum dicat.*] Conf. Matth. de Criminib. Lib. XLVII. Tit. 3. cap. 3. num. 6. Triboniano haec adscribit Faber, de Errorib. Pragmatic. Dec. 97. err. 8. forte recte, etiam in aliis ab eo non sine causa dissentiat Bachov; ad d. loc. Fabri.

L. CCXLV.

[*Aut tabulae relegate catenis;*] Rob. Steph. *relegatae*; recte. *

[*Non sunt aedium*] Dion. Gothofred. in not. *Imo sunt. l. 12. §. 13. de instr. vel instr. leg.* Sed illic alio modo sunt affixae.

[*Non quo aedes perficiantur.*] Et figuntur tantum, ne cadant.

§. 1.

[*Prothyrum*] Sic & in *l. 12. §. 23. de instr. vel instr. legat.*

[*Prothyrum, quod in aedibus interim** qui fieri solet, aedium est.*] Salmas. ad Spartian. in Pescenn. Nigro cap. ult. *Porphurum, id est iterum, quod in aedibus fieri solet, aedium est. Itera sunt moeniana.*

L. CCXLVI.

* Literae e & i saepe permittantur. Vid. Gronov. de Pecun. Vet. I. 10. in fin.: etiam in Cod. Florent. Vid. Eckhard. Herm. Juris, I. 2. §. 80. Add. Chr. Henr. Trotz. de Memor. propag. I. 6. p. 382.

** Florentiae iterum.

L. CCXLVI.

[*Nam etiam qui sedit &c.*] Rob, Steph. * *Nam etiam &c.* Haec jam sunt Pauli *, Labeonem nos tantis. Forte *nam* sumit pro *atque*; sed tamen quid excidisse, est verisimile.

[*Et qui mutum*] Alii expungunt *mutum*, aut legunt *mente captum*. Vid. Goris. *Additam. ad Sarradum de Effusatione*, Cap. V. §. 13.

* Ita quoque Pothier in *not. ad b. l.* quem vide.

ANTONII SCHÜLTINGII

NOTAE AD TIT. DIG.

DE REGULIS JURIS.

De diversis regulis Juris antiqui.] Non tamen mutati.

Ex iis solis sapere, Doctoris pauperis, Jac. Gothofred. *ad l. 1. h. t. p. 13.*

Ab iis cavendum, cum saepe fallant, Cujac. *ad Lib. XXVII. Quaest. Papinian. in explic. l. 4. de usur. in fin.* Jac. Gothofred. *d. loc. p. 13. § seq.**
Stoici & suas habuere regulas. Merill, *Obs. l. 10.*

L. I.

PAULUS *lib. XVI. ad Plautium.*] Perrenon, *Animadv. l. 10.* [in Thef. Otton. *Tom. I. p. 605. seq.*]

Regula est &c.] Haec Plautii sunt. *Per regulam igitur &c.* Haec Pauli.

Quae rem] id est, *Jus rei.*

Quae est,] *Quaequae est,* legit Jac. Gothofredus, vel saltem explicat.

Quasi

* Add. Eckhard, *Hermen. Juris. l. 5. §. 205.*

Quasi causae coniectio est:] De qua vid. Afcon. Pedian. *ad Ciceron. in Verr. I. 9. Infinitae quaestio- nis propositio.*, Mercer. *Opinion. II. 16.* [in Thes. Otton. Tom. II.. p. 1604. *in fin.*]

Quae simul cum in aliquo vitiata est,] Et casus aliquo modo a regula est diversus in circumstantiis. Jac. Gothofred. *h. Add. l. 202. h. t. ibique* Jac. Gothofred.

Perdit officium suum.] *Prodit*, * Freher. *Parerg. II. 13.* [in Thes. Otton. Tom. I. p. 922.] male; nec bene explicat. add. Gronov. *Obs. III. 20.*

L. II.

ULPIANUS *lib. I. ad Sabinum.*] Junge *l. 20. qui test. fac. poss. l. 7. de honor. possessionib.* Facit Livius, XXXIV. 3.

Officiis] *L. 175. h. t.* Vid. Jac. Gothofred. ** *h. & ad d. l. 175.*

Civilibus] *Quae & virilia † dicuntur. l. 2. §. 1. ad SCtum Vellej.* Columell. *Praefat. Lib. XII.* Non

* Emendationem Freheri probat Gruterus *ad Liv. I. 13. §. 5.* Est horum verborum perpetua confusio. Ovidend. *ad Sueton. in Tiber. cap. 54.*

** Secundum quem *hic* non agitur de *his officiis*, de quibus in *d. l. 175.*

† Recte quidem, vid. *l. 1. §. 5. de postuland. & l. 18. Cod. de Procuratorib.* Sed secundum Jac. Gothofred. huc non pertinet *l. 2. §. 1. alleg.* ubi, ut putat, officium *virile* non est officium *civile*, sed quod requirit *constantiam animi virilis*. Nec aliter Clar. Noodt. *ad Tit. Pand. ad SCtum Vellej. vs. Ait Senatus &c.*

Non autem semper haec *publica*;* sed in coetibus virorum peraguntur. Vid. Jac. Gothofred. *h.* add. l. 12. de edend. Officia civilia domesticis opponit Celsus, de Re Medic. I. 2.

Remotae sunt.] Arnob. *Adv. Gentes, Lib. VII. p. 247.* Immo quid feminarum genus, quas ab negotiis publicis conditio fragilitatis exceptit? Philo de *Special. Legib.* [edit. Thom. Mangey, *Vol. II. p. 327.*] Lamprid, *Heliogab. cap. 4. 12. 18.* Volebant has domos servare, Pricaeus ad *Epist. Pauli ad Titum. II. vs. 5.* Sic & Graeci. Vid. Schoiaft. *Sophocl. ad Oedip. Tyrann. vs. 351. ***

Et ideo nec Judices esse possunt,] Selden. de *Jur. Nat. & Gent. VII. 6.*

Nec magistratum gerere,] Livius XXXIV. 7. Senec. de *Consolat. ad Helviam matrem, Cap. XIV. Feminis honores non licet gerere.*

Nec postulare,] Juven. *Sat. II. vs. 51. seq.*

*Num quid nos agimus causas, civilia jura
Novimus, aut ullo strepitu fora vestra movemus?*

Nec

* Officia civilia itaque & publica differunt. Nempe publica sunt, quae cum publica auctoritate exercentur: quorum pertinent exempla in Lege, *judicem*, scil. pedaneum, *esse*, & *magistratum gerere*. Civilia vero sunt, quae, licet privata auctoritate expendantur, tamen transiguntur, vel in civitatis judiciorum conspectu: quorum referenda exempla, *postulare pro alio*, id est, *Advocati munere fungi, pro alio intervenire*, in judiciis scil., *procuratores judiciales existere*: — Vel certe privatim in coetus alicujus virorum conspectu: quorum pertinet, *feminam testem esse non posse in testamento*, &c. Quorum postremorum officiorum occasione Ulpianus proprie hanc regulam concinnavit. Ita Jac. Gothofredus *h.*

** Add. Merill. *Obs. V. 1.*

*Nec pro alio intervenire,] Ut Procuratrices & Cognitricas. * Jac. Gothofred, h. & ad l. 5. Cod. Theod. de Cognit. & Procurat. [Tom. I. p. 170.] De quo dubito ob sequentia.*

..Nec procuratores existere.] Sic defensor de foemina in l. 2. §. 5. ad SCtum Vellej. Casaubon. ad Trebell. Pollion. XXX. Tyrann. cap. 31. Aliter paulo Servius ad Virgil. Æneid. XII, vs. 159 Add. Festum voc. auctor. ibique Comm.

§. 1.

*Item impubes omnibus officiis civilibus debet abstinere.] Bynkersh. Obs. VI. 17. p. 223. impubes intelligit, qui plenissime puberes non sunt, id est, annum aetatis XVII, nondum impleverunt. ***

L. III.

* Proprie Jac. Gothofred. intelligit operam quamdam judicialem, cognitoriae & procuratoriae similem: uti v. gr. aliquam defendere. add. Brisson. de Verb. signific. voc. intervenire: quo sensu his verbis intellectis, nullam videntur sequentia difficultatem movere. De Cognitoribus Titulus est apud Paul. in Sent. I. 2.

** Mea quidem sententia, minus recte. Agit enim Ulpianus hic proprie de testimonii ditione in testamentis, vid. Jac. Gothofred, h. a qua arcentur quidem impubes. vid. §. 6. Instit. de testam. ordinand. id est, minores XIV. annis; unde pro impubere pupillum dixit Ulpian. in Fragm. Tit. XX. §. 7. non vero qui eam aetatem impleverunt. Proinde, si impubes hic intelligendi forent, qui nondum sunt plene puberes, Ulpianus sub regula sua non comprehendisset exemplum, cujus occasione tamen regulam concinnavit. Ceterum, licet dicat Jctus, *impubes omnibus officiis civilibus abstinere debere*, save tamen, inde concludas, ergo qui majores XIV. annis

L. III.

IDEM lib. III. ad Sabinum.] Junge l. 4. de adq. vel omitt. hered. Jac. Gothofredus refert ad servum pupilli heredem institutum, qui pupillus circa aditionem, ac repudiationem nihil potest. *

Ejus est non nolle, qui potest velle.] Facit Senec. de Benefic. II. 18. Si vis scire, an velim, effice, ut possim nolle. & ibid. VI. 21. Sciam, inquit, solem ac Lunam nobis velle prodesse, si nolle potuerint. &c.

L. IV.

IDEM lib. VI. ad Sabinum.] Junge l. 6. §. 4. de adq. vel omitt. hered. Add. l. 74. §. 2. eod. Jac. Gothofred. b.

L. V.

PAULUS lib. II. ad Sabinum.] Junge l. 9. de adq. vel omitt. hered.

L. VI.

ULPIANUS lib. VII. ad Sabinum.] Junge l. 24. de adq. vel omitt. hered. l. 2. si quis omiff. causf. testam. l. 8. de mortis causf. donat.

Non vult heres esse, qui ad alium transferre voluit
here-

XIV. annis sunt, ad quaelibet officia styllta gerenda admittuntur: tale enim argumentum a contrario, ut ajunt, neque hæc, neque minus aliis in locis in Responsis Veterum jCtommã procedit.

* De hujus Legis lectione & sententia hæc egit Marckart, Probabil. recept. lection. Jur. Civ. Part. 1. p. 27. sequ. Vid. & Hoffman. Melvian. ad Pand. Dig. XXXII. §. 6.

hereditatem.] Faber *de Errorib. Pragmatic. Dec. 70. err. 9.*, accipit de eo, qui hereditatem cedit: de quo Ulpian. *in Pragm. Tit. 19. [§. 12. & seqq.]* Quod mihi dubium.

L. VII.

POMPONIUS *lib. III. ad Sabinum.*] Agens de *adquirenda hereditate.*

Jus nostrum non patitur &c.] Aliud saepe in *Statutis.* Vid. Sande *Decis. IV. 8. 9.*

Earumque rerum naturaliter inter se pugna est &c.] Juxta *mores Romanorum.* Grotius *de Jure Belli ac Pacis, II. 12. §. ult.* Sic *l. 9. §. 7. de pecul.** Cicero *de Inventione, II. 21.* *Unius enim pecuniae plures dissimilibus de causis heredes esse non possunt, nec unquam factum est, ut ejusdem pecuniae alius testamento, alius Lege heres esset.*

L. VIII.

IDEM *lib. IV. ad Sabinum.*] Junge *l. 5. unde cognati. Add. l. 2. eod.*

L. IX.

ULPIANUS *lib. XV. ad Sabinum.*] Junge *l. 14. in fin. de Legat. I.*

Semper in obscuris, quod minimum est, sequimur.] Late Cyriac. *Controv. 153. ***

L. X.

* Add. Schulting. *Thefib. Controv. Dec. 55. §. 7.* Laut Marckart. *Interpr. recept. Jur. Civ. leñion. II. 24. p. 324. seqq.* Vid. & Clar. Jac. Voorda, *ad L. Falcid. Cap. XI. num. 3. p. 262. seq.*

** Add. Averan. *Interpret. Jur. IV. 17.*

L. X.

PAULUS *lib. III. ad Sabinum.*] Junge l. 18. de usufruct. add. l. 69. eod.

Secundum naturam est, commoda cujusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda.] Facit l. 13. §. I. Commodati vel contr. Quintilian. Declam. 361. An jacturam debeo sentire, accessionem non debeo? & contra, Terent. Hecyr. V. 3. in fin.

Multa ex quo fuerint commoda, ejus incommoda æquum est ferre.

Dio Cass. *Histor. Lib. XXXVIII. p. 72.* — Modò utrumque ex eadem ratione & causa oriatur. Cyriac. *Controv. 688. num. 49. seqq.* & de contrario, *Controv. 689. num. 120. seqq.*

Commoda--incommoda.] Utraque in rebus humanis occurrunt. Themist. *Orat. XXII. p. 267.* * Et absurdum, in accusanda vel probanda re, alterius tantum meminisse. Cicer. *de Legib. III. 10.*

L. XI.

POMPONIUS *lib. V. ad Sabinum.*] Junge l. 6. l. 14. quib. mod. usufr. vel usus amitt. Graeci in *Addend. Tom. I. Basilic.*

Id, quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest.] Facit Cicer. in *Topic. Cap. IV. Quod enim semel testamento alicui datum est, id ab eo invito, cui datum est, auferri non potest.* &c. Add. Quintilian. *Declam. XIII. 8. Profecto quid-*

* Ubi senarium adfert Poëtae, pronuntiantis bonum & malum ex eadem radice nasci: de quo monuit noster Wytenbachius, *Animadv. in Plutarchum de Sera Num. vindicta. p. 48.*

quidquid jure possidetur, injuria aufertur. &c.
 Dion. Chrysoft. Rhodiaca p. 325. Κοινὸν δ' εἶναι ἐπὶ
 πάντων ἄρχεται δίκαιον, τὸ πάντα ἴσα δίκαιως τὴν ἴλασιν, ἢ
 ἐν καθάπαξ τύχη λαβῶν, ἢ ἐν εἰς τὴν αὐτὴν χεῖρσιν, — βεβαίως
 ἔχειν, καὶ μηδὲν ἀφαιεῖσθαι. Communis igitur in omni-
 bus praescripta est aequitas, qua omnia quae quis juste
 accepit, cujusque semel nactus est possessionem, etiam
 in aliquod certum tempus, — firmiter retinet, atque
 a nemine auferrī debent.

L. XII.

PAULUS lib. III. ad Sabinum.] Junge l. 5. §. 15. de usu & habit. & add. l. 12. §. 2. eod. Jac. Gothofred. h.

Interpretantur] Interpretamur Al. & Basilic. etsi passivè etiam interpretantur accipi possit.*

L. XIII.

ULPIANUS lib. XIX. ad Sabinum.] De Legatis agens. Junge l. 4. quando dies Leg. vel fideic. ced. l. 20. ad Sctum Trebellian.

Non videtur cepisse, qui per exceptionem a petitione removetur.] Casum ponit ex l. 12. §. 2. de inoffic. testam.; vel quod ante diem, etsi acceptet, tamen non transmittat,** Jac. Gothofred. h.: quod non placet; uti nec id, quod dein ponit.

L. XIV.

* Add. Marckart. Probab. recept. lectio. Jur. Civ. Part. I. p. 79. & Duker. de Latinit. Vert. Jctor. p. 334.

** Veluti legatum mihi est in diem, nunc, licet in antecessum testatus sim, me velle Legatum die existente acceptare, tamen non possum illud transmittere, si ante diem existentem,

L. XIV.

POMPONIUS *lib. V. ad Sabinum.*] Agens de Legatis.

In omnibus obligationibus,] *Stipulationibus, Legatis,* &c. l. 12. l. 14. *de verbor. obligat.*

Praesenti die debetur.] M. Senec. *Controv.* III. 5.

L. XV.

PAULUS *lib. IV. ad Sabinum.*] Junge l. 72, *de Legat.* 3. Add. l. 71. 73. 74. *eod.**

L. XVI.

ULPIANUS *lib. XXI. ad Sabinum.*] Junge l. 39. §. 2. *de Legat.* 1. Jac. Gothofred. *h.*

Ima-

rioriar. Similiter, si legatum mihi est in diem, non possum illud alii legare, si dies me vivo non extiterit. Ratio in utroque casu secundum Jac. Gothofredum est, quoniam *non cepisse videor id, cujus dies, aut conditio non existit: a cujus videlicet petitione per exceptionem removerer.* Sed minus recte, uti bene observavit Schultingius: Vera ratio enim est, quoniam dies Legati, in diem incertum relicti, non cedit ante diem existentem. Vid. l. 21. & 22. *pr. quando dies Leg. vel Fideic. ced.* Proinde ante diem existentem plane nulla est petitiō; neque adeo etiam *proprie* usu venit exceptio. Vid. *pr. Instit. de exceptionib.*

* Pertinet itaque regula *h. l.* proprie ad *Legata*, eaque definitur, Legato *suorum*, veluti servorum, fundorum &c., etiam eos comprehendi, quos testator *pignori vel hypothecae* dedit: quoniam *is, qui actionem habet* &c. Neque adeo obstat l. 204. *eod.* quae de *commodo possessionis accipiendae* est. Vid. Jac. Gothofred. *h.* & ad d. l. 204.

Imaginaria venditio non est pretio accedente.] Vid. Pinel. *ad l. 2. Cod. de rescind. vendit. P. I. C. 2. num. 28. & 29.*

L. XVII.

IDEM *lib. XXIII. ad Sabinum.*] Junge *l. 10. l. 12. quand. dies legat. vel fideic. ced.*

Cum tempus in testamento adjicitur, &c.] Graeci in *Addend. Tom. I. Basilic.*

Sicuti in stipulationibus promissoris gratia tempus adjicitur.] Vid. *Sande Decif. III. 16. 1. **

L. XVIII.

POMPONIUS *lib. VI. ad Sabinum.*] Junge *l. 13. quando dies legat. vel fideic. ced.*

Nam & sub conditione stipulantes, omnimodo eis adquirimus, &c.] Ratio est in *l. 26. de stipulat. servor.*

Potestate domini] *Vox domini non debet deleri, ** de servo enim agitur.*

PAULUS.

Si filius familias sub conditione stipulatus &c.] Hue translatum ex *l. 78. de verbor. obligat.*: male, cum hic regulae ex *libris ad Sabinum* referantur, & quidem de *Legatis*. Jac. Gothofred. *h. Augustinus*
Emend.

* Add. Ant. *Fabrum Conject. XV. 3. num. 13. seqq.* Ubi differentiam aliquam observat inter ea, quae *ex testamento*, & ea, quae *ex stipulatione* in diem certum debentur.

** Quod vult Hotomann. *Obs. V. 2. in fin.* Vid. Dion. Gothofred. *in not.* Neque pro *domini* legendum demum cum Ant. *Fabro Conject. XV. 7. num. ult.* Vid. Jac. Gothofred. *h.*

Emend. III. 1. [in Thef. Otton. Tom. IV. p. 1497.]
docet, haec esse spuria.

L. XIX.

ULPIANUS *lib. XXIV. ad Sabinum.*] Junge
l. 14. §. 2. quand. dies legat. vel fideic. ced. Jac.
Gothofred. *h.*

§. 1.

*Non solet exceptio doli nocere his, quibus voluntas
testatoris non refragatur.*] Casum ex eadem *l. 14.*
§. 2. ponit Jac. Gothofredus, quando pater Lega-
tum, filio relictum, petit, quod potest, nisi aliud
jusserit testator. *

L. XX.

POMPONIUS *lib. VII. ad Sabinum.*] Junge
l. II. de manum. testam. l. 44. de fideic. libertat.
Quotiens dubia interpretatio libertatis est, &c.]
Et dubium, an illa competat. Jac. Gothofred. *h.*
Ergo nihil mutandum, ** Pone, servo libertatem
in

* Jac. Gothofredus proprie casum ponit, quando heres Le-
gatum, filiofamilias relictum, ipsi filio solvir, quod potest,
si voluntas testatoris non refragetur, veluti si testator nomina-
tim jusserit, ipsi filio solvi. Addit tamen Gothofredus, posse
hujus §. speciem forte melius poni in Tractatu de *adimendis
Legatis*, de quibus etiam egit Ulpianus *lib. XXIV. ad Sabi-
num.* Vid. *inscriptionem l. 3. de adim. vel transfer. Legat.*
Et haec videtur quoque esse sententia Pothierii, qui hanc
Legem illustrat exemplo *l. 34. §. 1. de auro arg. legat.* *

** Notat P. Fabrum, qui pro *libertatis* reponit *voluntatis*,
Vid. Dion. Gothofred. *in not.* Ceterum de *Favore libertatis*,

in testamento datam esse, & postea in eodem testamento eundem alii legari. *

L. XXI.

ULPIANUS *lib. XXVII. ad Sabinum.*] Casum ponit Jac. Gothofredus ex l. 3. §. 15. in fin. de statu liber.

Non debet, cui plus licet, quod minus est, non licere.] Non procedit in iis, quae strictae sunt interpretationis. l. 7. §. 3. de reb. eor., qui sub tut. vel cur. sunt &c. ** nec in correctoriis. Cyriac. *Constr.* 23. num. 22. *seqq.*

L. XXII.

IDEM *lib. XXVIII. ad Sabinum.*] Junge l. 7. pr. & §. 2. de oper. libertor. l. 33. de jurejurand.

§. 1.

Generaliter probandum est, &c.] Egit hic Ulpianus de *Contractibus*, in specie de *emtionem venditionem*. Junge l. 45. de *recept. qui arbitr. recep.* maxime l. 7. de *contrah. emt.* & l. 17. de *verbor. obligationib.*

L. XXIII.

deque multis privilegiis illi in Jure datis (quorum causam e Stoicorum Philosophia quidam repetunt. Vid. Merill. *Obs.* I. 15. & Eckhard. *Hermen. Jur.* I. 4. §. 141.) elegans Dissertatio est A. G. van Meurs, *Lugd. Batav.* 1783.

* Conf. l. 10. §. 1. de *manum. testam.*

** Neque in his, quae a Lege specialiter deferuntur. Scip. Gentil. de *Jurisdic.* III. 20. *Oper. Tom. III. p. 237.* Add. Jac. Gothofred. *h.*

L. XXIII.

IDEM lib. XXIX. ad Sabinum.] Agens de *adminiculis Contractuum*. Jac. Gothofred. h. Junge l. 10. 12. 14. de *furtis*. l. 10. 12. *commod. vel contra*.

[*Contractus*] Late, uti l. 20. de *Judiciis*. Add. d'Avezan. de *Contractib. cap. 2.* [in Thes. Meerman. Tom. IV. p. 7. *seqq.*] qui de *hac Lege* agit cap. 26. & *seqq.* *

[*Venditum*,] Jac. Gothofred. putat accipiendum de *levissima culpa*, ob l. 14. *pr.* & §. 1. de *furtis*, quae ex *hoc libro* est. Sed *custodia* illic aliter potest accipi. Idem huc adducit l. 1. §. 1. de *peric. & comm. rei vend.* quae ex Ulpiani libro XXVIII. ad Sabinum est, & sic l. 36. de *action. emt.* l. 35. §. 4. de *contrah. emt.* l. 2. §. 1. de *peric. & comm. rei vend.* l. 3. *eod.* quae fane magis clarae sunt. Aliter tamen Ulpianus l. 5. §. 2. *commod. vel contra*.

[*Pignori acceptum*,] De *levissima culpa* teneri creditorem, velle Ulpianum, putat Jac. Gothofredus, adducens praeter alia l. 19. *Cod. de pignorib. & hypothec.* l. 13. §. 1. de *pignorat. act.* quae tamen non potest hoc velle: & l. 22. *in fin. eod.* l. 14. *eod.*

* In eodem Thes. Meerman. Tom. III. p. 483. & *seqq.* existant quoque *Recitationes ad h. l.* Gulielmi Prousteau, Antecessoris Aurelianensis. Egerunt de hac Lege & alii, uti P. Burgius, *Electior. Cap. XII.* in Thes. Otton. Tom. I. p. 330. *seqq.* Reinoldi *Dissert. ad h. l.* in *Opusc. ejus* p. 303. *seqq.* Marckart. *Probab. recept. lect. Jur. Civ. Part. I.* p. 90. *seqq.* haec plures commemorem.

ead. l. 8. Cod. eod. nihil tale evincunt, & contra-
rium. *l. 18. D. eod. l. 5. §. 2. commod. vel contra,*
quae est ipsius Ulpiani, & Modestinus in *Collat.*
Leg. Mosaic. & Roman. Tit. 10. §. 2. & non vi-
deo, auctores *hic* dissensisse, etsi non eodem modo
semper loquantur.

Locatum,] In qua *levissimam culpam* praestandam
juxta Ulpianum, vult Jac. Gothofred., qui tamen,
hoc regulariter procedere, non probat.

Item dotis datio,] In hac non ostendit Jac. Gotho-
fredus, voluisse quosdam praestandam *culpam le-*
vissimam: quod tamen opus fuerat, siquidem illa
in his quidem de omnibus praemissis accipienda
essent.

Tutela,] Et in hac Veteres variasse, & Ulpia-
num voluisse *levissimam culpam* praestandam esse,
non probat Jac. Gothofredus.

In his quidem & diligentiam,] Basilic. *in vobis §*
& in quibus. Vulg. & Rob. Steph. *quidam*: quod
non damnum, quidquid dicat Jac. Gothofredus. *

Legem

* Vulgatam lectionem sequuntur etiam Prousteau, *loc. cit.*
cap. 23. Gilb. Regius, *Enantiophan. Jur. Civ. l. 19.* in
Thes. Otton. *Tom. II. p. 1489.* item Reinold. *diß.*
Diff. §. 4. qui existimat, vitium ortum esse ex *siglis* Veterum.
Sed Florentinam lectionem defendere conatur Marckart. *loc.*
cit. p. 96. seq. qui verba illa *in his quidem & diligentiam*
refert ad proxime praecedens *negotia gesta*, & sic quoque
Pothier. *in not. ad h. l.* Equidem Schultingio aliisque, qui
vulgatam tuerentur, facile concedo, non posse Florentinam lec-
tionem hac ratione defendi, quod in omnibus illis negotiis,
quae Ulpianus antea memoraverat, *diligentia*, seu *culpa le-*
vissima praestanda sit, vel saltem Jcti hac in re variaverint.

Sum-

Legem enim contractus dedit:] Inde haec pacta dicuntur *Leges & vimos*. Vid. Fabrot. ad Cujac. Para-

Summo jure Jac. Gothofredo, hoc statuenti, contradixerunt Schultingius aliique, uti Reinold. *di&. Diss. §. 11. & seqq.* Attamen, ut verum fatear, plura quoque *vulgatae lectioni* videntur obstare. Nam 1mo. quidem non tantum *Florentiæ* legitur *quidem*, sed conspirant quoque Graeci in Basilic. *ἢ τῶν δὲ &c.* 2do. Si legamus *quidam*, nullam rationem video, quare Ulpianus illa verba *in his &c.* eo loco posuerit: quae tunc potius subjicere debuisset verbis *rerum communio*, omittis, quae sequuntur, *& dolum & culpam recipit*. 3^{io}. Non videntur illa verba *in his &c.* commode referri posse ad omnia exempla, quae praecedunt; quod tamen si *quidam* legamus, necesse est: quoniam satis manifesto Jctus novam quasi periodum incipit a verbo *item*, quae clauditur verbis *& dolum & culpam recipit*; saltem post vocem *diligentiam* pone-
re (.) vel (:) & illa *& dolum & culpam recipit* referre ad sola verba *societas & rerum communio*, hoc quo pacto satis commode fieri possit, non intelligo, licet ita praeire videantur Graeci in Basilic., verba haec vertentes ἢ ἰ καταρία &c. Sensus enim tunc crit, in *societate & rerum communione* non praestari *diligentiam*, sed tantum *dolum & culpam*. Sed si *diligentiam* intelligas eam, quam requirit cujusque contractus natura, quae nonnullorum opinio est, tunc etiam in *societate* praestanda est *diligentia*. Vid. l. 72. *pro socio* & §. ult. *Instit. de societas*. Si vero *diligentiam* hic sumas sensu excellentiori, pro ea scilicet, quae opposita est *culpaevissimae*, quod lubens concedo, quare tunc, quaevo, Ulpianus de sola *societate & rerum communione* negavit, haec negotia *diligentiam* recipere, cum idem quoque verum sit de pluribus aliis negotiis, ante ab ipso memoratis, veluti *venditione, locatione, tutelis &c.* Immo, quare hoc Jctus ma-

Paratitl. ad Tit. Cod. de pactis int. emt. & vend.

com-

gis negavit de societate, quam de dotis datione, cum utrobique eadem diligentia praestanda sit; ea nempe, quam socius vel maritus in propriis rebus adhibere solet. Vid. d. l. 72. & d. §. ult. Instit. junct. l. 24. §. 5. solut. matrimon. & l. 17. pr. de Jure dot. Denique 4to. vulgatae lectioni, mea quidem sententia, graviter obstat, quod, si eam sequaris, doctrina Ulpiani, contra morem Veterum Jurisconsultorum, vaga admodum sit & indefinita, cum incertum maneat, ad quaenam igitur negotia *ad quidam* referendum sit. Immo, nullus, quod sciam, in Jure locus est, ubi Veteres ita loquuntur, in quibusdam contractibus diligentiam, seu culpam levissimam praestari. Sed si talis diligentia praestanda veniat, tunc illud ad unumquodque negotium diserte monent. Ratio inde mihi videtur repetenda, quod Veteres non, uti nos solemus, tres classes contractuum fecerunt, sed duas tantum, nempe eorum, qui *dolum tantum*, & eorum, qui *dolum & culpam* recipiunt: ita Ulpianus hic, ita & in l. 5. §. 2. commod. vel contra. An autem in nonnullis eorum contractuum quoque *diligentia* (sic enim loquebantur Veteres: *culpa levissimae* nusquam mentio, nisi in l. 44. pr. ad Leg. Aquil.) praestanda sit, alia quaestio est, quam *separatim* tractarunt, & ad unumquodque negotium, in quo ea usum habere posset; eodem plane modo, uti illam quaestionem, an & in quibus contractibus *custodia* est praestanda. Hinc, ni fallor, lucem quoque capit vexatissima illa l. 13. §. 1. de pignorat. act. quae etiam Ulpiani est, & ubi ait: *venit autem in hac actione (pignoratitia scil.) & dolus & culpa, ut in commodato &c.* Sensus, me judice, non alius est, nisi hic: *pignus* aequae ac *commodatum* pertinere ad eam contractuum classem, in quibus & *dolus & culpa* praestatur; proinde *pignus* non magis, quam *commodatum*, pertinere ad eam contractuum classem, in quibus *dolum tantum* praestatur. Sed, ut in utroque

illo

composit. & Legibus, sive Juri praestare. Vid. Cujac.

illo contractu, vel alterutro, *diligentia* quoque praestanda sit, alia est quaestio, de qua in Lege nihil monetur: licet, cum Jctus *hic* accurate doceat, quid in *pignore* praestandum veniat, vel non, ex ejus silentio de *diligentia*, merito colligi possit, in *pignore diligentiam* non praestari: unde tamen nihil potest concludi ad *commodatum*: de quo, cum Jctus hunc contractum tantum *exempli gratia* adferat, non, nisi absurdè, *hic* plus monuisset.

Vehementer itaque dubito, an *vulgaræ* cedere debeat *lætio Florentina*, quæ præterea auctoritate Basilicorum confirmatur, quæque si non commodiorem, saltem aequè commodam interpretationem admittit, si cum Marckarto verba illa, in *his quidem & diligentiam*, referamus ad proxime præcedens *negotia gesta*: quod utro fiet, si Legem ita interpungamus: *Contractus quidam dolum malum duntaxat recipiunt, quidam & dolum & culpam. Dolum tantum, depositum & precarium. Dolum & culpam, mandatam, commodatum, venditum, pignori acceptum, locatum: Item dotis datio, tutelae, negotia gesta (in his quidem & diligentiam) societas & rerum communio & dolum & culpam recipit. Sed, nonne paulo durius est, primum dicere, in his quidem & diligentiam, & deinceps & dolum & culpam recipit? Fateor, Jctum rectius locutum fuisse, si ita dixisset: Item & dolum & culpam recipit dotis datio, tutelae &c. Sed Ulpianum non semper tam accurate loqui, quin aliquando verborum ordinem turbet, aliis exemplis docuit Auctor *Obs. Jur. Ciu. Cap. VII. p. 40.* Forte Jctus, cum hanc periodum inciperet, de illo additamento nihil cogitavit, sed, uti ante factitaverat, sic quoque nunc voluit tantum alia adhuc exempla referre negotiorum, quæ & dolum & culpam recipiunt. Scripsit igitur: *Item dotis datio, tutelae, negotia gesta*, ad quod exemplum ubi pervenerat, paululum subicit, & c.*

Cujac. in Comm. ad l. 1. D. de pactis.

Con-

rapida monendum putavit, in his quidem & diligentiam, intellige praestari placuit, aut simile quid: nisi illud referre malis inter exempla turbatae constructionis, cujusmodi plura Jcti Veteres, aliquando magis ad rem, quam ad verba, attendentes, commiserunt. Vid. Franc. Rygerbos, *Obs. Jur. Rom. Cap. III.* — deinde perrexit scribere *societas* &c. Fateor tamen hanc superesse difficultatem, quod non satis appareat ratio, quare Ulpianus de *solis negotiis gestis* monuerit, in iis & diligentiam praestari, cum tamen & alios memoraverit contractus, in quibus ea praestanda sit, *mandatum* puta & *commodatum*. Sed, praeterquam quod similis, ut supra apparuit, difficultas moveri possit contralectionem *vulgatam*, praeterea probe tenendum, Ulpianum in eo tantum esse, ut recenscat exempla contractuum, in quibus & *dolum* & *culpa* praestatur: cum itaque ad exemplum *negotiorum gestorum* quasi in transitu monuisset, in his & diligentiam praestari, forte non existimavit necesse, propterea in iis, quae ante jam scripserat aliquid mutare; forte etiam ideo, quod de *commodato* paulo ante idem jam docuisset. vid. l. 10. & 12. *commod. vel contra. & mandatum* existimaverit; facile hac parte sub *negotiis gestis* comprehendi posse. Ceteram si cui neque haec interpretatio sufficiat, existimetque, verba illa in his *quidem & diligentiam* non esse ipsius Ulpiani, sed ab aliena manu profecta, sive a Triboniano, sive, dum forte margini adscripta essent, temere textui inserta, is, licet lubens agnoscam, tali crisi non facile utendum, *hic* tamen me non valde adversarium habebit: certè ad disputationem Jcti nihil faciunt, qui non in eo est, ut doceat, an & in quibus contractibus *diligentia* praestanda sit, de qua non magis *hic* est sollicitus, quam de altera illa quaestione, quinam contractus *custodiam* recipiant; sed ut doceat, quinam contractus *dolum malum duntaxat* recipiunt, quinam *dolum & culpam*. Cum tunc

Contractus dedit.] Rob. Steph. contractui.*

L. XXIV.

PAULUS lib. V. ad Sabinum.] Junge l. 4. de action. emt. vend.

L. XXV.

POMPONIUS lib. XI. ad Sabinum.] Junge l. 27. l. 29. de evictionib. Jac. Gothofredus casum ponit ex d. l. 29. §. 1. Speciem tamen, quam dat,** nequa-

tunc in seqq. addat, haec ita esse, nisi alter convenerit: veluti si convenerit, ut in deposito quoque culpa praestetur; vel e contrario in mandato dolus tantum.

* Hoc quoque mavult Jac. Gothofred., sed non opus. Vid. Marckart. loc. cit. p. 99. seq. Ceterum paulo inferius in Lege dicitur: *mortes, quaeque sine culpa accidunt.* Sed Basilic. habent, *ἡ τῆς κατὰ τὴν φύσιν θανάτου* unde Graecos legisse *morte, quae &c.* conjicit Leunclav. Notat. II. cap. 137. in Thef. Otton. Tom. III. pag. 1532.

** Species, cui Jac. Gothofred. *hanc Legem* aptat, haec est. Emi a te rem aliquam, quae tibi praestita est ex obligatione naturali, & duplum a te stipulatus sum, si res ea mihi evincatur: Postea rem illam culpa vel sponte desii possidere, & sic ad veterem dominum, *naturaliter* obligatum, res reversa est: adversus hunc ejus rei nomine ago, sed iudicio succumbo: non possum ego hoc casu dupli nomine adv. te agere, aut saltem, si agam, tutus eris opposita doli exceptione. Sed 1mo. quidem ipsa species d. l. 29. §. 1. a Jac. Gothofredo non satis recte videtur proposita: nullus enim, quod sciam, casus est, quo res, ex obligatione naturali tradita, ita ut resineri possit, non simul transfret in dominium accipientis, adeoque, si amissa sit, non posset vindicari. Rectius

nequaquam probo. An non posset intelligi melius, si ponatur casus ex l. 17. eod.?

Plus cautionis in re est, quam in persona,] Graeci in *Addend. Tom. I. Basilic.*

L. XXVL

quis igitur, mea sententia, illud in *dist. Log. si possidero, retinere potueris* &c. accipitur de re, *praescriptio* a venditore acquisita, quae olim quidem *exceptionem*, non vero *reivindicacionem* tribuebat: sicuti nec Jure novo semper *praescriptio longissimi temporis*. Vid. l. 8. §. 1. *Cod. de Praescript. XXX. vel XL. anni*. Deinde, non recte ex *hac Lege* exemplum petitur regulae nostrae. In illa enim Lege de casu agitur, quo *culpa* ipsius emtoris res evicta est: quando cessat evictionis praestatio. Vid. l. 56. §. 3. *de evictionib.* Proinde eo casu *nihil* cautionis est in persona. Sed regula dicit, *PLUS cautionis est in re, quam in persona*; ergo ponit, *aliquam* cautionem in persona esse. Longe rectius igitur Schultingius exemplum peti vult ex l. 17. eod. ubi casus est, quo quis venderat & tradiderat rem alienam, sed cujus dominium postea erat nactus, veluti domino. heres factus: Hoc casu si venditor rem istam vindicet, potest emtor eligere, utrum rem retinere malit opposita *doli exceptione*, an vero eam restituere & adversus venditorem agere evictionis nomine. Prius autem illud emtori merito conceditur, quoniam dolo facit venditor, petens rem a se venditam & traditam, & quoniam interest emtoris, rem retinere, cum *plus cautionis sit in re, quam in persona*, id est, quoniam commodius est emtori rem retinere, quam eam restituere, & postea adv. venditorem *evictionis* nomine agere. Ceterum, licet forte haec regula ad hanc vel similem speciem proprie pertineat, non dubium tamen, quin ea etiam pluribus aliis casibus aptari possit. Vid. Pothier. in not. ad h. l.

L. XXVI.

ULPIANUS *lib. XXX. ad Sabinum.*] Junge
l. 14. l. 16. *pro socio.* l. 43. *famil. ercisc.*

*Qui potest invitit * alienare &c.*] Ut socius suam
partem. Jac. Gothofred. *h.*

L. XXVII.

POMPONIUS *lib. XVI. ad Sabinum.*] Agens
de pactis dotalibus, & rei uxoriae actione. Junge l. 9.
de pact. dotal. l. 8. de act. rer. amot. l. 11. 16. 18.
*salut. matrim. ***

Nec ex solemn. jure] id est, civili. Cujac. &
Jac. Gothofred. *h.* †

Privatorum conventionem quicquam immutandum est.] *Conf.* l. 12. §. 1. l. 5. *de pact. dotal.*

Quamvis obligationum causae &c.] id est, quae
sunt de contractuum natura externa, & praestatio-
nes, quae moris sunt & consuetudinis. Jac. Gotho-
fred. *h.* qui & addit illa, de quibus l. 44. *de oblig.*
& *action.* Vinnius *de Pactis, cap. 9. num. 5.* in-
telligit *adminicula.* Strictius vero Clar. Noodt. *de*
Pact. & transact. cap. 19., ut prior.

Nisi tunc, cum &c.] Clar. Noodt. *dict. loc. nec*
§, cum &c.

Cum inchoatur actio] Quae alioquin non nasce-
retur,

* Hoffmann. *Meletem. ad Pand. Diff. XXXII. §. 6. in fin.*
invitit alienare, i. e. invitit aliis alienare. Sed non
necesse: praeterquam quod talis *geminatio* mihi semper su-
specta visa est.

** Vid. Schulting. *ad Paul. Sentent. I. 1. §. 6. not. 15.*
in fin.

† Add. Schulting. *in Enarr. Tit. Pand. de Pactis §. 27.*

retur, nisi addito tali pacto: & hoc de illis, quae privati sunt arbitrii. *

L. XXVIII.

ULPIANUS *lib. XXXVI. ad Sabinum.*] Junge *l. 33. de Jure dot.* ubi emendanda *inscriptio.* **
Divus Pius rescripsit, &c.] Haec non est *regula Juris veteris, sed constitutio.*

L. XXIX.

PAULUS *lib. VIII. ad Sabinum.*] Agens de *tutelis.* Jac. Gothofredus ponit *casum ex l. 9. §. 5. de auctorit. & consens. tut. & curat. †*

L. XXX.

ULPIANUS *lib. XXXVI. ad Sabinum.*] Agens de *actionibus*, quae soluto matrimonio obtinent. Junge & *l. 33. de donat. int. vit. & uxor.*

Nuptias non concubitus,] Quinctilian. *Declam. 247. Nam sicut coitus atque congressus citra jus non efficeret uxorem, ita uxor etiam citra haec manet. &c.* Alia mens Hebraeis. Selden. *de Jure Nat. & Gent. V. 4.*

Sed.

* De postrema parte *hujus Legis* vide & Jan. a Costa, *Prælect. ad Illustr. quosd. Titul. Locaque select. Jur. Civ. p. 317.* ibique Clar. B. Voorda.

** Nempè pro *Lib. VI. legendum Lib. XXXVI.* uti ad *eam Legem* notavit Schulting. Vid. & Jac. Gothofred. *h.*

† Quomodo *regula haec differat a regula Catoniana*, docet Clar. Jac. Voorda, *Interpr. & Emend. II. 22.* Egerunt de hac *regula quoque* Averan. *Interpr. Jur. IV. 22.* & Majani, *Disput. XLIII. §. 2. & seqq.*

Sed consensus facit.] *Pactio conjugalis*, Mornac. ad l. 32. §. 13. de donat. int. vir. & uxori.

L. XXXI.

• IDEM lib. XLII. ad Sabinum.] Agens de stipulatione, *furem non esse*, &c. Junge l. 50. de pactis. l. 31. de evictionib. l. 174. de verbor. signific.

Quod enim impossibile est, neque pacto &c.] Sed id non impedit, quo minus promittatur, *servum furem &c. non esse*. l. 31. de evictionib. Jac. Gothofred. h.

Aut factum,] Dion. Gothofred. in not. *Vulg. pactum.* Sic & Basilic. *

L. XXXII.

• IDEM lib. XLIII. ad Sabinum.] De *adquirendo dominio*, vel *possessione*, agens. Junge l. 41. de pecculi l. 19. mand. vel contra. l. 29. de contrah. emt. l. 23. de adq. rer. domin.

Quod attinet ad Jus Civile, servi pro nullis habentur.] Cassiod. Variar. VI. 8. *Quid enim prius facerent inter servos Jura publica, qui personam Legibus non habebant?* Philostratus de vita Apollonii Tyanensis, VIII. 12. negat, servos habere nomen, ** id est, cognomen. Vid. l. 9. Cod. de liberali causis. Felt. v. pilae. Merrill. Obs. V. 28.

Quod

* Verba haec & alibi confunduntur. Vid. Heinf. ad Ovid. Heroid. Epist. XX. vsi. 18. Add. Bynkersh. Obs. I. 7.

** Haec non satis accurate a Schultingio notata sunt. Non enim Philostratus negat, servos habere nomen; sed tantum dicit, eum, cujus neque nomen, neque parentes, neque ci-

Quod ad Jus Naturale attinet omnes homines aequales sunt.] Philo. *de Specialibus Legibus*, Lib. II. p. 616. [edit. Thom. Mangey, Vol. II. p. 322. *Θιράκοις τύχη μὲν ἐλάττω πικρῆται. φύσις δὲ τῆς αὐτῆς μεταποιῦται τοῖς διακόμοις.* *Famuli fortuna & conditione inferiores sunt heris, natura autem communi pares.*] Chrysof. *ad Ephes. Homil. XXII.* [edit. Eton. 1612. Tom. III. p. 877. *seqq.* De Montfaucon. Tom. XI. p. 165. *seqq.*] Salvian. *de Gubernat. Dei*, III. p. 42. *

L. XXXIII.

POMPONIUS lib. XXII. *ad Sabinum.*] Junge l. 19. l. 22. *de condict. indeb.* l. 21. *ad Scutum Trebell.* l. 29. *de usurp. & usucap.* Egit hic de dominio & possessione.

L. XXXIV.

ULPIANUS lib. XLV. *ad Sabinum.*] Tractans de obligationibus & stipulationibus. Junge l. 42. *pro socio.* l. 4. *de fidejussoribus.*

Ut id sequamur, quod in regione, in qua actum est,

vitas &c. indicari possint, facilius probari servum esse. Locum Philostrati descripsit Merillius *loc. cit.* Ceterum de nominibus servorum plura collegit J. A. Hultman. *Diatriba de Servis binominibus.* Lugd. Batav. 1750.

* Add. Christ. Coler. *Parerg.* cap. 39. in Thef. Otton. Tom. I. p. 386. *seq.* & d'Arnaud. *Diff. de Jure Servorum*, Cap. IV. & *seq.* (Leoyard. 1744.) ubi late docet etiam servos *Juris Naturae* participes esse, & *naturaliter* obligari & obligare.

est, frequentatur.] *Eo tempore.* Faber *Cod. Lib.* IV. *Tit. 7. defin. 21.* Exempla apud Cyriac. *Controv. 523. num. 25. seqq.* Inno inde & verbalatius sumuntur, & omiffa suppleuntur. Leonin. *Conf. XXI. num. 10.*

Ad id; quod minimum est, ridigenda summa est.] Clar. Noodt. *de Foen. & usur. III. 3.** Facit Sande, *Decif. III. 5. 10.* Debet autem hoc capi juxta naturam actus. Cyriac. *Controv. 458. num. 16. seqq.*

L. XXXV.

IDEM lib. XLVIII. ad Sabinum.] Junge *l. 1. de verbor. obligat. l. 8. de acceptilat. l. 2. de novat.* Vid. Raëvard. *h.*

Nihil tam naturale est, quam eo genere quidque dissolvere, quo colligatum est.] Cicer. *de Invent. I. 42.* *Quibus ex locis aliqua res confirmari potest, iisdem potest ex locis infirmari.* Facit Faber *Cod. Lib. I. Tit. 10. defin. 1. not. 2.*

L. XXXVI.

POMPONIUS lib. XXVII. ad Sabinum.] Junge *l. 3. de hered. vel act. vend. Perrenon. Animadv. II. 24.* [in Thef. Otton, *Tom. I. p. 655.*] refert ad *l. 8. §. 1. ad Leg. Aquil.*

Culpa est, immiscere se rei ad se non persimenti.] Puta, exigere pecuniam, hereditati debitam, postquam

* Ubi docet, hoc non pertinere ad usuras in stipulationem deductas sine certo modo: quando nullae debentur, nisi jure novo in casu *Nov. 136. cap. 5.*

quam eam vendideris : unde si illa perierit, venditori perit. Jac. Gothofred. *h. De curiositate hac in parte supervacua*, Rittershuf. *Sacr. Lect.* II. 6.

L. XXXVII.

ULPIANUS *lib. LI. ad Sabinum.*] Agens de *Judiclis*. Junge *l. 13. de Jurisdic. l. 59. de Judic. l. 1. de in lit. jurand. l. 55. de re judic.*

Nemo, qui condemnare potest,] Dion. Gothofred. *in not. Condemnare non potest. Vulg.* Florentina lectio recta est. *

L. XXXVIII.

POMPONIUS *lib. XXIX. ad Sabinum.*] Junge *l. 14. de vi & vi armat. l. 21. quod vi aut clam. Add. l. 1. §. ult. l. 2. l. 3. pr. & §. ult. de vi & vi armat. l. 15. §. 3. quod vi aut clam.* Jac. Gothofred. *h.*

L. XXXIX.

IDEM *lib. XXXII. ad Sabinum.*] Junge *l. 33. de adq. vel amitt. possess.* Casum ponit Jac. Gothofredus in eo, qui rei venditae possessionem, in mora existente venditore, sibi nanciscitur; qui possessionem nanciscitur recte: de quo vide. **

L. XL.

* Vid. de *h. l.* Clar. Noodt. *de Jurisdic. & Imper.* I. 13.

** Ego quoque vereor, ut casus, quem finxit Gothofredus, admitti possit propter regulam juris in *l. 176. pr. h. t.* Vid. & *l. 33. alleg. & l. 5. eod.* Egit de hac regula quoque Majanf. *Disp.* 34. §. 29.

L. XL.

IDEM *lib. XXXIV. ad Sabinum.*] Junge l. 20. de aqua & aq. pluv. arc. & add. l. 19. eod. & casus erit facilis.

L. XLI.

ULPIANUS *lib. XXVI. ad Edictum.*] Junge l. 34. §. 6. & seq. de jurejurand. quo haec Lex proprie pertinet, quod vidit & Merrill. *Obs.* II. 19. & Jac. Gothofred. & res non difficilis. Ceterum haec Lex, ut & Leges sequentes ex libris ad Edictum, melius inter l. 138. & l. 139. fuissent collocatae. Jac. Gothofred. *h.*

Non debet actori licere, quod reo non permittitur.] Nisi ratio sit diversitatis. Vid. Merend. *Controv. Juris* VII. 16.

§. 1.

In re obscura &c.] Junge l. 26. de condict. indebit.

L. XLII.

GAJUS *lib. IX. ad Edictum Provinciale.*] Agens de periculo pluris petitionis, vel solutionis. Jac. Gothofred. *h.* Sed vide, an non possint haec accipi de jurejurando, de quo in ordine Edicti hoc loco Gajus videtur egisse, & quod heres &c. juste recusant. Facit l. 11. §. 2. de act. rer. amot.

Qui in alterius locum succedunt &c.] Graeci in *Addend.* Tom. I. *Baslic.*

Haec ita de herede dicta sunt, &c.] Totam hanc clausulam ad finem usque Legis a Triboniano esse,

putat Faber *de Errorib. Pragmatic. Dec. XXV. error. 7. num. 3.* ubi quaedam carpit.

L. XLIII.

ULPIANUS *lib. XXVIII. ad Edictum.*] Agens de *commodato*, vel *actionibus ex facto alieno*.

Nisi Lex impedit.] A Triboniano haec esse, censet Merill. *Obs. IV. 9.* quem merito Jac. Gothofred. *h.* notat, sed non nominat.

§. I.

Quotiens concurrunt plures actiones &c.] Aliud igitur in *actionibus*; nec debuerit haec a *prioribus* divelli. Jac. Gothofred. *h.*

L. XLIV.

IDEM *lib. XXIX. ad Edictum.*] Junge *l. 7. §. 1. 9. de tributor. action.* ubi *in fin.* haec verba.

L. XLV.

IDEM *lib. XXX. ad Edictum.*] Junge *l. 22. l. 24. de pignor. act. l. 1. 5. 7. depositi.*

Neque pignus,] Sed res esse potest pignoris loco. *l. 13. §. 8. de act. emt. vend.* Add. Cyriac. *Controv. 524. num. 3.*

Neque emtio,] Senec. *de Benefic. VII. 4. Nemo rem suam emit.*

§. I.

Privatorum conventio Juri publico non derogat.] Pone casum ex *l. 4. de pignor. act. l. 1. §. 7. §. 10. depositi.*

L. XLVI.

L. XLVI.

GAJUS lib. X. ad Edictum Provinciale.] Junge l. 6. locat. conduct. l. 49. de furtis. Adde casum ex l. 22. de pignorat. action.*

L. XLVII.

ULPIANUS lib. XXX. ad Edictum.] Junge l. 1. §. 14. depositi. Sic Jac. Gothofred., qui hoc modo defendit inscriptionem; sed obstat §. 1. Labittus in usu indic. Cap. II. §. 23. reponit lib. XXXI.: bene.

Consilii non fraudulenti nulla obligatio est:] Cicero ad Attic. XVI. — Quid debet, qui consilium dat, praestare praeter fidem? Facit huc Ovid. Metam. Lib. XIII. vs. 319.

Non haec sententia tantum

Fida, sed & felix; cum sit satis esse fidelem.

Curtius III. 8. Neminem stolidum consilium capite luere debere. Defuturos enim, qui suaderent, si suafisse periculum esset. Idem in Judice; Quintil. Declam. 300. & Imperatore, Declam. 348.

§. 1.

Socii mei socius, meus socius non est.] Hic §. est ex lib. XXXI. Ulpiani.** Unde dubito, an vera sit inscriptio Legis: nam non solent ea, quae ex diversis libris sunt, simpliciter jungi. — Dion. Gothofred.

in

* Add. Jan. a Costa in not. ad §. 10. Instit. de obligat. quae ex delictis.

** Vid. l. 20. pro Socio.

in not. Non idem in amico amici mei. &c. Vid. & l. 2. Cod. Theod. de inoffic. testam ibique Jac. Gothofred. [Tom. I. p. 201.]

L. XLVIII.

PAULUS lib. XXXV. ad Edictum.] Junge l. 1. l. 3. de divort. & repud. *

Quidquid in calore iracundiae &c.] Facit huc Senec. de Ira, II. 3. Illa est ira, quae rationem transfilit, quae secum rapit. Ergo illa prima agitatio animi, quam species injuriae incussit, non magis ira est, quam ipsa injuriae species: sed ille sequens impetus, qui speciem injuriae non tantum accepit, sed approbavit. Ira est concitatio animi, ad ultionem voluntate. & judicio pergentis. Add. Gail. Obs. II. cap. 106, num. 9. & seqq.

L. XLIX.

ULPIANUS lib. XXXV. ad Edictum.] Agens de tutoribus l. 1. 5. 7. de adm. & peric. tutor.

Alterius circumventio alii non praebet actionem.] Add. l. 3. quand. ex fact. tutor.

L. L.

PAULUS lib. XXXIX. ad Edictum.] Junge l. 9. de noxal. action. Unde casus apertus.

Culpa caret, qui scit, sed prohibere non potest.] Sed, an non debeat rem indicare, Mev. ad Jus. Lubec. IV. 8. 6.

L. LI.

* Vid. praeter Cujacium & Jac. Gothofredum b., quoque Rad. Forner. Rerum Quotid. I. 8. in Thes. Otton. Tom. II., p. 135. seq.

L. LI.

GAJUS lib. XV. ad Edictum Provinciale.] Junge l. 5. 7. de bon. libert. & pone, libertum Patrona quidem relinquere portionem debitam, sed eum onerare fideicommissa, Non obstat. l. 140. de verb. signific. *

L. LII.

ULPIANUS lib. XLIV. ad Edictum.] Junge l. 10. l. 12. de bon. libertor. l. 1. l. 3. si quid in fraud. patron.

Non defendere videtur, non tantum qui latitat, sed & is, qui praesens negat se defendere, aut non vult suscipere actionem.] Et sic igitur hac ratione potest quid fieri in fraudem Patroni, uti fit in fraudem creditorum, l. 3. §. 1. quae in fraud. creditor.

L. LIII.

PAULUS lib. XLII. ad Edictum.] Junge l. 4. l. 9. de bon. libertor. l. 5. si quid in fraud. patron.

Cujus per errorem dati repetitio est, ejus consulto dati donatio est.] Ac poterunt a Patrono talia revocari, ** si ipse inde fraudetur.

L. LIV.

ULPIANUS lib. XLVI. ad Edictum.] Agens de

* Ad quam vide.

** Actione Faviana scilicet, de qua intelligendam esse hanc regulam, eamque a Paulo adhibitam, cum quaereretur, an huic actioni locus esset, nec ne, latius docuit Clar. Jac. Voorda, *Interpr. & Emend.* II. 1.

de bonorum possessione. Junge l. 2. unde legitimi
l. 1. unde cognati. l. 2. de gradib. Facit l. 3.
§. 7. de bonor. possess. l. 4. Cod. qui admitt. ad
bonor. possess. &c. Jac. Gothofred. h.

Nemo plus juris ad alium transferre potest, quam
ipse haberet.*] Lactant. Divin. Instit. I. 15. circa
fin. Quis enim tam demens, qui consensu & placito
innumerabilium stultorum aperiri coelum mortuis ar-
bitresur; aut aliquem, quod ipse non habeat, dare
alteri posse? Concil. Carthag. Can. 33. Quanda
danti locus non est, utique nec accipienti prodest.

L. LV.

GAJUS lib. II. de Testamentis ad Edictum Urbic-
cum.] Junge l. 14. 16. 18. si quis omiss. causis.
Testam. & casum pone ex l. 1. §. 5. l. 5. l. 6. pr.
& §§. seqq. l. 17. 19. 22. eod. Jac. Gothofred. h.

L. LVI.

IDEM lib. III. de Legatis ad Edictum Urbicum.].
Ad haec igitur pertinet regula in specie, ut in casu
l. 10. §. 1. de reb. dubiis. Fingi potest & species
in commorientibus. Vid. Jac. Gothofred. h.

Semper in dubiis benigniora praeferenda sunt.]
Gregor. Nazianz. Orat. 39. p. 636. [edit. Colon.
1690.] Εἰ δὲ ἀμφίβολον, νικάτω τὸ φιλικώτερον. Quod-
si res dubia est, vincat humanitas & facilitas. Fa-
cit Capitolin. in Anton. Pio, Cap. III. in fin.

L. LVII.

IDEM lib. XVIII. ad Edictum Urbicum.] Agens
de

* Vulg. habet, & sic quoque Rob. Steph.

de Legatis. Casum ponunt in l. 79. ad L. Falcid. Add. l. II. §. 5. eod.; vel in l. 34. §. 1. & seqq. de Legat. 1. l. 66. de Legat. 2. §. 6. Instit. de Legat.

L. LVIII.

ULPIANUS lib. II. Disputationum.] Junge l. 7. de tutel. l. 6. quod cum eo, qui in alien. potest. est. l. 32. l. 36. de peculio. **

Ex poenalibus causis non solet in patrem de peculio actio dari.] Faber de Errorib. Pragmatic. Dec. 78, err. 4. sed minus recte. **

L. LIX.

IDEM lib. III. Disputationum.] Junge l. 27. l. 29. solut. matrimon. l. 4. de mag. conveniend. l. 12. de donationib.

L. LX.

* Add. Clar. Noodt. in Comm. ad Tit. Pand. de peculio §. Daturus igitur actionem &c.

** Hic scilicet Legem ita intelligit: non solet, id est, non solet, priusquam filius sit condemnatus, sed quidem, postquam filius condemnatus fuerit. Sed praeterquam quod admodum frivola videatur haec interpretatio, ea quoque nititur falsa hypothese. Scilicet verum quidem est, etsi ex delicto conventus sit filius, tamen post sententiam in patrem dari actionem judicati. l. 3. §. 11. de pecul. Schulting. Thes. Controv. Dec. 55. §. 5. Sed, uti bene monuit Pothier. in not. ad h. l., actio illa judicati non ex poenali causa, sed ex quasi contractu oritur: sicuti enim stipulatione cum filio contrahitur, ita quoque iudicio, ut ipse. Ictus addit in d. l. 3. §. 11. Actio igitur illa judicati nihil pertinet ad regulam nostram, quae dicit: ex poenalibus causis non solet &c. Vide. porro Jac. Gothofred. h. l. 2.

L. LX.

IDEM *lib. X. Disputationum.*] Junge *l. 1. de adm. rerum ad civit. pertin.* Jac. Gothofredus casum ponit in *syndico*, qui alium, res civitatis gerentem, non prohibuit.

Sed & si quis ratum habuerit, quod gestum est, obstringitur *mandati actione.*] Sic & in *l. 1. §. 6. quod jussu.* Obstat *l. 9. de negot. gest.* Jac. Gothofredus putat, regulam hanc procedere, cum negotia fuere ejus, qui ea rata habet, ab initio scilicet.*

L. LXI.

IDEM *lib. III. Opinionum.*] Junge *l. 7. de offic. Praesid. l. 4. de munerib. & honorib. l. 2. de operib. public.* **

L. LXII.

JULIANUS *lib. VI. Digestorum.*] Agens de *hereditatis petitione.* †

Here-

* Aliter Jan. & Costa in *not. ad §. 1. Instit. de obligat. quasi ex contr.* Vid. & Greg. Lopez. *Animadv. Jur. Civ. cap. 31.* in *Thef. Otton. Tom. III. p. 492. seq.* & Huber. in *Practice. ad Tit. Pand. de negot. gest. §. ult.* Ipse Schulting. in *Enarr. Tit. Pand. de negot. gest. §. 5.* regulam hanc accipit de casu, quo dominus jam ab initio adfuit, non autem rem probavit, sed vel deliberavit, vel etiam vetare voluit, sed non potuit, verum postea ratam habuit. Pluribus hac de re egit Aug. Gerh. Besler. *Diff. de ratihabitione, Cap. III. §. 2.* Lugd. Batav. 1778.

** Conf. Eckhard *Hermen. Jur. I. 5. §. 188.*

† Vid. Clar. Noodt. in *Comm. ad Tit. Pand. de heredit. petit.* non longe ab init.

Hereditas nihil aliud est, quam successio in universum jus &c.] Ergo & jus in nos omne confert.

L. LXIII.

IDEM *lib. XVII. Digestorum.] Agens de marito, de dote convento. Jac. Gothofred. h.*

L. LXIV.

IDEM *lib. XXIX. Digestorum.] Junge l. 13. de liber. & post. hered. instit. l. 5. l. 37. de hered. instit. l. 26. de vulg. & pupill. substit.*

Ea quae raro accidunt, non temere in agendis negotiis computantur.] Id est, non considerantur, non praevidentur facile. Jac. Gothofred. h. qui casum ponit in pluribus postumis natis simul.

L. LXV.

IDEM *lib. LIV. Digestorum.] Junge l. 17. de acceptilat. ad quam hanc Legem refert Jac. Gothofred.*

*Ea est natura cavillationis &c.] L. 177. de verb. signific. * Merill. Obs. I. 18.*

L. LXVI.

IDEM *lib. LX. Digestorum.] Junge l. 18. §. 2. de mort. causs. donat. Jac. Gothofred. h.*

Marcellus:] Scil. notat, quod & Vulg. habet. Desinit &c.

L. LXVII.

* Ad quam vide.

L. LXVII.

IDEM lib. LXXXVII. *Digestorum*.] -- Ex quo nulla alia Lex superest.

Quotiens idem sermo duas sententias exprimit:] Adeoque ambiguus est.

L. LXVIII.

In omnibus causis id observatur, ut, ubi personae conditio locum facit beneficio &c.] Et si rebus etiam detur, ut l. 87. §. 1. de Legat. 2. Add. Cyriaci Controv. 687. passim, maxime num. 25. qui & de rebus Ecclesiasticis agit.

[Beneficio] Ut, quod vocant, *competentiae*.

[Ubi vero genus actionis id desiderat,] Verbi gratia dotis, sive rei uxoriae.

L. LXIX.

[Invito beneficium non datur.] *Assignmentis*. l. 1. §. 7. de assign. libert. — Scil. quod a privato datus privato. Lactant. *Divin. Instit.* V. 20. Itaque nemo a nobis retinetur invitus. *Quintilian. Declam.* VII. 4. Omnium beneficiorum ista natura est, ut non sit necessitas, sed potestas. &c. Interdum aliter. *Novell. Leonis* 102. *Senec. de Benefic.* II. 14. Sunt quaedam nocitura impetrantibus, quae non dare, sed negare, beneficium est. &c. & ibid. cap. 18. Aliquando beneficium accipiendum est & invito. & V. 19. Non est dubium, quin beneficium sit etiam invito prodesse: sicut non dedit beneficium, qui invitus profuit. *Calp. Flacc. Declam.* XLI. *Misericordiae vestrae maximum munus est, servare nolentem.* *

L. LXX.

* Add. *Averan. Interpr. Juris*, II. 5. §. 6.

L. LXX.

ULPIANUS *lib. II. * de officio Proconsulis.*] Junge l. 6. de offic. Proconsf.

L. LXXI.

IDEM *lib. II. de officio Proconsulis.*] Junge l. 9. de offic. Proconsf. ubi emendanda inscriptio. **

L. LXXII.

JAVOLENUS *lib. III. ex posterioribus Labeonis.*] Junge l. 10. de supell. legat. l. 28. de reb. dubiis. l. 24. quib. mod. ususfr. vel usus amitt. & casum pone in l. 11. §. 2. de pignorib. & hypoth. Fructus rei est &c.] Idem l. ult. de usuris.

L. LXXIII.

Quo tutela redit, eo hereditas pervenit &c.] Facit Caji in *Instit.* I. 7. §. 1. l. ult. *Cod. de legit. tutel.* Alii, eo tutela redit, quo hereditas pervenit: † male.

§. 1.

* Legendum *lib. I.*, uti *Florentiae*, & in aliis quoque editionibus *Gothofredi*.

** Neque pro *lib. I.* legendum *lib. II.* ut ad eam *Legem* notavit *Schulting*. Vid. & *Jac. Gothofred. h.* In altero autem exemplari in 459 praeterea ad verba *Legis per libellum* adscriptum: *Res procuratorem tamen perfici possunt.* *Cujac.* ad l. 13. §. 10. de excusationib. tut. & curat.

† Vel, quo hereditas redit, eo tutela pervenit. Vid. *Jac. Gothofred. h.* & *Oifel. ad Caji Instit. loc. citat. not. 5.* Sed nihil mutandum: licet enim frequentior sit argumentatio ab he-

§. 1.

[*Nemo potest tutorem dare cuiquam, nisi ei, quem in suis heredibus, cum moritur, habuit &c.*] Quales & exheredati tunc sunt, *

§. 3.

[*Ut intelligi non possint.*] Cum possint legi. *Perinde sunt, ac si scripta non essent.*] Vid. L. 2. de his, quae pro non scripti. hab.

L. LXXIV.

[*Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.*] Jac. Gothofredus refert ad *Jurisdictionis prorogationem.* De illa sane hoc libro egisse etiam videtur.

L. LXXV.

IDEM lib. III. *Quaestionum.*] Ubi de *restitutionibus in integrum* & de *Arbitris* egit.

Nemo potest mutare consilium suum in alterius inju-

hereditate ad tutelam, nonnunquam tamen Juris auctores quoque a tutela argumentantur ad hereditatem; sic Cajus in *Instit. dist. loc.* Is, qui proximus fuerit ad tutelam, ipsa proximus est ad hereditatem. & Justinus in *l. ult. Cod. alleg.* Ne videantur ex eo, quod ad tutelam gravamen non veniunt, successioneis emolumentum amittere. Ceterum de tutela legitima hanc regulam intelligendam esse, plus quam manifestum est.

* Ergo iis quoque a patre *jure* testamento tutor dari potest. Add. Clar. Noëdt in *Comm. ad Tit. Pand. de testam. tutel.* §. Hoc loco & illa occurrit quaestio &c.

juriam:] Jac. Gothofredus casum ponit in *l. 30. de minorib.* quae huic jungenda; ut & in *l. 8. de collation.* vel in *l. 21. §. 5. de rec. qui arbitr. recep.*

L. LXXVI.

IDEM *lib. XXIV. Quaestionum.*] Jac. Gothofred. jungit *l. 18. de tutel. & ration. distrah. l. 2. de separation.* quae tamen sunt ex *lib. XXV.* Sed vult, Papinianum & in hoc libro de acquirenda hereditate egisse.

In totum omnia, quae animi destinatione agenda sunt &c.] Uti iudicio hereditatis.

L. LXXVII.

IDEM *lib. XXVIII. Quaestionum.*] Agens de acceptatione, ut videtur, & ponens ea occasione regulam: *Actus legitimi &c.*] Leonih. *Emend. II. 17.**

Qui

* De hac Lege, deque actibus legitimis; eorumque natura & numero, item an & quomodo differant a Legis actionibus, multi multa scripserunt. Vide, praeter Chajacium ad Libros Papiniani Quaestionum in explis. h. l. aliosque a Schultinglo allatos, Maranum ad h. l. Opèr. p. 620. seqq. P. Fabrum Semestr. II. 22. seqq. Meerman. *Disf. de Rebus manc. & nex mancipi. cap. 246. seqq.* & quos plures allegat A. C. Stockman: in not. ad Bach. *Hist. Jur. II. 2. Sect. 4. §. 3. p. 220.* Merito autem Bynkersh. *Obs. VII. 13. p. 350. plura, inquit, de Legis actionibus actibusque legitimis dicuntur; quam sciuntur.* Jac. Gothofredus h. actus legitimos dicit esse solennia quaecumque hominum negotia; quae publice, privatim, solenni modo rituque, seu solennitate a Lege inducitur, celebrantur: atque putat actuum legitimo-

L

rum

Qui recipiunt diem vel conditionem,] Jac. Gothofre-

rum appellationem latius patere, quam *Legis actionum*, immò *actus legitimos* ambitu suo has complecti. Quod posterius tamen an quidem satis probatum a Gothofredo sit, dubitat Schuldingius in *Enarrat. Tit. Pand. de origin. Jur. §. 6. in fin.* licet ipse *actus legitimos* quoque definiat, *solennia negotia, quae publice privatimque solenni modo ritumque celebrantur.* Add. Idem ad *Caji Instit.* I. 5. not. 2.

Ceterum longe alia de *actibus legitimis* est sententia L. J. F. Hoepfneri, quam nuper prædidit *Dissertatione de Legis actionibus actibusque legitimis*, lingua Germanica conscripta, quae adjecta est ejus *Commentario ueber die Heineccischen Institutionen*, p. 902. seqq. *Francf. 1790.* qui *Legem hanc 77.* eodem quidem modo interpretatur, ac Gothofredus, ita: *Actus legitimi*, illi scilicet, qui non recipiunt diem vel conditionem, id est, quorum natura diem vel conditionem non recipit, *veluti mancipatio, acceptilatio &c.* quemadmodum hoc de singulis illis negotiis probavit Gothofredus, *in totum vitiantur per temporis vel conditionis objectionem*; sed appellatione *actuum legitimorum* nihil aliud intelligit, nisi quod voces illae *proprie* significant, *actus Lege Introductos*, vel *confirmatos*, eodem modo, ut dicimus *pacta legitima, tutelam legitimam*, &c. Quae sententia certe admodum simplex est, multasque quaestiones inanes, quae alioquin de *actibus legitimis* moveri solent, veluti de *eorum numero* &c., irritas facit; neque propterea ulteriore disquisitione indigna mihi videtur. Hoc saltem certum est, nusquam alibi in Jure vocem *legitimus* eo sensu occurrere, quem illi *hic* tribuerunt Cujacius & Schuldingius, atque admodum difficile esse, probare, *omnia* illa negotia, quorum *hic* Papinianus meminit, *talia* esse, qualia appellatione *actuum legitimorum*. Summi illi Viri intelligunt.

fredus notat, in *Archeiypo* additum fuisse non. * Ipse legit *rejiciunt*. Rob. Steph. *non recipiunt*. Clar. Noodt. in *Comm.*, ad Tit. *Pand. de tutorib. & curat. dat. §. Dixi, qui habeant jus dandi tutoris.* &c. accipit de casu, quo haec *ex facto* sunt addita. **

Veluti mancipatio,] De qua Brummer. *ad L. Cinciam cap. 13. †*

Heres

* Et quidem haud ita recens, ut testis est Taurell. in *Annot.* Testatur quoque Brencman. in omnibus scriptis, quas viderit, adesse *negationem*. Vid. *Corp. Jur. Gebaueri & Spangenbergii.*

** Ita verba, *qui recipiunt diem vel conditionem*, interpretatur quoque Cujac. *Obs. XV. 16.* id est, *quibus aperte adjicitur dies vel conditio*, hoc modo lectionem Florentinam *qui recipiunt defendens*. Vid. Dion. Gothofred. in *not. ubi* notavit Schultingius, *Cusacium sequi Gravinam de Orig. Jur. Civ. II. p. 443. & seq.* [edit. Lips. 1708.] Sed hanc interpretationem paulo duriorē esse, docuerunt Jac. Gothofred. *b. & Meerman. Diss. laud. cap. 249.* qui ipse legit *quia non recipiunt*, *ibid. cap. 250.* aut potius verba illa, *qui recipiunt diem vel conditionem*, tamquam supervacua, expungenda existimat, *ibid. cap. 251.* Quia non displicet quoque Clar. H. Cannegieter. *Obs. Juris Rom. IV. 7. p. 393.*

† *Add. Interpp. ad Caji Instit. I. 6. §. 3.* Bynkersh. *Opusc. de Reb. manc. & nec manc. cap. 1.* Meerman. *laud. Diss. cap. 258. & seqq.* Cl. Scheltinga, *Diss. de Emancipationib. Cap. III.* in *Jurispr. antiq. Clar. Fellenb. Tom. II. p. 484. seqq.* De *antestato* autem, cujus quoque in *mancipationis* ritu meminit Caju*s dix. loc.* omnino videndus est Clar. Clk. Saxe, in *Observat. Antiquario-Philolog. ad vetus Chirographum Thesauri Muratoriani, mancipationis formulam continens.* Traject. ad-Rhenum 1757.

Hereditatis aditio,] Alciatus *Parerg.* III. 4.

Nonnunquam tamen actus superscripti tacite recipiunt, quae aperte comprehensa vitium adferunt: &c.]

L. 195. h. t. Hanc regulam pertinere tantum ad diem vel conditionem ex arbitrio hominis appositam, non vero ad eam, quae ex Juris, seu Legis necessitate inest, docet Leonin. *loc. cit. num. 11.*

L. LXXVIII.

IDEM lib. XXXI. Quaestionum.] Junge l. 9. de statu homin. l. 32. de adoptionib. l. 11. de captiv. & postlim. revers.

Non quid habeat actor,] Jac. Gothofred. *habebat.* Dion. Gothofred. *in not. Non quid non habeat.* Balduin. &c. Sic & Jauchius *de Negationib. p. 287.*

Sed quid per adversarium &c.] Quidquid, Jac. Gothofred., qui in *arrogato per fraudem casum* ponit ex *l. 3. §. 6. de minorib.* Facit *l. 33. de adoptionib.**

L. LXXIX.

IDEM lib. XXXII. Quaestionum.] Junge l. 61. de ritu nupt. l. 13. de his, quae ut indign. l. 74. de condit. & demonstr. Ergo pone, quid relictum in *fraudem Legis.* Jac. Gothofred. *h.*

In Jure Civili] Quando *Lex fraudem punit & commemorat.*

L. LXXX.

* Conf. Majanf. *Disp. XII. §. 19. in fin.*

L. LXXX.

IDEM lib. XXXIII. *Quaestionum.*] Junge l. 14. de his, quae ut indign.

In toto Jure generi per speciem derogatur,] L. 41. de poenis. Jac. Gothofred. h.

Et illud potissimum habetur, quod ad speciem directum est.] Et vincit Legem generalem, etsi postea factam. Cyriac. *Contrav.* 554. num. 86.

L. LXXXI.

Quae dubitationis tollendae causa &c.] Ex l. 56. pr. mandat. vel contra.

L. LXXXII.

IDEM lib. IX. *Responsorum.*] Junge l. 42. de oper. libert. & add. l. 47. eod. Jac. Gothofred. h.

Donari videtur, quod nullo jure cogente conceditur.] Idem l. 29. pr. de donationib. cujus inscriptio * hinc emendanda. Jac. Gothofred. h.

L. LXXXIII.

IDEM lib. II. *Definitionum.*] Junge l. 49. de adq. vel amitt. possession.

Non videntur rem amittere &c.] Peculium v. gr. filiusfamilias vel servus. Jac. Gothofred. h.

L. LXXXIV.

PAULUS lib. III. *Quaestionum.*] Junge l. 21. de condit. indeb.

Cum

* Nempe pro Lib. XII. ibi legendum Lib. IX.

Cum amplius solutum est, quam debebatur, cujus pars non invenitur &c.] Facit l. 26. §. 4. de condit. indeb,

§. 1.

Is natura debet &c.] Junge l. 60. de condit. indeb. Male Cujacius h. & d'Avezan. de Contractib. cap. 5. [in Thef. Meerman. Tom. IV. p. 14. seq.] putant, ex naturali Jure non esse obligationem; & illi sumunt tunc Jus naturae improprie.

Quem Jure gentium] Solo, non Civili. Confundit & haec Cicer. de Offic. III. 5. Neque vero hoc solum natura, id est, Jure gentium, sed etiam legibus populorum, quibus in singulis civitatibus respublica continetur, eodem modo constitutum est &c. ubi Comm. & Senec. de Benefic. III. 14. Aequissima vox est, & Jus Gentium prae se ferens, redde quod debes.

Dare oportet.] Verbum, habens necessitatem, Gregor. Nyssen. Advers. Apollinar. p. 285.

L. LXXXV.

IDEM lib. VI. Quaestionum.] Junge l. 55. de donat. int. vir. & uxor. l. 45. solut. matrim. l. 18. l. 28. de act. rer. amot.

Melius est.] Ut in formula actionis rei uxoriae quantum aequius melius.*

§. 1.

Non est novum &c.] Non est regula, sed vitium potius regulae l. 140. §. 2. de verbor. obligat. ubi &

* Vid. l. 22. in fin. de Solutionib.

& Paulus docet, *illam esse non semper veram*. Ceterum Veteribus hanc rem controversam fuisse, censeat Merill. *Variant. ex Cujac.* III. 8. Distinguentes vid. Cujac. *ad Lib. VIII. Respons. Papin. in explic. l. 5. ad L. Falcid. & ad Lib. XII. Respons. Papin. in explic. l. 31. de donationib.* Jac. Gothofred. *h. Scip. Gentil. de Divid. & individ. obligat. cap. 13. [Oper. Tom. I. p. 142. in fin. & seq.] Vinn. in Comm. ad §. 14. Instit. de Legat.*

Ut, quae semel utiliter constituta sunt, durent, licet ille casus exstiterit, a quo initium capere non poterunt.] Facit *l. 15. in fin. qui satisd. cog.* Add. Cyriac. *Controv. 277.* Junge *l. 31. de excusationib. ubi & casus.**

§. 2.

Quotiens aequitate desiderii &c.] Junge *l. 31. in fin. de excusationib.* unde casum formant Cujacius & Jac. Gothofredus *h.*

Aequitate] Basilic. & Rob. Steph. *aequitatem bene.*

Naturalis ratio] Id est, *ratiocinatio.*

Iustis decretis res temperanda est.] Etiam per magistratus. Add. *l. 6. de Legat. praest. contr. tab. bonor. poss. petit.* Principis decreto facilius, ut *l. 84. de adq. vel omitt. hered.* Add. Cujac. *ad Lib. XVI. Quaest. Papin. in expl. d. l. 84.*

L. LXXXVI.

IDEM *lib. VII. Quaestionum:*] Junge *l. 30. de testam. milit. l. 12. de bonor. possess. sec. tab.* Jac-
Go-

* Add. Averan. *Interpr. Jur.* IV. 25.

Gothofredus refert eo, quod filius emancipatus *actionem injuriarum* non confert, *etsi lis sit coepta*. Facit l. 2. §. 4. *de collation*,

Non solet deterior conditio fieri eorum &c.] Aliud l. 51. §. 1. *de heredit. petition*. — Ergo *injectio manus &c.* tunc bene fiunt. Peckius *de Arrest. cap. 4. num. 5.* ubi Leeuwen.

Qui litem contestati sunt,] Et sic quasi contraxere. Facit l. 29. *de novationib.*

L. LXXXVII.

IDEM *lib. XIII. Quaestionum.*] Agens de *Creditorum privilegiis*. Junge l. 71. *de Jure dot. l. 44. de adm. & peric. tutor. l. 22. de tut. & ration. distrah.* Junge & l. 5. *de separation.* & casum pone in l. ult. *eod.* cum Jac. Gothofred. *h.*

Prospiceretur] Rob. Steph. & Haloand. *prospicitur.*

L. LXXXVIII.

SCAEVOLA *lib. V. Quaestionum.*] Junge l. 127. *de verborum. obligat.* ubi eadem verba, *

Nulla petitio] id est, *non valida.*

L. LXXXIX.

PAULUS *lib. X. Quaestionum.*] Junge l. 30. *de liberat. legat. l. 82. de Legat. 2. l. 26. de usu & usufr. legat.* Jac. Gothofredus casum ponit in *Legatorum* petitione valida, nisi nemo sit heres ex testamento.

L. XC.

* Add. Altamiran. *ad Lib. V. Quaest. Scaevol.* in Thes. Meerman. Tom. II. p. 444. *seqq.*

L. XC,

In Jure] Id est, *Legum interpretationis*. Jac. Gothofred. h.

Spectanda sit.] *Est*. Rob. Steph.

L. XCI,

IBEM lib. XVII. Quaestionum.] Junge l. ult. de sentent. pass. & restitut.

Quotiens duplici Jure &c.] Graeci in *Addend.* Tom. I. Basilic. Add. l. 1, §. ult. si a parent. quis manumiss. sit. & pone, ex *SCTa Tertulliano*, vel *Orphitiano*, bona deferri ei, qui & antiquitus potuit venire.

L. XCII,

SCAEVOLA lib. V. Responsarum.] Junge l. 15. de dol. mal. & met. except. l. 135. de verbor. oblig. l. 62. de fidejussorib. l. 5. rat. rem hab.

Si librarius in transcribendis stipulationis verbis errasset, &c.] Vid. *Cyriac. Contröv.* 408. De testamentis, *Constl. Jctor. Batäv.* I. III. 130. De sententijs, *Mev. P. VII. Decis.* 304. distincte.

In transcribendis] Id est, *redigendis in scripturam*.

Errasset] Pone, priori loco posterius collocando &c.

Teneatur.] *Flör. tenetur.* Jac. Gothofred. scriptum putat *tenertur*, id est, *teneretur*.

L. XCIII.

Filiusfamilias neque retinere, neque recuperare, neque apisci possessionem rei peculiaris videtur.]* Casum ex l. 1. §. 1. de Legat. 3. ponit Jac. Gothofredus.

L. XCIV.

ULPIANUS lib. II. *Fideicommissorum.]* Junge l. II. de Legat. 3.

Non solent, quae abundant, vitiare scripturas.] Paulus in Sentent. III. 4. 10. Augustin. de Civitat. Dei IV. 27. *De supervacuis non magna causa est: solet enim & a viris peritis dici, superflua non nocent.*

Quae abundant;] Supervacua.

L. XCV.

IDEM lib. VI. *Fideicommissorum.]* Junge l. 6. ut legat. vel fideicomm. servand. caus. caveat.

Nemo dubitat, solvendo videri eum, qui defenditur.]

* Ita hic & alibi, veluti in l. 40. de donat. int. vir. & uxor. l. 3. §. 1. de adq. vel amitt. possess. l. 6. pr. de munerib. & honorib., etiam Florentiae scriptum legitur; sed Leonin. Emend. I. 15. num. 9. seq. pro *apisci* ubique scribendum putat *apisci*, ut ex literis majusculis duplicatis, elemento *p* vicem duarum literarum sustinente, fiat *adipisci*. Sed non opus. *Apisci* dixerunt etiam optimi auctores Latini, uti Livius IV. 3. ubi vide Interpp. Add. J. G. C. Rucker. Diss. ad l. 6. §. 1. quemadm. servit. amitt. &c. in Thef. Dissert. Juridic. Belgic. G. Oelrichs. Vol. I. Tom. I. p. 304. in not.

tur.] Qui itaque non patitur *missionem in bona*.
l. 2. l. 7. *quib. ex causf. in possess. eat.*

L. XCVI.

MAECIANUS *lib. XII. Fideicommissorum.*] Junge l. ult. *si cui plus, quam per L. Falcid. lic. &c.*
l. 12. *ut in possess. legat. vel fideic. servand. causf. esse lic.*

In ambiguis orationibus maxime sententia spectanda est ejus, qui eas protulisset.] Sic si ex ejus voluntate & potestate actus originem habeat, l. 83. §. 1. *de verbor. obligat.* l. 172. §. 1. *h. t.* In specie in Praetoriis stipulationibus spectanda mens Praetoris l. 9. *de stipul. Praetor.* Jac. Gothofred. *h.*

L. XCVII.

HERMOGENIANUS *lib. III. Juris Epitomarum.*] Junge l. ult. *und. legitim.* l. 21. *de Jure patronat.* l. 2. *de bon. possess. contr. tab.*

Ea sola deportationis sententia aufert, &c.] *Deportato, & praecipue liberis ejus.* Cujac. & Jac. Gothofred. *h.*

L. XCVIII.

IDEM *lib. IV. Juris Epitomarum.*] Junge l. 12. *de Legat. 3.* l. 95. *de condit. & demonstr. l. 40. ad L. Falcid. l. 11. ut in poss. legat. vel fideic. servand. causf. esse lic.* *Casum pone ex h. l. Cod. de bon. auctorit. judic. possid.* Jac. Gothofred. *h.*

Quotiens utriusque] Al. *in utriusque.*

In lucrum] Rob. Steph. *in lucro.*

L. XCIX.

L. XCIX.

VENULEJUS *lib. XII. stipulationum.*] Junge l. 25. de *stipulat. servor.* Jac. Gothofredus accipit de *herede*, a creditoribus vel legatariis convento, nondum explorato rerum statu, an debuerit defunctus; an legata possint solvi.

Non potest improbus videri, qui ignorat, quantum solvere debeat.*] Ergo nec ad *usuras* tenebitur quasi ob *moram*. Sande *Decis. III. 14. 9.* *Fab. Cod. IV. 24. 10.* *Cyriac. Controv. 61. num. 13. seqq.* Potest hic interdum & res expediri *cautione*, de qua l. 5. de *stat. liber.*

L. C.

GAJUS *lib. I. Regularum.*] Junge l. 21. de *adoption.* **

Omnia, quae Jure contrahuntur,] Verbi gratia *adoptione.*

Contraria Jure pereunt.] *Emancipatione,* Jac. Gothofred. *h.*

L. CI.

PAULUS *lib. sing. de Cognitionibus.*] Junge l. 42. l. ult. de *excusationib. l. ult. de tutor. & curat. dat. l. ult. de Veteran.* *Add. l. 1. Cod. de temp. & reperat.* Jac. Gothofred. *h.*

Ubi Lex duarum mensium fecit mentionem,] Flor. *men-*

* Sen. *in mora.* Vid. Jac. Gothofred. *h.*

** Haec desumpta ex Gaji *lib. sing. Regularum.*

mensum. * Sic & l. 2. Cod. Theod. de decurionib. ubi Jac. Goth. [Tom. IV. p. 361.]

Et qui sexagesimo & primo die venerit, audiendus est:] Ex humanitate: nec omnes menses sunt tantum XXX. dierum.

L. CII.

ULPIANUS lib. I. ad Edictum.] Quem Jac. Gothofredus putat hic exposuisse Edicti praefationem.

Qui vetante Praetore fecit, hic adversus Edictum fecisse proprie dicitur.] Facit l. 29. de Legib.

§. I.

Ejus est actionem denegare, qui possit & dare.] De qua danda generaliter quaedam edixisse Praetorem, vult Jac. Gothofredus.

L. CIII.

PAULUS lib. I. ad Edictum.] Junge l. 5. de damn. infect. & add. l. 4. §. 5. eod. Add. & junge l. 19. & 21. de in jus vocand.

L. CIV.

Si in duabus actionibus] Concurrentibus; sed ita, ut una alteram non tollat. Jac. Gothofred. h.

Alibi summa major, alibi infamia est,] id est, in una summa major; in altera infamia est. Jac. Go-

* *Mensum* passim antiquissimi Codd. praebent. Vid. Clar. Oudend. ad Suet. in August. cap. 65. p. 269. Add. Brisson. Parerg. §. 58. in ejus Oper. minor. p. 329.

Gothofredus casum ponit ex l. 5. §. 1. ad L. Aquili
l. 45. pro socio. l. 14. §. 1. praescript. verb.

[Praeponenda est causa existimationis.] In ordine
Judiciorum. Add. l. ult. Cod. de ord. Judicior.

L. CV.

PAULUS lib. I. ad Edictum.] Junge l. 5. de
damn. infect. l. 26. ad municip. Add. l. 4. §. 3.
de damn. infect. *

L. CVI.

IDEM lib. II. ad Edictum.] Jac. Gothofredus
refert ad vindicias juxta libertatem dandas; ** vel
ad cautionem de rato, quod debet certum † conti-
nere.

[Libertas inaeffimabilis res est.] Summum pre-
tium, Terent. Andr. Act. I. Scen. 1. vs. 12. Τὰ
μύιστα τῶν ἐν ἀιθέραις ἀγαθῶν, Dion. Halicarnass.
IV. p. 226. Add. Quintilian. Declam. VI. [cap. 16.]
In quacunq; fortuna beata libertas. & Dion. Chry-
sost. Orat. XIV. Μύιστος τῶν ἀγαθῶν.

L. CVII.

GAJUS lib. I. ad Edictum Provinciale.] Junge
l. 4. de Judic.

Cum

* Et Clar. Noodt. de Jurisd. & Imp. I. 2.

** Scil. favore libertatis, cum alioquin vindictae darentur
secundum eum, qui Jure possidebat. Jac. Gothofred. b.

† Certum, id est, certam pecuniae summam, in casu,
quo procurator pro eo, de cujus statu agitur, experitur: quod
ideo, quia libertas inaeffimabilis res est, adeoque ne alioquin
inutilis sit stipulatio, vel incerta. Vid. Jac. Gothofred. b.

Cum seruo nulla actio est.] Nec a Praetore peti potest, ut cum illo liceat agere.

L. CVIII.

PAULUS lib. IV. ad Edictum.] Junge l. II. de in jus voc.

Aetati] Minori.

L. CIX.

Nullum crimen patitur is, &c.] *Nonnullum*, Jauch. de Negationib. p. 289. *deleta negatione ad finem: * male.*

Patitur] Id est, eo non afficitur invitus, sed id volens subit. Jac. Gothofred. ** qui casum ponit ex l. I. §. 6. de postuland. Quod nimis subtilis: verba tamen sic commode se habent.

Cum

* Probat hanc emendationem Jauchii Leyser. *Medit. ad Pand. Specim. 521. Medit. 4. & Specim. 534. Medit. 10.* Sed vid. Marckart. *Probab. recept. lect. Jur. Civ. Part. I. p. 36. seqq.* licet hic *vulgatam* lectionem, *cum prohibere non potest*, retineat, eamque cum multis Legi affingat sententiam: *extra causam delicti esse, qui non prohibet, cum prohibere non potest*: nec aliter Pothier.

** Qui hoc modo lectionem Florentinam, *cum prohibere potest*, defendit: secundum quem adeo sensus Legis hic est: *nullo crimine, sive nulla injuria, afficitur, qui non prohibet, cum prohibere potest*: adeoque non audiendus est, si illam injuriam persequi velit. Vid. l. I. §. 5. de injur. Exemplum est in l. 91. de furtis. ex qua tamen apparet, hoc ipsum cum aliqua exceptione esse accipiendum.

[Cum prohibere non potest.] Abest non a Flori Cod. *

L. CX.

IDEM lib. VI. ad Edictum.] Junge l. 6. de rei vind. l. 16. qui satisd. cog. l. 2. de eo, per quem facti. erit. &c. l. Jac. Gothofredus accipit de casu l. 4. in fin. si quis caut. in jud. sist. caus. fact. non obtemp. cum summa promissa est major ** in cautione iudicio sisti.

In eo, quod plus sit, semper inest & minus.] Quid si in quantitate discrepent testes. Vid. Maynard. Decis. IV. 60.

§. 1.

[Nemo alienae rei expromissor &c.] Non per stipulationem, sed per litis contestationem. l. 11. §. 1. de novationib. Jac. Gothofred. h. †

§. 2.

* Sed Taurellius quoque negationem textui inferuit. Vid. not. Breneman. in Corp. Juris Gebaueri & Spangenbergii.

** Major, id est, major quantitate statuta. Vid. l. 4. alleg. Quae autem illa quantitas fuerit, in Lege non additur. Duplum putavit Cujacius Obs. X. 10. quem sequuntur Noodt. in Comm. ad Tit. Pand. si quis caut. in jud. sist. caus. fact. non obtemp. & Schulting. in Enarr. d. Tit. §. 2. Sed vid. Clar. Bav. Voorda Diff. de Vadimonio Cap. IV. §. 3. in Jurisprud. antiq. Clar. Fellenb. Tom. II. p. 48.

† Alienae rei expromissorem nullum alium hic intelligendum esse, nisi defensorem; adeoque Paulum hic plane idem tradere, quod docet quoque Cajus in l. 46. §. 2. de Procuratorib. Nemo alienae litis idoneus defensor sine satisfactione intelligitur; docet Clar. Jac. Voorda, Interpr. & Emend. II. 3.

§. 2.

Rupillus pati posse non intelligitur.] Junge l. 2. de eo, per quem fact. erit, quo minus quis in judic. sist. Ad quod Edictum hæc verba refert. Jac. Gothofred. *

§. 3.

Ubi verba conjuncta non sunt, &c.] Jac. Gothofred. putat in Edicto illo de eo, per quem fact. erit &c. vis vel doli factam mentionem.

§. 4.

Cum defendantur] Sic & Basilic. ** Jac. Gothofred. refert ad Edictum de eo, per quem fact. erit &c. Quod vix est.

L. CXI.

* Sic quoque Reinold. Exercit. VII. in fin. Opusc. p. 705. & in Orat. de Legum inscript. §. 5. in Jurisprud. restit. Wieling. p. 187.

** Vid. Leuncl. Notat. II. cap. 139. in Thef. Otton. Tom. III. p. 1533. Al. defraudantur, vel defrudantur, uti Grotius in Flor. Sparson. ad h. l. & referunt ad Sctum Vellejanum; quæ etiam videtur esse sententia Pothierii. Nic. Catharin. Obs. IV. 36. in Thef. Meerman. Tom. VI. p. 797. quo defendantur: vel, mulieribus tunc facilius succurrendum est, ut defendantur, non cum calumniantur. Quid si referamus ad l. 2. si ex noxal. caus. agat. verb. si vero falso neget in sua potestate esse, suscepturum judicium sine noxæ deditioe; vel ad l. 12. de noxal. actionib. quæ utraque lex quoque ex Pauli lib. VI. ad Edictum desumpta est: & dicamus, pertinere hanc regulam ad quaestionem, utrum mulier quoque teneatur judicium suscipere sine noxæ deditioe, si falso negaverit, servum in sua potestate esse, vel judicium

L. CXI.

GAJUS lib. II. *ad Edictum provinciale.*] Jac. Gothofred. refert & hanc Legem ad Edictum *De eo, per quem fact. erit &c.*

Pupillum, qui proximus pubertati sit, capacem esse & furandi & injuriae faciendae.] L. 23. §. 2. *de Aedil. Edict.* Mornac. ad l. 37. *de minorib.* Fabrot. *Exercitat.* IX. * [in Thef. Otton. Tom. III. p. 1206. *seqq.*] Tertullian. *Adv. Marcion.* IV. 23. *Satis impudens antithesis, quum tamen diversa committit, parvulos & pueras, innocentem adhuc aetatem & judicii jam capacem, quae conviciari poterat, ne dicam blasphemare.*

L. CXII.

PAULUS lib. VIII. *ad Edictum.*] Agens de *Procuratoribus.* Cujac. & Jac. Gothofred. casum ponunt ex l. 42. §. 3. *de Procuratorib.* quod *Fiduciarius recte post restitutionem hereditatis detur Procurator tanquam in rem alienam, cum actiones ejus sint inutiles.*

Nihil interest, ipso jure quis actionem non habeat,
an

eum illud suscipere teneatur, si servum dimiserit, ne agi se cum ex noxali causa possit; an vero mulieri hac quoque in re sit succurrendum. Ad quam quaestionem negando respondet JCTUS, docens mulieribus quidem succurri, *cum defendantur*, id est, quando propter infirmitatem sexus sui defensione adversus alios indigent; non vero, *ut facilius calumnientur*, id est, non vero, ut aptior iis detur occasio in fraudem alterius aliquid moliendi.

* Ubi de delictis impuberum agit.

an per exceptionem infirmetur.] Facit l. 37. Cod. Theod. de appellationib. [Tom. IV. p. 267.]

L. CXIII.

GAJUS lib. III. ad Edictum provinciale.] Jac. Gothofred. refert ad Edictum Quod cujusque universi sit. nomine; ut pars sit in toto, scilicet major; vel ad casum l. 7. §. 2. eod.

In toto & pars continetur.] Arnob. Adv. Gentes, II. p. 77. In toto enim pars est, non totum in parte: & universitas debet attrahere portiones, non portionibus universitas applicari.

L. CXIV.

PAULUS lib. IX. ad Edictum.] Agens de negotiis gestis, & forte de animo, quo gestor gesserit.*

L. CXV.

IDEM lib. X. ad Edictum.] Add. & Junge l. 2. de Calumniatorib. **

Si quis obligatione liberatus sit, &c.] Vid. l. 11. de acceptilat. Martial. Epigramm. IX. 9. Non vero huc spes incerta pertinet, de quali Quintilian, Declam. 275.

§. 1.

Non potest videri accepisse, qui stipulatus potest exceptione summoverti.] Vid. Clar. Noodt. ad Tit. Pand.

* Conf. Clar. Noodt. in Comm. ad Tit. Pand. de negot. gest. in fin. & add. Averan. Interpr. Jur. IV. 9. & seq.

** Add. Schulting. in Enarr. Tit. Pand. de Calumniatorib, §. 3.

M 2

Pand. de Calumniatorib. vi. Quid porro sit, pecuniam accepisse &c. in fin. Add. l. 13. h. t.

L. CXVI.

ULPIANUS *lib. XI. ad Edictum.*] Junge l. i. §. 5. 7. 9. 12. *quod metus causs.**

Nihil consensui tam contrarium est &c.] Senec. *de Benefic. II. 18. Cum eligendum dico cui debeas, vim majorem & metum excipio: quibus adhibitis electio perit. &c.* Cicer. *de Offic. I. 10. Jam illis promissis standum non esse, quis non videt, quae coactus quis metu, quae deceptus dolo promiserit? & pro Caecin. Cap. XI. Nec juri quidquam tam inimicum, quam vis.*

Qui ac bonae fidei &c.] Dele ac.

Quam vis atque metus.] Quae saepe homini mentem excutiunt.

§. I.

Non capitur, qui jus publicum sequitur.] Junge l. ii. §. 3. 4. 5. *de minorib. Add. l. ult. Cod. de in int. restit. minor. ***

L. CXVII.

PAULUS *lib. XI. ad Edictum.*] Junge l. 27. *de dolo malo.*

L. CXVIII.

* Add. Clar. Noodt. *de Forma emend. dol. mal. cap. ult.* & Schulting. *in Enarr. Tit. Pand. Quod met. causs. num. 6.*

** Elegans exemplum etiam fit in l. 51. §. 4. *de fidejussorib. quam Legem attulit quoque Jac. Gothofred. h.*

L. CXVIII.

ULPIANUS lib. XII. ad Edictum.] Junge l. 23. ex quib. causs. major.

Nam cum possideatur, possidere non videtur.] Facit l. 54. in fin. de adq. rer. domin.

L. CXIX.

IDEM lib. XIII. ad Edictum.] Junge l. 4. §. 1. de alien. jud. mut. causs. fact.

L. CXX.

PAULUS lib. XII. ad Edictum.] Junge l. 30. ex quib. causs. major. unde casum ponit Jac. Gothofredus.

L. CXXI.

PAULUS * lib. XIII. ad Edictum.] Explicans Tit. de recept. qui arbitr. recep. & stipulationem si adversus ea factum erit, sive quid ita factum non fuerit. ** Jac. Gothofred. h.

Videtur facere adversus ea, quia non facit.] Leonin. Emend. I, 17. 9. adversus ea, quae † non facit.

Et

* Florentiae IDEM.

** Vid. §. ult. Instit. de verb. obligat. & l. 137. §. 7. eod.

† Quae & at edidit quoque Haloander; sed Florentinam lectionem sollicitandam non esse, recte monuit Jac. Gothofredus. Adversus ea sunt ipsa verba stipulationis si adversus ea &c. quae adeo non male literis majusculis edi curavit Pothier,

Et qui facit &c.] At qui facit &c. Leonin. ibid. ubi de h. l.

L. CXXII.

GAJUS *lib. V. ad Edictum provinciale.] Jac. Gothofredus refert ad tractatum de judiciis, & casum ponit in l. 53. de judic.*

Libertas omnibus rebus favorabilior est.] Junge l. 125. h. t.

L. CXXIII.

ULPIANUS *lib. XIV. ad Edictum.] Junge l. 8. pr. de inoffic. testam. unde casum ponit Jac. Gothofred.*

Nemo alieno nomine lege agere potest.] Cicer. pro Roscio Comoed. cap. 18. Qui per se litem contestatur, sibi soli petit.: alteri nemo potest, nisi qui cognitor est factus. &c. Facit Calp. Flacc. Declam. 41, Alius, inquit, pro alio agere non potest.*

§. I.

*Temporaria permutatio jus Provinciae non innovat.] Casum pone in l. 29. in fin. de inoffic. testam. Jac. Gothofred. h. qui & alios casus habet. Add. Idem ad l. 9. Cod. Theod. de indulgent. crimin. [Tom. III. p. 305.] & ad l. 12. Cod. Theod. de poenis in fin. [Tom. III. p. 330.] Facit. huic Capitolin. in Marco Anton. cap. 22. in fin.***

Tem

* Add. Schulting. Enarr. Tit. Pand. de Procuratorib.

§. I.

** Ubi vide Casaubonum.

Temporaria permutatio] Qualis l. 3. de offic. Ad-
fessor.

L. CXXIV.

PAULUS lib. XVI. ad Edictum.] Jac. Gothofred. refert ad Tit. de judiciis.

Hic quidem & respondere potest. §. I. Furiosus &c.] Jac. Gothofred. haec conjungit, expuncto (§.).

Furiosus absentis loco est:] Quando opus praesentia.

L. CXXV.

GAJUS lib. V. ad Edictum provinciale.] Junge l. 122. h. t. Ad Tractatum de judiciis refert Jac. Gothofred. h.

Favorabiliores rei potius, quam actores habentur.] Inde absolutio favorabilis. Quinctilian. Declam. 300. & inde alicubi reis in judicio dexter locus datus. Menag. Amoenit. Jur. Civ. cap. 34.

L. CXXVI.

ULPIANUS lib. XV. ad Edictum.] Junge l. 13. §. 8. de heredit. petit. *

§. I.

Locupletior non est factus, qui libertum adquiserit.] Junge l. 25. §. II. de heredit. petit. Paul. in Sentent. II. 23. §. 2. **

§. 2.

* Vid. Eckhard. Hermen. Jur. I. 5. §. 206. ibique Walchium in not.

** Ubi vid. Cujac. not. 3.

§. 2.

Cum de lucro duorum quaeratur: melior est causa possidentis.] Casus in l. 24. de heredit. petit. Jac. Gothofred. h.

L. CXXVII.

PAULUS lib. XX. ad Edictum.] Agens de hereditatis petitione.

Cum Praetor in heredem dat actionem &c.] Occasionem ponit Jac. Gothofredus ex l. 20. in fin. l. 22. l. 23. de heredit. pet.

L. CXXVIII.

IDEM lib. XIX. ad Edictum.] Junge l. 2. 4. 6. 10. 12. de Public. in rem action. Pone casum ex l. 9. §. 4. eod.

In pari causa possessor potior haberi debet.] Late Merend. Controv. Juris VI. 20.

§. 1.

Hi, qui in universum jus succedunt, heredis loco habentur.] Facit l. 7. §. 9. de Public. in rem act. Junge l. 12. §. 1. eod.

L. CXXIX.

IDEM lib. XXI. ad Edictum.] Junge l. 12. de usurp. & usuc. Jac. Gothofredus casum ponit in creditore, sibi debitum accipiente, & quod is non tenetur aliqua actione.

§. 1.

§. 1.

Cum principalis causa non consistit, ne ea quidem, quae sequuntur, locum habent.] Jac. Gothofred. casum ponit in l. 39. §. 1. de reivind. l. ult. §. 1. ad SCtum Vellej. l. 7. Cod. eod. l. 40. de reivind.

L. CXXX.

ULPIANUS lib. XVIII. ad Edictum.] Ut in actione de pauperie, & damni injuria, de quibus hoc libro actum.

Nunquam actiones, praesertim poenales, de eadem re concurrentes, alia aliam consumit.] Ut non id, quod plus est in ea, quae non est intentata, quis consequi adhuc per illam possit. *

L. CXXXI.

PAULUS lib. XXII. ad Edictum.] Junge l. 12. de noxal. action.

L. CXXXII.

GAJUS lib. VII. ad Edictum provinciale.] Junge

* Videtur itaque Schultingius hac in re sequi Jac. Gothofredum h. Aliter de hac regula sentit Cujac. Obs. VIII. 24. quem sequitur Pothier. ad Tit. Pand. de oblig. & act. num. 68. Gothofredi Cujacive sententiam amplectendam censet H. van Vianen Diss. de concursu actionum cap. ult. §. ult. in novo Thes. Diss. Belg. G. Oelrichs. Vol. I. Tom. I. Sed novam huius regulae lucem adfundit, ejusque veram, ni fallor, sententiam indicavit Clarissimus Bavius Voorda (quem Virum optimum atque eruditissimum, dum haec scribo, morte nobis ereptum esse, vehementer lugemus.) in Thes. Controv. Dec. XXV. thes. 7. seqq.

ge l. 8. ad L. Aquil. In qua Lege id procedit. Imperitia culpa adnumeratur.] In *artifice*, *. Facit Plato in *Protagora*, p. 239. in *fin.* Cicero de *Orat.* I. 58. & de *Finib.* III. 17. in *fin.*

L. CXXXIII.

IDEM lib. VIII. ad *Edictum provinciale.*] Jac. Gothofredus casum ponit in l. 9. §. 2. de *interrog. in jure fac.* Vult tamen, hanc *Legem* & aptari posse *servo*, qui possessionem in alium transtulit; vel *Titulo de his, qui effud. vel dejec.*

Deterior fieri non potest.] *Jure*, sine nostra voluntate; *facto* quidem.

L. CXXXIV.

ULPIANUS lib. XXI. ad *Edictum.*] Agens de *fraudatoriiis actionibus.* Junge l. 19. de *pignor. & hypoth.* l. 30. de *hered. instit.* l. 42. de *oblig. & act.*

§. I.

Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest.] Et cessione improba facta *beneficio cessionis* gaudere. Jac. Gothofred. h. Facit *Quintilian. Declam.* 262.

L. CXXXV.

IDEM lib. XXIII. ad *Edictum.*] Junge l. 21. de *noxal. action.* & casum ponit Jac. Gothofred. in *servo noxae dedendo*, mortuo antea. l. 39. in *fin.* l. 42. §. I. *eod.*

Pro

* Add. Clar. Noodt. *Lib. sing. ad Leg. Aquil. cap.* 8.

Pro non adjectis habentur.] In formula sententiae.

L. CXXXVI.

PAULUS *lib. XVIII. ad Edictum.] Lib. XXIV. vel XXVII. Jac. Gothofredus; defendit tamen & hanc lectionem, & jungit l. 22. 24. 26. de noxal. action. & casum ponit ex l. 11. 12. 13. 28. eod.*

*Quotiens lex impedimento non est.] Branchu Obs. cap. XIX. p. 191. seq. casum ponit in partu ancillae, vel alienae, vel furtivae. l. 4. pr. pro suo. Malim in re furtiva, in specie l. 9. §. 5. de Public. in rem. act. Clar. Noodt. in Comm. ad Tit. Pand. de reivind. vs. Aliquem in diversum rapiat &c. refert ad casum l. 45. de usuris. **

L. CXXXVII.

ULPIANUS *lib. XXV. ad Edictum.] Junge l. 14. de religiof. & casum pone in l. 14. §. 1. eod.*

L. CXXXVIII.

* Jac. Gothofredus casum quoque ponit in Edicto de religiofis, quod domino dat actionem aduersus eum, qui mortuum intulit in locum alienum; non vero bonae fidei possessori. l. 2. §. 1. de religiof. Sed Ulpianum ibi loqui de actione directa ex Edicti verbis; utilem autem actionem ex Edicti sententia bonae fidei possessori non esse denegandam; eoque minus, cum idem Ulpianus hanc quoque concedat fructuario l. 8. §. 4. eod. & Scaevola l. ult. eod., docuit Clar. Noodt. in Comm. ad Tit. Pand. de religiof. vs. Sequitur in Edicto &c.

L. CXXXVIII.

PAULUS *lib. XXVII. ad Edictum.*] Junge l: 3.
11. 21. 23. 25. 32. *de religiof.* Add. l. 4. *eod.*

§. 1.

Nunquam crescit ex post facto praeteriti delicti aestimatio.] Casum ex l. 2. §. 2. *de religiof.* ponit Jac. Gothofred., ut si post unum cadaver & alterum inferatur. * Sed hic est secundum delictum, non idem. Add. & l. 11. *pr. de serv. corrupt.* De *delictis privatis* agitur. Vide tamen & l. 7. §. 1. *de liber. causf. l. 1. §. 1. de poenis.* Add. Pufend. *de Jure Nat. & Gent.* VIII. 3. §. 22.

Nunquam] Jauchius de *Negationib.* p. 290. *nonnunquam*: perperam.** nec Leges agunt de delicti augenda poena, sed rei aestimatione ob *moram*, in qua fas semper est.

L. CXXXIX.

Semel inclusae judicio] Eodem sensu Tertullianus *de Poenitent. Cap. VI.* dixit, *Poenitentiam* (baptismo) *includere.* † Hinc autem videtur Gaji tempore *lis apud judicem* contestata fuisse. Jan. a Costa *ad Tit. X. de lit. contestat.*

§. 1.

* Gothofredum sequitur van de Water. *Obs. Jur. Rom.* III. 4. p. 263. *seq.*

** Jauchium recte refutavit Marckart. *Probab. recept. leg. Jur. Civ. Part. I. p. 42. seqq.*

† Ubi vide Rigaltium.

§. I.

Non videtur perfecte cujusque id esse, quod ex causa auferri potest.] Existente v. gr. Legati conditione. l. 15. de reb. dubiis.

Ex causa] Flor. ex casu.

L. CXL.

ULPIANUS lib. LVI. ad Edictum.] Ad usucapiones refert Jac. Gothofredus: quod probabile est.

L. CXLI.

PAULUS lib. LIV. ad Edictum.] Junge l. 2. l. 4. de usurpat. & usucap. & casum pone ex l. 47. eod. Jac. Gothofred. h.

§. I.

Uni duo pro solido heredes esse non possunt.] Junge l. 3. §. 5. de adq. vel amitt. possession. Aliqui hoc admittunt: male. Vid. Faber de Errorib. Pragmatic. Dec. 27. error. 5.

L. CXLII.

IDEM lib. LVI. ad Edictum.] Junge l. 1. de confessis. Vid. Merend. Controv. Jur. X. 14.

*Qui tacet, non utique fatetur: sed tamen verum est, eum non negare.**] Vid. de tacente Goesium Pilat. Judic. p. 32. seqq.

L. CXLIII.

* Proprie scil. qui tacet, neque confitetur, neque negat: quod duntaxat hoc loco docere vult Paulus. Sed hoc non impedit, quo minus in nonnullis causis tacens pro negante habeatur.

L. CXLIII.

ULPIANUS *lib. LXII. ad Edictum.*] Junge l. 9. 11. 15. *de reb. auctorit. Judic. possid.* Add. l. 4. 6. 7. l. 8. §. pen. & ult. l. 9. 10. *eod.* Jac. Gothofred. *h.*

Quod ipsis, qui contraxerunt &c.] Graeci in *Addend. Tom. I. Basilic.*

L. CXLIV.

PAULUS *lib. LXII. ad Edictum.*] Agens forte *de executione in bonis debitorum.* Junge l. 146. *h. t.*

Non omne, quod licet, honestum est.] Quintilian. *Instit. Orator. III. 6. Sunt quaedam non laudabilia natura, sed jure concessa. &c.* Senec. *de Ira, II. 27. Quam angusta innocentia est, ad legem bonum esse? quanto latius officiorum patet, quam Juris regula? quam multa pietas, humanitas, liberalitas, justitia, fides exigunt, quae omnia extra publicas tabulas sunt? & saepe, qui nihil peccant in Leges Civiles, in Philosophorum placita impingunt.* Themist. *Orat. XXIII. p. 287. Συμβαίνει ἔν τῶν αὐτῶν ἀνδρῶν πολλαίς τοῖς μὲν τῆς πόλεως νόμοις ἀβῶν εἶναι, τοῖς ἢ Πλάτωνος ἀλιεῖσθαι, ἢ τοῖς Ζήνωνος.* Non recte contra Quintilian. *Declam. 248. Quoties autem licet, etiam oportet.* * Et fere Hecaton Rhodius apud Ciceron. *de Offic. III. 15.* Add. Goes. in *Addend.*

aß

habeatur, veluti in specie l. 11. §. 4. & 7. *de interrogat. in Jure faciend.* Vid. Jac. Gothofred. *h.* & Schulting. *ad Caji Instit. II. 1. not. 73.*

* Sed ibi forte legendum, *non etiam oportet.* Vid. not. Schult. in edit. Burman.

ad Pilat. Judic. p. 34. Lopez. Animadv. Jur. Civ. Cap. IV. [in Thef. Otton. Tom. III. p. 439. seq.]

§. 1.

In stipulationibus id tempus spectatur, quo contrahimus.] Junge l. 7. l. 9. quae in fraud. credit. l. 4. de annuis legat. l. 78. de verbor. obligat. ut videatur, qui creditores sint in casu dict. Tit. quae in fraud. credit. Jac. Gothofred. h.; vel pone, de missione in possessionem bonorum agi.

L. CXLV.

ULPIANUS lib. LXVI. ad Edictum.] Junge l. 6. §. 9. quae in fraud. credit.

Nemo videtur fraudare eos, qui sciunt & consentiunt.] Exempla vid. apud Gail. Obs. II. 84. Scholia Basilicorum non bene.

L. CXLVI.

PAULUS lib. LXII. ad Edictum.] Vid. ad l. 144. h. t.

Quod quis, dum servus est, egit: proficere libero facto non potest.] Ut tanquam creditor habeatur.

L. CXLVII.

GAJUS lib. XXIV. ad Edictum provinciale.] Junge l. 16. l. 21. de reb. auctorit. Judic. possidend.

Semper specialia generalibus insunt.] Ut in hypotheca generali, rerum singularum. l. 2. D. & l. 6. Cod. qui potior. in pign. Jac. Gothofred. h. Sic Schol. Basilic.

L. CXLVIII.

L. CXLVIII.

PAULUS lib. XVI. *Brevis Edicti.*] Junge l. 26. de reb. auctorit. Judic. possidend. l. 55. de verb. signific.

Cujus effectus omnibus prodest, ejus & partes ad omnes pertinent.] Pretii bonorum venditorum, ut l. 6. §. 7. quae in fraud. credit. l. ult. Cod. de bon. auctorit. Jud. possid. Jac. Gothofred. h.

L. CXLIX.

ULPIANUS lib. LXVII. *ad Edictum.*] Junge l. i. §. 10. & 13. quod Legatorum. Jac. Gothofred. h.

Ex qua persona quis lucrum capit, ejus factum praestare debet.] Basilicorum Scholia accipiunt de re ejusque onere: non bene; post tamen melius in secundo Scholio.

L. CL.

IDEM lib. LXVIII. *ad Edictum.*] Junge l. 2. §. 42. ne quid in loc. publ., ubi idem.

L. CLI.

PAULUS lib. LXIV. *ad Edictum.*] Junge l. i. ne quid in loc. publ. & conf. l. 2. §. 10. & 16. eod.

Nemo damnum facit, nisi qui id fecit, quod facere jus non habet.] Cyriac. Controv. 688. num. 73. seqq.

L. CLII.

ULPIANUS lib. LXIX. *ad Edictum.*] Junge l. i. de vi & vi armat.

§. 2.

§. 2.

In maleficio rati habitio mandato comparatur.] Junge l. 1. §. 12. 14. 15. de vi & vi armat. *

§. 3.

*In contractibus, ** quibus doli praestatio &c.]* Junge l. 1. §. ult. l. 3. pr. & §. ult. de vi & vi armat.

L. CLIII.

PAULUS lib. LXV. ad Edictum.] Junge l. 8. de adq. vel amitt. possess. & l. 2. l. 9. de vi & vi armat. l. 2. uti possidet.

Ut igitur nulla possessio adquiri nisi animo & corpore potest: ita nulla amittitur, nisi in qua utrumque in contrariam actum.] Scil. cum id fit sine nostra voluntate. Merend. Controv. Juris XII. 24. num. 18. seqq. †

L. CLIV.

ULPIANUS lib. LXX. ad Edictum.] Junge l. 1. §. 1. & 2. de superficieb.

Neque enim datur talis replicatio petitori: Aut si rei

* In altero exemplari in 4to. addiderat: quoad pecuniarias poenas: vid. Matth. de Criminib. Prolegom. Cap. I. num. 14. non vero alias. add. Jac. Gothofred. h.

** Aliter in interdicto unde vi: vid. loca a Schultingio allata; aliisque actionibus ex delicto. Add. Jac. Gothofred. h.

† Aliter hunc locum explicat A. J. Cuperus Obs. Select. de natura possessionis, Part. II. Thes. 36. p. 113. Lugd. Batav. 1789.

rei quoque in ea re dolo actum sit. &c.] Vid. ad l. 4. §. 13. de dol. mal. & met. except.* Merill. Obs. II. 27.

L. CLV.

PAULUS lib. LXV. ad Edictum.] Junge l. 2. l. 9. de vi & vi armat. & in d. l. 9. §. 1. casum ponit Jac. Gothofredus:

§. 2.

In poenalibus causis benignius interpretandum est.] Quæri pone de vi, an publica sit, an privata. Jac. Gothofred. h.

L. CLVI.

ULPIANUS lib. LXX. ad Edictum.] Junge l. 25. de reivind. l. 21. de judic.

Invitus nemò rem cogitur defendere.] Rem propriam. Jac. Gothofred. h. — Dion. Gothofred. in not. Ita Notarius instrumentum confiscare cogi potest. Vid. Mevium Decis. P. II. Decis. 5. & P. VIII. Decis. 124. Ut & caupo, hospes &c. commeantes & vectores recipere: & Fabri in collegiis ad opéra.

* Ubi ad verba, cum longe æquum sit, ex eo quod per se gestum est, actorem nihil consequi, notavit Schultingius: Late Cyriac. Controv. 191. num. 7. seqq. num. 22. seqq. Controv. 197. num. 3. seqq. num. 34. ubi ex DD. ait, actorem alioquin allegaturum, quod ante allegavit: num. 36. notat, aliud esse, quando actoris intentio est justa per se, sed reus primum objecit de dolo, ut in l. 39. & l. 47. solut. matrimón. Jac. Gothofred. ad l. 154. de reg. jur. distinguit inter delictum par & dispar.

opera. Vid. Mevium *Decif. P. II. Decif. 156. Quod
& turpissime & contra omnem juris & aequi artem,
Decius extendit ad meretrices, in lupanari stantes.
De quibus Quintilian. Declam. XIV.*

§. 1.

*Cui damus actiones, eidem & exceptionem compe-
tere multo magis quis dixerit.*] Junge l. 1. §. 4.
de superficieb. ubi idem. Basilicorum Scholia ca-
sum ponunt in l. 9. §. 4. quod met. causf.*

§. 2.

*Cum quis in alii** locum successerit: non est
aequum, ei nocere hoc, quod adversus eum nocuit,
in cujus locum successit.] Best. de Ration. emend.
Leg. Cap. XII. num. II. p. 148. legit nonne est
aequum*

* Notabilis *jure novo* ab hac regula exceptio est in *l. unica*.
§. 5. *Cod. de rei uxor. actio*, ubi sanxit Imp. Justinianus,
ut maritus res dotales propter impensas utiles, in eas factas,
retinere non possit; sed concessit ei actionem *mandati*, vel *ne-
gotiorum gestorum*, prouti impensae factae sunt *ex voluntate*
uxoris, an vero ea inficia.

** Best. *loc. cit. & ibid.* p. 34. legi vult, *cum quis alii in lo-
cum successerit &c.* Sed *alii* dicitur pro *alio*, uti saepe
alibi. Vid. Marckart. *Interpret. recept. lectio. Jur. Civ.*
p. 57. *seqq.* & p. 241. qui ipse tamen pro *alii* reponendum
censet *alicujus*, quoniam in *l. 3. §. 2. de itin. actuque pri-
vat.* legitur *in locum eorum*, & probabile non est, Tribonia-
num *archaismi* elegantiam adfectare voluisse. Sed unde pro-
babit Vir Clar. non *hic*, sed in *d. l. 3. §. 2.* germanam Ul-
piani scripturam existare? Ego itaque malim nihil mutare.

aequum &c. & dein post *successit* ponit (?) quod non placet. * Pro quod *adversus eum nocuit*, legendum *non nocuit*, ut in l. 3. §. 2. de itin. actu-que priv. unde sumpta haec regula. Jac. Gothofred. ** h. & Grot. in Flor. Sparfson. ad h. l. p. 346.

§. 3.

Plerumque emtoris eadem causa esse debet circa petendum ac defendendum, quae fuit auctoris.] Junge l. 1. §. 43. de aq. quotid. & aestiv. ubi casus. — Quod ad *realia*, Tiraq. de Retraict lignag. §. 1. Glos. 9. num. 131. vi. Sed haec, ne fallaris, procedunt in *juribus realibus* &c.

§. 4.

Quod cuique pro eo † praestatur, invito non tribuitur.] Pone aquaeductum cum Jac. Gothofred. h. Facit l. 2. §. 28. *ne quid in loc. public.*

L. CLVII.

IDEM lib. LXX. ad Edictum.] Leg. lib. LXXI. Junge l. II. §. 7. *quod vi aut clam.* ubi idem.

Ad ea, quae non habent atrocitatem facinoris vel
sce-

* Bestium recte refutavit Marckart. loc. cit. p. 243.

** Qui observat, origine forte scriptum fuisse *nocuit*, id est, *non nocuit*. Pluribus hanc lectionem confirmavit Marckart. *diſt. loc. p. 242. seqq.*

† Pro eo, id est, *ejus tantum contemplatione, & sine iniuria*. Sensus igitur est: eum, cui v. gr. jus aquae ducendae praestitum est, *invitum* aquam ducere non cogi. Jac. Gothofred. h.

sceleris, ignoscitur servis &c.] Vid. l. 20. de oblig. & action. l. 10. in fin. de his, quae ut indign. Forner. Selection. I. 27. [in Thes. Otton. Tom. II. p. 39.] Facit huc Callimach. *Hymn., in Cerer.* v. 62. *

Vel his, qui vice dominorum sunt, veluti tutoribus & curatoribus] De curatore furiosi hoc docetur in l. 56. §. pen. de furtis. l. 11. §. 6. quod vi aut clam. Non idem de curatore minoris, qui tantum agenti minori consentire potest; non vero ipse regulariter quid agere. Fab. Ration. ad l. 17. §. 2. de jurejur. ** Facit l. 4. §. 11. de usurpat. & usuc.

§. 1.

Semper qui dolo fecit &c.] Junge l. 8. §. 3. de precario.

§. 2.

In contractibus successores &c.] Junge l. 8. in fin. de precario. Jac. Gothofred. h.

L. CLVIII.

GAJUS lib. XXVI. ad Edictum provinciale.] Junge l. 2. de migrando. Forte de Salviano interdicto, & pignoribus, hic egit. †

L. CLIX.

* Et Graecum proverbium: Ἀνάγκη δὲ δὴν θύει μὴ χεῖρα. De quo vid. Menag. ad Diog. Laërt. I. 77.

** Add. Schulting. Thes. Controv. Dec. XXXIX. §. 4.

† Vid. Obs. miscell. in auct. Vett. & recent. Vol. III. p. 294.

L. CLIX.

PAULUS lib. LXX. ad Edictum.] Junge l. 14.
§. 2. de except. rei judic. *

L. CLX.

ULPIANUS lib. LXXVI. ad Edictum.] Junge
k. 1. de except. rei vend. & tradit.

Aliud est vendere, aliud vendenti consentire.] Quod
ad formam venditionis. l. 1. §. 2. de except. rei
vend. Jac. Gothofred. h. Vid. & Cyriac. Con-
trov. 289. num. 2. seqq. Item ponit casum in mi-
nore, venditioni Emphyteuscos consentiente, Con-
trov. 309. Sed hic consentit venditioni rei alienae;
procedit tamen hæc regula & illuc.

§. 1.

*Refertur ad universos, quod publice fit per majo-
rem partem.*] Jac. Gothofred. casum ponit in caus-
sa contra syndicum judicata.

Ad universos] Et singulos, etsi contradixerint;
qui nec executionem recusare possunt. Plin. VI.
Epist. 13. *Quod pluribus placuisset, cunctis tenen-
dum.* Liv. XXXII. 20. *Ubi semel decretum erit, omni-
bus id, etiam quibus ante displicuerit, pro homo atque
utili foedere defendendum.* Mev. ad jus Lubec. I. 1.
Art. 1. num. 100. seqq. Goris ad Conf. Velav.
T. 23. A. 22. Gl. 2.

Quod publice fit] In Collegiis. Selden. de Jure
Nat. & Gent. I. 6. p. 83. Facit Dion. Chrystos-
t.

Rho-

* Illustravit hæc regulam Majans, Disp. VII. §. 2.

Rhodiac. p. 311. Omnes vero debent adesse. Polan. *Histor. Concil. Trident. IV. p. 228.* saltem vocati. Add. Grot. *de Jure Belli ac Pac. II. 5. §. 20. & III. 20. §. 4.* An autem major pars sit Collegii, an idem sentientium. Mev. *loc. cit. num. 34. seqq.* Grot. *d. lib. II. 5. §. 19.* qui posterius vult. Aliud in illis, quae a pluribus, ut a singulis, fiunt. Mev. *ad jus Lubec. I. 1. Art. 2. num. 12. seqq.* Polan. *Histor. Concil. Trident. IV. p. 288.*

§. 2.

Absurdum est, plus juris habere eum, cui legatus sit fundus, quam heredem &c.]* Add. l. 6. de exceptionib.

L. CLXI.

IDEM lib. LXXVII. ad Edictum.] Agens de stipulationibus, maxime Praetoriis. Junge l. 12. qui satisd. cog.

In Jure Civili receptum est &c.] Vid. Leonin. *Emend. IV. 20.* Facit Quintilian. *Declam. 249.*

*Cujus interest conditionem non impleri,] Ne cogatur solvere. Basilic. μὴ πληρωθῆναι.***

Fiat

* Jac. Gothofred. edidit *pluris*, & in not. addit: An *pluris*, id est, *plus juris*? vel, mox legendum *haberi*, non *habere*. Sed undenam haec Viro Summo in mentem venerint, ignoro; certe supervacua sunt, cum Codex Florentinus *plus juris* habeat, & Basilic. quoque *πλέον δικαίων*.

** *Negationem* itaque *hic* quoque habent Graeci: dicunt enim, *εἰ ἰκανὸν ἐκποδίσαι μοι πληρωθῆναι τῆς αἰρέσεως, ἢ ἐπι διαφίρει μὴ πληρωθῆναι αὐτῆς. κ. τ. λ.* Quod tamen negare videtur Jac. Gothofred. *h.*

Fiat, quo minus impleatur.] Cyriac. *Contror.*
167. num. 2.

L. CLXII.

PAULUS *lib. LXX. ad Edictum.*] Jac. Gothofred. ponit casum in *l. 44. de usurpat. & usucap.*

L. CLXIII.

ULPIANUS *lib. LV. ad Edictum.*] Junge *l. 8. 10. 12. 14. 16. 18. 20. 22. de liberal. causf.*

*Cujus * est donandi, eidem & vendendi & concedendi jus est.*] Et *manumittendi.*

L. CLXIV.

PAULUS *lib. LI. ad Edictum.*] Junge *l. 15. 17. 19. 24. de liber. causf.* & pone casum in *l. 22. eod.* Jac. Gothofred.

L. CLXV.

ULPIANUS *lib. LIII. ad Edictum.*] Junge *l. 8. 1. 10. de aq. & aq. pluv. arc. ubi & casus.*

L. CLXVI.

PAULUS *lib. XLVIII. ad Edictum.*] Junge *l. 10. de interrog. in jure faciend. l. 10. 12. 14. 16. **.*
18.

* *Cui jus legit* Leuchav. *Nos. II. 145. in Thef. Otton. Tom. III. p. 1534. Graeci. i. i. x. i. g. r. i. a. s.*

** *In cujus Legis 16. inscriptione pro Lib. LX. ad Edictum, Cujacius ad Lib. Pauli. ad Edictum in expl. d. l. legit Lib. XLVIII. uti ad illam Legem notavit Schulzing.*

18. de damn. infect. Add. l. 7. l. 9. §. 4. l. 13.
§. 1. eod. Jac. Gothofred. h.

L. CLXVII.

IDEM lib. XLIX. ad Edictum.] Junge l. 2. §.
9. 11. 14. de aq. & aq. pluv. arc. Actio illa datur
domino. l. 4. pr. & §. 2. l. 18. eod. Jac. Gotho-
fred. accipit de venditione imaginaria. Quid? si
ponamus casum in fundo, sub conditione suspensiva
in diem addicto. Add. & Junge d. l. 9.

§. 1.

Qui jussu judicis aliquid facit, non videtur dolo
malo facere, qui* parere necesse habet.] Add. l. 2.
§. 3. de aq. & aq. pluv. arc. & solvens jussu judi-
cis, securus est. Fab. Cod. VIII. 16. def. 29. &
VIII. 29. defn. 9. & 18.

L. CLXVIII.

IDEM lib. I. ad Plautium.] Junge l. 10. si quis
caut. in jud. sist. caus. fact. non obtemp. Facit l. 7.
de in int. restit.

Rapienda occasio est, quae praebet benignius respon-
sum.] In casu non obiti vadimonii. Facit Quinti-
lian. Declam. VI. 12. seqq.

§. 1.

* Melius quia; quemadmodum & Graeci legisse videntur,
verba haec vertentes, ἀδύνατον γὰρ εἶναι πειθεσθῆναι. Vid.
notata ad L. 3. §. 1. de Verb. signific. Aliter Hoffman.
Milet ad Pand. Dis. XXXII. §. ult.

§. 1.

Quod factum est &c.] Jac. Gothofred. casum ponit ex l. 1. §. 1. & 2. de eo, per quem fact. erit &c.

L. CLXIX.

IDEM lib. II. ad Plautum.] Junge l. 33. ad L. Aquil. & add. l. 37. eod. *

Is damnum dat, qui jubet dare: &c.] Grot. de Jure Belli ac Pac: II. 26. §. 4. num. 1.

§. 1.

Quod pendet, non est pro eo, quasi sit.] Conf. l. 14. §. 1. & l. 15. de noxal. action. Jac. Gothofred. h. Vid. & P. Fab. Semestr. III. 6.

L. CLXX.

IDEM lib. IV. ad Plautum.] Junge l. 14. comm. divid. Casum in l. 7. si pars hered. pet. vel in l. 10. usufr. quemadm. cav. ponit Jac. Gothofredus.

L. CLXXI.

IDEM lib. IV. ad Plautum.] Junge l. 14. de instit. action. ubi & casus.

L. CLXXII.

IDEM lib. V. ad Plautum.] Junge l. 57. de contrah. emt. In

* Vid. & Clar. Noode, Lib. fug. ad Leg. Aquil. Cap. X.

** Legendum Lib. III.

In contrahenda venditione ambiguum pactum contra venditorem interpretandum est.]* Merrill. *Variant.* et Cujac. III. II. Vinn. de Pactis cap. 20. num. 3. & 4.

§. 1.

Ambigua autem intentio ita accipienda est, ut res salva auctori sit.] Vid. Averan. *Interpret. Jur.* II. 30.

L. CLXXIII.

· IDEM *lib. VI. ad Plautium.]* Junge l. 56. *solut. matrimon. l. 19. 21. 23. de re judic.*

§. 1.

Cum verbum restituas lege invenitur, etsi non specialiter de fructibus additum est, tamen etiam fructus sunt restituendi.] Junge l. 38. *de usuris.*

Restituas.] Non si verbum *dandi*, quod in hoc casu circa dotem fuit in Lege. Vid. l. 240. *de verb. signific.*

Lege.] Vel etiam *libellis*, uti post alios Jac. Gothofred. *h.*, qui notat, & id fieri in *restitutione ex debito*, seu per *viam justitiae*, non si per *modum gratiae*; neque in *stipulatione*, si *tantum* restituendi fiat mentio. l. 73. *de verb. signific.*

§. 2.

Unicuique sua mora nocet: &c.] Junge l. 38. §. 6. & 7. *de usuris. l. 56. de jure dot. l. 88. de verbor. obligat.*

§. 3.

* Si scil. ipse venditor legem obscuram contractui dixerit. Add. Schulting. *Thes. Controv. Dec. 63. §. 4.*

§. 3.

Dolo facit, qui petit, quod redditurus est.] Junge l. 56. §. 3. de jure dot. l. 79. de verb. signific. l. 8. de dol. mal. & mes. except.

Qui petit, quod &c.] Id est, qui petit *idem*, quod *statim eidem* redditurus est. Jac. Gothofred. h.

L. CLXXIV.

IDEM lib. VIII. ad Plautium.] Junge l. 43. de condit. & demonstr. l. 10. de bon. possess. sec. Tab. l. 11. quib. ex caus. in possess. eat.

Qui potest facere, ut possit conditioni parere,] Hoc ipso tempore.

Jam posse videtur.] Et non faciens est in mora. l. 29. de condit. & demonstr. l. 17. de manumiss. testam. Conf. l. 23. §. 1. de hered. instit. Adde casum l. 8. si quis omiff. caus. testam. Jac. Gothofred. h.

§. 1.

Quod quis, si velit, habere non potest, id repudiare non potest.] Junge l. 8. de honor. possess. l. 4. de Legat. 2. Vid. l. 13. de adq. vel omitt. hered. l. 9. in fin. l. 10. ad Sctum Trebell.

L. CLXXV.

In his, quae officium per liberis fieri personas leges desiderant &c.] *In his*, de quibus egerat, *quae*, id est, quatenus *officium &c.* vel, *In his quae officium &c.* id est, *ob officium.* Jac. Gothofred. h.

Puto

Puto lectionem vulgatam posse defendi. *

Officium] Id est, solennitatem, celebritatem. Jac. Gothofred. h. Pone in testamentis. Vid. ad l. 2. h. t.

§. 1.

Non debeo melioris conditionis esse &c.] L. 44. ad Sctum Trebell. l. 28. l. 33. §. 3. de donationib. Transiit.] Pro transiit.

L. CLXXVI.

IDEM lib. XIII. ad Plautium.] Junge l. 14. de injuriis. Jac. Gothofredus refert haec ad interdicta.

Non est singulis concedendum &c.] Cicer. de Legib. III. 18. Nihil est exitiosius civitatibus, nihil tam contrarium juri & legibus, nihil minus civile & humanum, quam composita & constituta Republica, quidquam agi per vim. Quintilian. Declam. XIII. II. in fin. Nos ideo magistratus legesque a majoribus nostris accepimus, ne sui quisque doloris vindex sit &c. Socrat. Histor. Ecclesiast. III. 3. ** Cassiod. Variar. IV. 10. Foedum est, inter Jura publica privatis odiis licentiam dare &c. Hinc est, quod

* Praepositiones enim ob vel propter etiam ab optimis scriptoribus saepe omittuntur. Vid. Putzman. Melet. Jur. Civ. Cap. VIII. in ejus Opusc. Syllog. p. 184. Add. Sanct. Minerv. IV. 6. in fin. ibique Clar. Perizon. Mirus bene autem Graeci in Basilicis Legem hanc ita referunt: Τα παρὰ τῆς νόμου ἐπιτακτικῆς τοῖς ἐλευθέροις ὀφθαίκεν, ἀλλοὶ πρᾶττις ἔδυναίσι.

** Est illa Epistola Imp. Juliani, ad Alexandrinos missa, qua, ob caedem Georgii indignatus, eos objuravit.

quod Legum reperta est sacra reverentia; ut nihil manu, nihil proprio ageretur impulsu. Quid enim a bellica confusione pax tranquilla distabit, si per vim litigia terminentur?

Ne occasio sit majoris tumultus faciendi.] Dum vis vi repellitur. l. 6. Cod. unde vi. Male Valer. Maxim. VIII. 1. in fin.

§. 1.

Infinita aestimatio est libertatis & necessitudinis.] Casum ex l. 3. §. 9. & 11. de homin. lib. exhib. ponit Jac. Gothofredus.

L. CLXXVII.

IDEM lib. XIV. ad Plautium.] Junge l. 37. de action. emt. vend. & pone casum in emtore. Jac. Gothofred. h.

Qui in jus, dominium vel alterius succedit,] Qui in dominium, vel alterius jus succedit, Nerius Analect. l. 1. [in Thes. Otton. Tom. II. p. 329.] ex Basilicis.

§. 1.

Nemo videtur dolo exsequi &c.] L. 15. ratam rem haber. l. 2. §. 5. de dol. mal. & met. exc. Jac. Gothofred. h.

Dolo exsequi] Al. in dolo esse. Nic. Catharin, Obs. cap. 3. [in Thes. Otton. Tom. I. p. 485.] dolo petisse: quod non probat.*

L. CLXXVIII.

* Vulgatam lectionem defendit Marckart. Probab. res. l. 63. Jur. Civ. Part. II. p. 65. seq.

L. CLXXVIII.

IDEM lib. XV. ad Plautium.] Egit de usufructu, servitutibus, immo & usucapione. l. 15. de usurp. & usucap. Aptat Jac. Gothofredus huic regulæ speciem l. 1. §. 2. de pignorib. & hypothec. l. 7. Cod. eod.

Plerumque] Exceptiones vid. apud Jac. Gothofred. h. Chesium Different. cap. 98. num. 4. [in Jurisprud. Rom. & Attic. Tom. II. p. 892.] Cyriac. Controv. 196. num. 34.

L. CLXXIX.

IDEM lib. XVI. ad Plautium.] Junge l. 14. de manumiss. l. 18. de manum. vindict. l. 39. de manum. testam. l. 20. de statu liber.

L. CLXXX.

IDEM lib. XVII. ad Plautium.] Junge l. 9. de condict. caus. dat. caus. non sec. l. 65. de condict. indeb.

Quod jussu alterius solvitur, &c.] id est, alterius alteri.*

L. CLXXXI.

IDEM lib. I. ad Vitellium.] Junge l. 19. de liber. & post. hered. instit. l. 10. de injust. rupt. irrit. fact. test. l. 18. de hered. instit.

Si nemo subiit hereditatem, omnis vis testamenti solvitur.] An & relicta ad pias causas? Vid. Fa-

* Vid. Leunclav. Notat. II. 147. in Thes. Octon. Tom. III. p. 1534.

Fachin. *Controv. Juris* VI. 82. Exceptiones vidæ apud Sande *Decis.* IV. 4. *defin.* 10. *Add.* l. 42. *de fideic. libert.*

L. CLXXXII.

IDEM *lib.* III. *ad Vitellium.*] Agens, ut videtur, de *Legatis*; forte tamen & de *stipulationibus*. Junge l. 93. *de verbor. obligat.*

L. CLXXXIII.

MARCELLUS *lib.* III. *Digestorum.*] Junge l. 7. *de in int. restit.*

Etsi nihil facile mutandum est ex solemnibus: tamen, ubi æquitas evidens poscit, subveniendum est.] Ad alia hoc extendunt. * *Cyriac. Controv.* 481. num 34.

L. CLXXXIV.

CELSUS *lib.* VII. *Digestorum.*] *Illic de mandato, societate, & precario egit.* *Add.* l. 13. *de re judic.* ubi idem. *Jac. Gothofred. h.*

Vani timoris.] *Etrip. Supplic.* vs. 548.

Justa

* Immo *Leyfer. Medit. ad Pand. Spec.* III. *Medit.* 6. ex hac *Lege* concludit, negotia, ob defectum solemnitatum ipso jure nulla, veluti testamenta, contractus &c., sustineri a iudice debere, si manifesta adfit æquitas. Sed huic sententiæ, revera iniquæ, vid. l. 91. §. 3. *de verbor. obligat.* nullum in *Lege* fundamentum est, quæ non agit de solemnibus, quæ *Leges* desiderant, ut negotium aliquod valeat; sed de solemnibus seu ordine Judiciorum, ex quo licet nihil facile mutandum sit, tamen ubi evidens æquitas poscit, subveniendum; uti rescripsit *Divus Antoninus* in l. 7. *alleg.* *Add. Jac. Gothofred. h.*

Justa excusatio non est.] Al. *æstimatio*: * male.
Vid. Jac. Gothofred. h. Basilic. в сумблѣнны.

L. CLXXXV.

IDEM lib. VIII. *Digestorum.*] Junge l. 59. de
contrah. emt. l. 38. de action. emt. vend.

Impossibilium nulla obligatio est.] Ne quidem *Legis.*
Quinctilian. Declam. 249. Id vobis, judices, facillime persuaderi poterit, si non tam injustos, neque tam imprudentes existimatis legum latores fuisse, ut necessitate praestringere ea, quae praestari non possent. Quid circa sententias, talia injungentes.
Mev. P. II. *Decis. 368.*

L. CLXXXVI.

IDEM lib. XII. *Digestorum.*] Junge l. 30. de
oper. libertor. casus in l. 24. eod. Jac. Gothofred. h.

L. CLXXXVII.

IDEM lib. XVI. *Digestorum.*] Junge l. 24. de
hered. instit. l. 26. l. 59. eod. l. 21. de condit. instit.

L. CLXXXVIII.

IDEM lib. XVII. *Digestorum.*] Agens de *Legatis. l. 12. de probationib. l. 63. de Legat. 1. l. 18. de Legat. 2.* Jac. Gothofredus casum ponit ex l. 13. §. 3. de *reb. dubiis.* **

L. CLXXXIX.

* Sive *æstimatio*, uti Leunclav. *Notat. II. 148. in Thef. Oxon. Tom. III. p. 1534.*

** Add. Merrill. *Obs. VII. 8.*

L. CLXXXIX.

IDEM *lib. XIII. Digestorum.*] Junge l. 7. *de collation.* Jac. Gothofredus casum ponit in *hereditate adquirenda, & omittenda.*

L. CXC.

IDEM *lib. XXIV. Digestorum.*] Junge l. 69. *de solutionib.* Add. l. 4. §. *ult. de re judic.* Facit l. 20. *de solutionib.* l. 26. *in fin. de noxal. action.*

L. CXCI.

IDEM *lib. XXXIII. Digestorum.*] Jac. Gothofred. casum ponit in *remissione poenae L. Juliae & Papiae.* Facit l. 31. *de ritu nupt.* Aliter * Heinecc. in *Comm. ad L. Jul. & Pap. Popp. p. 386. seq. Neratius consultus &c. respondit &c.*] Desumfit itaque Celsus *haec ex libris Neratii Responsorum.*

Quem tamen modum esse beneficii sui vellet, ipsius aestimationem esse.] Inscript. apud Gudium p. 175. I. **

L. CXCI.

MARCELLUS *lib. XXIX. Digestorum.*] Junge l. 3. *de servit. legat.*

§. I.

** Scil. etiam Heineccius *Legem hanc* quidem cum Jac. Gothofredo refert ad *L. Juliam & Pap. Popp.*, sed, cum Gothofredus dubius haereret, utrum ad *L. Juliam de maritandis Ordinibus* pertineat, an ad *Legem Caducariam*, posterius probavit, & alium quoque, ac Gothofredus, *Legi casum adfixit.*

** Add. Schulting. in *Enarr. Tit. Pand. de Conflit. Princip. §. ult.*

§. I.

In re dubia benigniorem interpretationem sequi, &c.] Ex l. 3. de his, quae in testam. delent.

L. CXCIII.

CELSUS lib. XXXVIII. *Digestorum.*] Junge l. 50. *mandat. l. 99. de verbor. obligat.*

Omnia fere jura &c.] Exceptio est in l. 26. de stipul. servor. Jac. Gothofred. h.

L. CXCIV.

MODESTINUS lib. VI. *Differentiarum.*] Junge l. 7. *de his, quae ut indign. l. 5. de conjung. cum emanc. lib. ejus.*

Qui per successionem, quamvis longissimam &c.] Horat. Epist. II. 2. vs. 175. seq.

Sic, quia perpetuus nulli datur usus, & heres heredem alterius, velut unda supervenit undam.

Merill. *Different. lib. sing. cap. 24.* * *Aliud volunt in Statutis. Grivell. Decis. 86. num. 24. seqq. in quo caute versandum.*

Constiterunt] Al. exstiterunt.

Quam qui principaliter heredes existunt,] Sic l. 7. de his, quae ut indign.

L. CXCIV.

* Vid. & Jo. van Nispen *ad libros Modestini Differentiarum*, in *Thef. Diss. Belgic. G. Oelrichs. Vol. I. Tom. I. p. 58. seq.*

L. CXCIV.

IDEM *lib. VII. Differentiarum.*] Junge l. 52, de condit. & demonstr. ubi casus.*

Expressa nocent, non expressa non nocent.] Ordinarie expressi & taciti vis eadem, non semper.

L. CXCVI.

IDEM *lib. VIII. Regularum.*] Junge l. 25. de pignorib. & hypoth. l. 6. de distract. pign. & accipe cum Jac. Gothofredo de beneficiis creditorum.

Privilegia quaedam causae sunt &c.] L. 68. h. t.

Quae personae sunt, ad heredem non transeunt.]

L. 18. Cod. Theod. de extraord. sive sordid. munerib. [Tom. IV. p. 139.]**

L. CXCVII.

IDEM *lib. singulari de ritu nuptiarum.*] Junge l. 42. de ritu nupt. ubi idem.

In conjunctionibus] *In mentionibus, vel conditionibus, pro nuptiis, legit Nic. Catharin. Obs. cap. 29.* [in Thef. Otton. Tom. I. p. 492.] sed sibi diffidens, & male. †

L. CXCVIII.

* Add. van Nispen *diē. loc. p. 77. seqq.*

** In altero exemplari in 4to adjecit: l. 43. Cod. de excusat. muner. & multo minus cedi possunt. l. 42. de administr. & peric. tutor. Vid. Sande de Action. cesson. Cap. IX. num. 8. & seq. Plura de privilegiis vid. apud Gebauer, in ejus Exercit. Academ. Vol. I. p. 281. seqq.

† Vid. Marckart. Probab. rec. lect. Jur. Civil. Part. II. p. 45. seq.

L. CXCVIII.

JAVOLENUS lib. XIII. ex Cassio.] Vid. l. II. §. 6. quod vi aut clam.

Neque in Interdicto, neque in ceteris causis pupillo nocere oportet dolum tutoris, sive solvendo est, sive non est.] Merill. Variant. ex Cujac. I. 35. Of. Aurel. Dispunct. ad Merill. Dispunct. 35. * [in Thef. Otton.

* Ubi frustra tentat, Cujacium secum ipsum conciliare. Vid. Clar. B. Voorda, Thefb. Controv. Dec. XXI. thef. 9. De re ipsa agit quoque Clar. Noode. in Summ. ad Tit. Pand. quando ex fact. tutor. vl. At quemadmodum non prodest pupillo &c. Multi Legem hanc accipiunt de casu, quo tutor extrinsecus, seu extra rem pupilli, dolo aliquid admisit. Vid. l. 4. quando ex fact. tutor. Ita quoque Clar. Westenb. ad dist. Tit. Pand. §. 10. Sed hoc non videtur necesse: vera enim regula haec quoque est, si tutor in administratione dolo aliquid admisit. Licet enim propterea pupillus nunc quidem conveniri possit, tamen dolus tutoris pupillo non nocebit: nam, si non solvendo est tutor, non ulterius tenetur pupillus, nisi ut actiones suas adv. tutorem auctori cedat. Quae etiam est sententia Pomponii in l. ult. de adm. & peric. tutor. ut adeo hac parte nullus fuerit Vett. Jctorum dissensus. Si autem solvendo est tutor, tunc pupillus, quod solvere coactus est, ab ipso tutore recuperare potest actione tutelae, d. l. ult. & l. 1. quando ex fact. tutor. adeoque ne sic quidem dolus tutoris pupillo nocebit: immo & hoc casu defringitur pupillae cessae auctori actione adv. tutorem, non quidem ex sententia Pomponii, vid. d. l. ult. & l. 3. §. 1. de tributar. act. sed ex sententia Ulpiani. Vid. d. l. 3. §. 1. verb. & sane haftenus tenebitur &c. quibus verbis Ulpianum Pomponii sententiam corrigere, recte observarunt Viri Clar. Noode. & Voorda, locc. supra cit.

Otton. Tom. III, p. 780. *seqq.*] Jac. Gothofred. *h.*

L. CXCIX.

Non potest dolo carere &c.] Nec aliquid pro se allegare.

L. CC.

IDEM *lib. VII. Epistolarum.*] Junge *l. 4. de divers. tempor. praescript.* unde casum ponit Jac. Gothofredus.

Quoties nihil sine captione &c.] Facit huc Quinctilian. *Declam. 276. Illud, judices, ante omnia intueri vos oportet, sc. quid ex Lege inclinandum sit, spectare, ut quam minimum ex eadem pereat, &c.* Victorin. *in Cicer. Rhetor. II. p. 228.*

L. CCI.

IDEM *lib. X. Epistolarum.*] Jac. Gothofred. refert ad *regulam Catonianam*: quod verba docent.

L. CCII.

Omnis definitio in Jure Civili periculosa est: &c.] Paganin. Gaudent. *Juridic. exposit. II. 46.* [in Thef. Otton. Tom. III. p. 392. *seq.*] Quinctilian. *Instit. Orator. II. 13. Propter quae mihi semper maris fuit, quam minime alligare me ad praecepta, quae aedificata vocant, id est, universalia, vel perpetua. Ratio enim reperitur hoc genus, ut non labefactari parte aliqua, aut subrui possit.* Add. Idem *ibid. VII. 3.*

*Definitio **] Plin. *Histor. Natur. XVI. 22. Falsa*

* Id est, *regula.* Jac. Gothofred. *h.* Add. Majanf. *Disp. 43. §. 1.*

sa definitio est, non decidere his, quarum succus pinguior sit.

L. CCIII.

POMPONIUS lib. VIII. ad Quintum Mucium.*] Junge. l. 66. de Jure dot. l. 77. de adq. vel. omitt. heredjt. l. 45. de Legat. 2. Pone casum in l. 9. §. 1. de vi & vi armat. Jac, Gothofred. h.

L. CCIV.

*Minus est actionem habere, quam rem.] De pignore accipit Jac. Gothofred. h. **.*

L. CCV.

IDEM lib. XXXIX. ad Quintum Mucium.] Junge l. 67. de contrah. emt. Jac. Gothofred. casum ponit in pignore.

Interdum] Id est, interim. Jac. Gothofred. h.

L. CCVI.

Jure naturae aequum est, &c.] Vid. Cicer. de Offic. III. 6. Detrahere igitur aliquid alteri, & hominem hominis incommodo suum augere commodum, magis est contra naturam, quam mors, quam paupertas, quam dolor, quam cetera, quae possunt aut corpori accidere, aut rebus externis. ubi vid. Comm.

L. CCVII.

ULPIANUS lib. I. ad Legem Juliam & Papiam.] Junge l. 25. de statu homin.

Res

* Jac. Gothofred. ad princ. VI. Regul. Collect. putat, Pomponium notas scripsisse ad Mucii Scaevolae Regulas, sed minus recte. Vid. d'Arnaud. Var. conjeç. II. 29. p. 400. Add. Bachium Hist. Jur. III. 2. seç. 5. §. 13.

** Vid. ad l. 15. h. t.

Res judicata &c.] Etsi male. Vid. l. 12. §. 3. de bonis libertor. l. 1. pr. quae sent. sine appell. rescind. l. 3. §. 3. de reb. eorum qui sub tut. vel cur. sunt. Add. Herald. de Rerum judic. auctorit. l. 1. num. 3. [in Thes. Otton. Tom. II. p. 1078.]

L. CCVIII.

PAULUS lib. III. ad Legem Juliam & Papiam.] Jac. Gothofred. ad L. Jul. & Pap. Cap. XII.

L. CCIX.

ULPIANUS lib. IV. ad Legem Juliam & Papiam.] Junge l. 10. de his qui sui vel alien. jur. sunt. l. ult. de adoptionib. l. 9. de captiv. & postliq. revers.

Servitutum mortalitati fere comparamus.] L. 59. in fin. de condit. & demonstr. Cujac. Obs. XVIII. 14. & sic liberi hic sunt, ut amissi, si sint facti servi. Jac. Gothofred. h. quem etiam vid. ad L. Jul. & Pap. Cap. XII.

*Fere] Posnae servitutum non semper. l. 3. §. 1. de his quae pro non script. **

L. CCXI.

PAULUS lib. LXIX. ad Edictum.] Junge l. 7. si quis caut. in judic. sist. caus. fact. non obtemp. ubi & haec verba.

*Servus Reipublicae causa abesse non potest.] Absunt haec** a Cod. Florent. Vid. Augustin. Emend. III. 1. [in Thes. Otton. Tom. IV. p. 1497.]*

* Add. Merill. Obs. V. 13.

** Sed Basilic. ea habent. Jac. Gothofred. b.

E R R A T A

Pag. 10. in med. & pag. 12. in fin. Hofman. lege Hoffman.

— 11. *in med. Perizon. ad Sanctii Minerv. IV. §. 3. lege
IV. 5. 3.*

— 31. *circa fin. Perenonius lege Perrenonius*

— 44. *reg. ult. voluptuarii impensis ad censenda lege vo-
luptuarii impensis ordinario ad censenda*

— 82. *reg. 3. fit lege fit*

— 86. *circa fin. & pag. 96. circa fin. d'Arnaudt. lege
d'Arnaud.*

